

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OTİSTİK ÇOCUK ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN
MİMARİ TASARIM AÇISINDAN İNCELENMESİ**

TUĞÇE İRTENK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ TASARIM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. TOLGA AKBULUT**

İSTANBUL, 2011

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OTİSTİK ÇOCUK ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN
MİMARİ TASARIM AÇISINDAN İNCELENMESİ**

TUĞÇE İRTENK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ TASARIM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. TOLGA AKBULUT**

İSTANBUL, 2011

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OTİSTİK ÇOCUK ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN
MİMARİ TASARIM AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tuğçe İRTENK tarafından hazırlanan tez çalışması 25.05.2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Tolga AKBULUT

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Tolga AKBULUT

Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Çiğdem POLATOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Aziz KIRAN

Doğuş Üniversitesi

ÖNSÖZ

Mimar, bir çevre yaratırken burada yaşayacak bireylerin hayatını da bir ölçüde biçimlendirir. İnsanlar çevrelerine, çevrelerinin onlar için taşıdığı anlamlara göre tepki göstermektedirler.

Otistik bireylerin, yaşamdaki yerlerini alabilmeleri için, yaşadıkları ve eğitildikleri binalarda yapısal engeller olmadan eğitim ve öğrenimlerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu da onlara uygun sağlıklı eğitim yapılarında olacaktır. Günümüzde giderek artan sayısı ile otizm hastalığı önem kazanmıştır. Bu hastalığın en önemli tedavisi de eğitimidir. Bu sebepten dolayı da eğitim merkezlerinin tasarımına dikkat edilmesi söz konusudur.

Bu tez kapsamında, otizm hastalığının tanımı yapılmış, otistik bireylerin mimariye etki eden özelliklerine ve davranış problemlerine değinilmiştir. Nasıl eğitim almaları gerektiği hakkında bilgi verilmiştir. Ülkemizdeki eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon kavramları ile açıldığından bu kavramların da kısaca tanımı yapılmıştır.

21. yüzyılda otistik çocukların sayısının artması ile eğitim merkezlerinin sayısı ve niteliği önem kazanmaktadır. Otistik bireylerin topluma kazandırılmaları için en önemli noktanın eğitim ve bu eğitimi verebilecek uygun eğitim merkezlerinin varlığıdır. Bu tezde olumsuzlukların incelenebilmesi ve farklılıkların ortaya koyulabilmesi için İstanbul'da 7 okul planı ve İngilterede'ki 5 okul planı üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Bu tez çalışması ile ülkemizdeki ve yurtdışındaki eğitim merkezlerinin planlama aşamaları, tasarım kriterleri incelenmiştir. Ayrıca otistik bireylerin gereksinimlerinin karşılanmasındaki eksiklikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bu incelemeler sonucunda yeni kurulacak eğitim merkezlerinin tasarım aşamasına destek olunabilsin diye tasarım kriterleri ortaya konulmuştur.

Yüksek lisans öğrenimim ve tez çalışmam süresince, eleştiri ve değerlendirmeleriyle tezime yön veren, hoşgörüsünü esirgemeyen, danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Tolga Akbulut'a, bana her zaman destek olan aileme, kendisi de bedensel engelli olan odyolojist Sayın Habibe Er'e, Tomurcuk Vakfına destek veren ve tezime yardımcı olan görme engelli yüksek mimar Sayın Zafer Bayhan'a ve Tomurcuk Vakfı'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs, 2011

Tuğçe İRTENK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	xii
ÖZET	xiii
ABSTRACT	xv
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.2 Tezin Amacı	3
1.3 Bulgular – Orijinal Katkı	4
BÖLÜM 2	6
OTİZMİN TANIMI, ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON KAVRAMLARI	6
2.1 Otizmin tanımı	6
2.2 Otizmin nedenleri	14
2.3 Otistik çocukların özellikleri	15
2.3.1 Dil ve İletişim Becerileri Özellikleri	15
2.3.2 Bilişsel Gelişim Özellikleri	15
2.3.3 Davranış Özellikleri	16
2.3.4 Sosyal Gelişim Özellikleri	16
2.3.5 Zihinsel Gelişim Özellikleri	16
2.3.6 Motor Gelişim Özellikleri	17
2.3.7 Duyusal Özellikler	17
2.4 Otizmde Görülen Davranış Problemleri	17
2.4.1 Kendini Uyarıcı Davranışlar	18
2.4.2 Öfke Nöbetleri ve Saldırganlık	18
2.4.3 Cinsel Dürtüler ve Mastürbasyon	18

2.4.4	Hiperaktivite ve Dikkat Problemleri	19
2.4.5	Takıntılı davranışlar	19
2.5	Otistik Çocukların Eğitim Türleri ve Eğitim Yaklaşımları	19
2.5.1	Eğitim Türleri	20
2.5.2	Terapi Yöntemleri	23
2.5.3	Biyolojik Tedavi Uygulamaları	25
2.5.4	Otizm ve Görsel Öğrenme	25
2.5.5	Eğitim Yaklaşımları.....	25
2.6	Özel Eğitim Tanımı.....	28
2.6.1	Özel Eğitimin Kapsamı	29
2.6.2	Özel Eğitimin Öğretim ve Uygulama Alanı.....	29
2.7	Rehabilitasyon Tanımı	30
2.7.1	Rehabilitasyon Merkezi ve Hastanesi.....	31
2.7.2	Rehabilitasyon Çeşitleri	34
BÖLÜM 3		35
TÜRKİYE'DE OTİSTİK ÇOCUKLAR İÇİN YAPILAN MERKEZLER		35
3.1	Özel öğretim kurumları yönetmeliği.....	36
3.2	Özel öğretim kurumları standartlar yönergesi	37
3.3	İstanbul'daki otistik çocuk merkezleri	41
3.3.1	Özel Sezgin Kartal özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	44
3.3.2	AREM – Avrupa Rehabilitasyon Merkezi	49
3.3.3	TODEV – Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi.....	62
3.3.4	TODEV – Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Pendik	65
3.3.5	Hamit İbrahimiye Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi ve İş Eğitim Merkezi	67
3.3.6	TOHUM - Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı.....	82
3.3.7	Oxford Türk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi	102
3.3.8	Değerlendirme.....	115
BÖLÜM 4		117
İNGİLTERE'DEKİ OTİSTİK ÇOCUK MERKEZLERİ.....		117
4.1	New Struan Okulu [56]	117
4.2	Netley Okulu Otizm Servisi Rehberi Birimi [56].....	123
4.3	Whitton Gateway Otizm Servisi Rehberi Birimi, Whitton Okulu [56].....	127
4.4	Mossbrook Özel Eğitim Okulu [56]	131
4.5	Sunfield Okulu [57, 58]	136
BÖLÜM 5		144
TASARIM KRİTERLERİ.....		144
5.1	Genel Planlama İlkeleri.....	145
5.2	Mekânlar ve mekanlar arası ilişkiler	146
5.3	Yapı fiziği:.....	152

5.4	Fiziksel – Donatısal Elemanları:	155
5.5	Uygulama ve bakım prensipleri	157
5.6	Değerlendirme.....	158
BÖLÜM 6		161
SONUÇ VE ÖNERİLER.....		161
KAYNAKLAR		167
EK-A		173
LEJAND		173
ÖZGEÇMİŞ		174

KISALTMA LİSTESİ

DSM IV	Mental Rahatsızlıkların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders IV)
TEACHH	Otizm ve Benzer İletişim Güçlüğü Olan Çocuklar için Eğitim Programı (Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children)
OÇEM	Otistik Çocuk Eğitim Merkezi
TOHUM	Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı
TODEV	Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
AREM	Avrupa Rehabilitasyon ve Eğitim Merkezi
UDA	Uygulamalı Davranış Analizi
PECS	Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2. 1	Otistik bireylerin özellikleri ve davranış problemleri 17
Şekil 3. 1	Özel Sezgin Kartal Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi kat planı..... 45
Şekil 3. 2	Oyun odası 45
Şekil 3. 3	Eğitim odaları 46
Şekil 3. 4	Sınıf kapıları önündeki koridora bakış 46
Şekil 3. 5	Eğitim odalarına giriş 47
Şekil 3. 6	Rahatlama odası 47
Şekil 3. 7	Oyun odası 48
Şekil 3. 8	Veli bekleme alanı..... 48
Şekil 3. 9	Cephe fotoğrafları..... 51
Şekil 3. 10	Çevre fotoğrafları..... 51
Şekil 3. 11	Avrupa Rehabilitasyon Merkezi giriş kat planı..... 52
Şekil 3. 12	Giriş holü ve bekleme salonu..... 52
Şekil 3. 13	Sekretarya holü..... 53
Şekil 3. 14	Mutfak 53
Şekil 3. 15	WC 53
Şekil 3. 16	Koridor 54
Şekil 3. 17	Oyun alanı..... 54
Şekil 3. 18	El işi atölyesi 54
Şekil 3. 19	Düşey sirkülasyon 55
Şekil 3. 20	Avrupa Rehabilitasyon Merkezi 1.kat planı 56
Şekil 3. 21	Eğitim odaları..... 57
Şekil 3. 22	Banyo 57
Şekil 3. 23	Eğitim odalarına giriş kapıları 58
Şekil 3. 24	Avrupa Rehabilitasyon Merkezi 2.kat planı 58
Şekil 3. 25	Eğitim odaları..... 59
Şekil 3. 26	Koridordan sınıflara giriş..... 59
Şekil 3. 27	Ortak kullanılan tuvalet 60
Şekil 3. 28	Avrupa Rehabilitasyon Merkezi çatı katı planı 60
Şekil 3. 29	Düşey sirkülasyon 60
Şekil 3. 30	Eğitim odası 61
Şekil 3. 31	İdari bölüm 61
Şekil 3. 32	TODEV Kat planı..... 63
Şekil 3. 33	Büro ve koridor 63

Şekil 3. 34	Oyun odası.....	64
Şekil 3. 35	Eğitim odaları.....	64
Şekil 3. 36	TODEV giriş kat planı	66
Şekil 3. 37	TODEV 1.kat planı	66
Şekil 3. 38	Bina giriş cephesi	69
Şekil 3. 39	Eski ve yeni bodrum kat planları.....	69
Şekil 3. 40	Atölyeler	70
Şekil 3. 41	Atölye pencereleri	71
Şekil 3. 42	Yapılan el işleri.....	71
Şekil 3. 43	Yemekhane tarafından servis çıkışına bakış	72
Şekil 3. 44	Yemekhane ve mutfak.....	72
Şekil 3. 45	Uygulama odası	72
Şekil 3. 46	Bodrum kattan giriş kata çıkarken ara sahanlık çıkılan arka bahçe	73
Şekil 3. 47	Eski ve yeni giriş kat planları	74
Şekil 3. 48	Giriş holü.....	74
Şekil 3. 49	Öğretmen odası	75
Şekil 3. 50	Eski ve yeni 1. kat planları.....	75
Şekil 3. 51	Eğitim odaları.....	77
Şekil 3. 52	Eski ve yeni 2. kat planları.....	78
Şekil 3. 53	Eğitim odaları ve mutfak.....	78
Şekil 3. 54	Eğitim odaları.....	79
Şekil 3. 55	Çatı katı planı	80
Şekil 3. 56	Spor salonu ve sosyal hizmetliler odası	80
Şekil 3. 57	Çatı katı koridoru ve konferans salonu	81
Şekil 3. 58	Ana giriş ve mevcut binanın cephesi	84
Şekil 3. 59	Arka cephe ve üst bahçe.....	85
Şekil 3. 60	TOHUM bodrum katı planı.....	85
Şekil 3. 61	Oyun alanı, mutfak ve yemekhane	85
Şekil 3. 62	Soyunma odası ve bireysel eğitim odası	86
Şekil 3. 63	Servis aksı	86
Şekil 3. 64	WC	87
Şekil 3. 65	TOHUM giriş katı planı	87
Şekil 3. 66	Giriş holü.....	87
Şekil 3. 67	Teneffüs alanı, veli bekleme ve büro	88
Şekil 3. 68	Eğitim odaları.....	89
Şekil 3. 69	Öğretmen odaları	89
Şekil 3. 70	Rahatlama odası	89
Şekil 3. 71	Arka geçiş koridoru.....	90
Şekil 3. 72	TOHUM 1. kat planı	90
Şekil 3. 73	1.kat merdiven sahanlığı ve odalara dağılışı.....	91
Şekil 3. 74	Eğitim odaları.....	92
Şekil 3. 75	Derslik kapıları	92
Şekil 3. 76	Kurucu odası	93
Şekil 3. 77	WC	93
Şekil 3. 78	TOHUM Çatı katı planı	93
Şekil 3. 79	Çatı katına ulaşım	93
Şekil 3. 80	Müdür odası ve büro	94

Şekil 3. 81	TOHUM bahçe kotu planı	94
Şekil 3. 82	Bahçe kotu – ek hizmet binaları alanı ve çocuk parkı.....	95
Şekil 3. 83	Eğitim odası	95
Şekil 3. 84	Eğitim odaları.....	96
Şekil 3. 85	Genel depolar	97
Şekil 3. 86	TOHUM bahçe kotu ek bina yerleşim planı	97
Şekil 3. 87	Ana giriş kapısı cephesi ve giriş holü.....	98
Şekil 3. 88	Koridor	98
Şekil 3. 89	Bireysel ve grup eğitim odaları	99
Şekil 3. 90	Öğretmen odası	100
Şekil 3. 91	Görevli tarafı bölüntüsü.....	100
Şekil 3. 92	WC	100
Şekil 3. 93	Mutfak	101
Şekil 3. 94	Depo – Arşiv.....	101
Şekil 3. 95	Beden eğitim salonu	101
Şekil 3. 96	Bodrum kat planı	104
Şekil 3. 97	Terapi alanı - havuz.....	105
Şekil 3. 98	Zemin kat planı	105
Şekil 3. 99	Giriş holü-bekleme-idare	106
Şekil 3. 100	1. kat planı	107
Şekil 3. 101	Zihinsel engellilerin eğitim aldığı eğitim odaları- bekleme holü.....	107
Şekil 3. 102	2. kat planı	108
Şekil 3. 103	Zihinsel engellilerin eğitim aldığı eğitim odaları-WC- bekleme holü-banyo.....	109
Şekil 3. 104	3. kat planı	109
Şekil 3. 105	Görme engellilerin eğitim aldığı kat	110
Şekil 3. 106	4. kat planı	110
Şekil 3. 107	Eğitim odaları-bekleme salonu-WC-banyo-fizyoterapi odası.....	111
Şekil 3. 108	5. kat planı	112
Şekil 3. 109	İşitme engellilerin eğitim aldığı katı	113
Şekil 3. 110	Çatı katı planı.....	113
Şekil 3. 111	Çatı katı terası-öğretmen odası	114
Şekil 4. 1	Cephesi ve çevresi.....	118
Şekil 4. 2	Koridor dolaşımı.....	118
Şekil 4. 3	Sınıf giriş mekânları.....	119
Şekil 4. 4	Koridor duvarlarına asılan okuldaki öğrenci resimlerinden biri.....	119
Şekil 4. 5	Ayrı öğretim yeri	120
Şekil 4. 6	Jalûzi dâhil edilmiş tipik sınıf.....	120
Şekil 4. 7	Bireysel çalışma noktaları	121
Şekil 4. 8	İç bahçe	123
Şekil 4. 9	William Caddesinden giriş.....	124
Şekil 4. 10	Birimlere giriş.....	124
Şekil 4. 11	Sınıf ortamı	125
Şekil 4. 12	Sınıf ortamı	125
Şekil 4. 13	Sınıftan giriş holüne bakış.....	126

Şekil 4. 14	Ana bina girişi	127
Şekil 4. 15	Ana sosyal alan	127
Şekil 4. 16	Ana sosyal alan	128
Şekil 4. 17	Ana dolaşım alanı.....	128
Şekil 4. 18	Sınıfın görüş sahası geniş penceresi	129
Şekil 4. 19	Bilgisayar odası	130
Şekil 4. 20	Fen öğretim temeli	131
Şekil 4. 21	Fen sınıfı.....	131
Şekil 4. 22	Egzersiz alanı.....	132
Şekil 4. 23	Ayrı tutulmuş çalışma alanları	132
Şekil 4. 24	Öğrenme malzemesi 'çevre'	133
Şekil 4. 25	Doğayla olan ilişki	134
Şekil 4. 26	Cephe.....	136
Şekil 4. 27	Kat planı	137
Şekil 4. 28	Avlu ve gözlem.....	139
Şekil 4. 29	Oda	141
Şekil 4. 30	Koridor	141
Şekil 4. 31	Etkinlik odası.....	142
Şekil 4. 32	Yemekhane	143
Şekil 4. 33	Görevli odası ve mutfak.....	143
Şekil 5. 1	Mekânlar arası ilişkiler şeması	147

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2. 1	Dünyadaki otizm hastalığı tahmini değerler tablosu 9
Çizelge 2. 2	Yıllara göre Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kurum ve Öğrenci Sayıları 11
Çizelge 2. 3	Yıllara göre Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma Eğitimi..... 12
Çizelge 2. 4	2009–2010 yılı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kurum ve Öğrenci Sayıları 13
Çizelge 2. 5	2009–2010 yılı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma Eğitimi..... 14
Çizelge 2. 6	OÇEM Türleri..... 20
Çizelge 2. 7	Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Ortamları..... 30
Çizelge 3. 1	Türkiye’deki Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri ve İş Eğitim Merkezleri İletişim Bilgileri..... 42
Çizelge 3. 2	Özel Sezgin Kartal Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Okul bilgisi... 44
Çizelge 3. 3	Avrupa Rehabilitasyon Merkezi Okul bilgisi..... 49
Çizelge 3. 4	Avrupa Rehabilitasyon Merkezi Kat Planları 50
Çizelge 3. 5	TODEV Okul bilgisi 62
Çizelge 3. 6	TODEV, Pendik Okul bilgisi..... 65
Çizelge 3. 7	Hamit İbrahimiye OÇEM ve İş Eğitim Merkezi Okul bilgisi..... 67
Çizelge 3. 8	Hamit İbrahimiye OÇEM ve İş Eğitim Merkezi Kat Planları..... 68
Çizelge 3. 9	TOHUM Okul bilgisi..... 82
Çizelge 3. 10	TOHUM kat planları 84
Çizelge 3. 11	Oxford Türk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi Okul bilgisi 102
Çizelge 3. 12	Oxford Türk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi kat planları 103
Çizelge 3. 13	Okul bilgileri değerlendirmesi 115
Çizelge 4. 1	New Struan okul bilgisi 117
Çizelge 4. 2	New Struan Okulu bilgisi..... 123
Çizelge 4. 3	Whitton Gateway Okulu bilgisi 127
Çizelge 4. 4	Mossbrook Özel Eğitim Okulu bilgisi..... 131
Çizelge 4. 5	Sunfield Okulu bilgisi..... 136
Çizelge 5. 1	Mekânlar ve donatıları..... 158

OTİSTİK ÇOCUK ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN MİMARİ TASARIM AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tuğçe İRTENK

Mimarlık Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Tolga AKBULUT

Bu çalışma, otistik çocuklar için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin tasarımına veri oluşturmak amacıyla yapılmıştır. İstanbul ili sınırları içinde kullanım halindeki 7 otistik çocuk rehabilitasyon ve özel eğitim merkezlerine paralel olarak İngiltere'deki 5 otistik çocuk merkezleri incelenmiş ve bu konu ile ilgili yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir. Çalışmanın bir diğer amacı da mevcut binalar ile ilgili sorunların belirlenmesi ve gelecekte yapılacak binalara veri oluşturacak bilgi birikimini sağlamaktır. Özel eğitim kurumları yönetmeliği ve özel eğitim kurumları standartlar yönergesinde otistik çocuk eğitim merkezleri için özel maddeler yoktur. Otistik çocuk rehabilitasyon merkezleri açılırken, özel eğitim kurumları yönetmeliği ve özel eğitim kurumları standartlar yönergesindeki genel gereklilikleri kullanmaktadırlar. Otistik çocuk eğitim merkezleri için özel maddeler yoktur.

Tez kapsamında, seçilen yöntem ve teknikler, gözlem, görüşme, literatür araştırması, planlama çalışmaları, fotoğraf destekli krokilerle yapılan saptamalar kullanılmaktadır.

1.bölümde literatür özeti, tezin amacı ve bulgular-orijinal katkı anlatılmaktadır.

2.bölümde otizmin tanımı yapılmakta, otistik bireylerin özelliklerine değinilmekte, bina tasarımına etki edebileceği düşünülen davranış problemleri anlatılmaktadır. Eğitim yapılarını yapacak tasarımcılara, kullanıcının özellikleri ve gereksinimleri aktarılmaya çalışılmıştır. Otistik çocukların eğitim aldıkları farklı okullara ve farklı eğitim yönlendirmelerine değinilmiş, tasarımlarda bu eğitime yönelik mekân düzenlenmesi yapılabilmesi için bilgilendirme yapılmaya çalışılmıştır. Ülkemizde otistik çocuk özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi olarak isimlendirildiğinden özel eğitim ve rehabilitasyon kavramının tanımı yapılarak, bu konu ile bilgilendirme yapılmaya

alışılmıştır.

3.bölümde Türkiye’de bu merkezlerin açılabilmesi için uyulması gereken yönetmelikler, özel öğretim kurumları yönetmeliği ve özel öğretim kurumları standartlar yönergesi, incelenmiştir. Türkiye’deki otistik çocuk merkezleri tanıtılmaya, sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bu okullar içerisinde İstanbul’da izin alınabilmiş olanlar gezilerek özellikleri farklı yöntemlerle ortaya konmaya çalışılmıştır. Her okulun özellikleri ve barındırdığı birimler daha iyi anlaşılabilmesi için binaların kat planları ve fotoğrafları ile desteklenmiştir. Her okulda velilerle, idarecilerle ve eğitmenlerle görüşülerek eksiklikler öğrenilmiş ve talepleri alınmıştır. Her okulda hangi birimler olduğu saptanarak barındırdıkları ortak nitelikler gözlemlenmiştir.

4.bölümde tasarım kriterleri, planlama anlayışı ve eğitim tarzları ile ilgili bilgisi bulunabilen İngiltere’deki okullara değinilmiştir. Bu merkezlerin tasarım sırasında neye dikkat ettikleri, birimleri ve eğitim farklılığı için olabilecek yeni mimari tasarım uygulamaları anlatılmıştır. Bu birimler ve eğitim rahat anlaşılabilmesi için fotoğraflarla desteklenmiştir.

5.bölümde ise tüm bu incelemeler, literatür araştırmaları ve yabancı tasarımcıların dikkat ettiği tasarım kriterlerinin incelenmesi sonucu tasarım kriterleri oluşturulmuştur.

6.bölümde yapılan incelemeler sonucunda otizme dönük bilgilerin tasarımcılar için kullanılabilir şekilde hazırlanmış ve çalışmaların sonuçlarından bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, rehabilitasyon, özel eğitim, yönetmelik, tasarım

**AUTISTIC CHILDREN'S ARCHITECTURAL INVESTIGATION OF SPECIAL
EDUCATION AND REHABILITATION CENTERS**

Tuğçe İRTENK

Department of Architectural
MA. Thesis

Advisor: Assist. Prof. Dr. Tolga AKBULUT

The aim of this study is to create data for the design of special education and rehabilitation centers for autistic children. Seven centers for autistic children in the Istanbul Country and five centers in England examined in parallel to the study. Other objective of this study is to determine the problems of the current centers and create knowledge for incoming centers. There is no special substance at Special Education Institution Regulations and Standards Directive for these centers. There are using these regulations and standards.

In the scope of the study, determinations have been taken from chosen methods and techniques, observations, interviews, literature researches, plans, photos and sketches.

Section 1 presents scope, study and method.

Section 2 contains definition of Autism, information about characteristic features and behavioral problems of autistic children that can influence the design. Addition to these sections includes the definition of special education and rehabilitation centers for our country and the different educational works that need special design layout.

Section 3 starts with details about Special Education Institution Regulations and Standards Directive for Autistic children centers. After these details, section presents information and classification of these centers placed at Istanbul county. Some of these center give permission to visit and different features can be analyzed with floor plans and detailed photos. Also interviews with parents, administrators and pedagogues helped about understanding requirements and demands. That gives detailed information about common needs for these centers.

Section 4 presents the design criterions, planning approach and educational method of the centers at England. Designers add new architectural touch for the requirements of these centers and these are supported with photos so it can explain easily.

Section 5 contains training approaches that influence the design. All of these researches was formed by literature research and review of design criteria that attention of foreign designers.

Section 6 explains results of studies that facing autism by providing information is ready to be used for the designers.

Key words: Autism, architecture, rehabilitation, special education, regulations

GİRİŞ

Yaşadığımız ve çalıştığımız çevre sosyal ve fiziksel bileşenleri içermektedir. Mimarlar, fiziksel çevreyi yaşam yerleri oluşturmak için biçimlendirirken, sosyal bilimciler oluşturulan bu yerlerde yaşayan insan grupları üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmaktadır. Mimar bir çevre yaratırken aynı zamanda burada yaşayacak bireylerin hayatını da bir ölçüde biçimlendirmektedir. Bu biçimlendirmede mimar çoğu zaman tek karar verici ve seçici olarak davranmaktadır. Mimarlar kişisel, toplumsal, kültürel farklılıklar, eğitim ve mimari stil gibi etkenlerle kararlarını genellikle soyut öznele temellere dayandırmaktadırlar.

Tasarlanmış çevrelerin birey üzerinde önemli etkileri olduğu bilinen bir gerçektir. Mimar, sırf normal bireyler için değil engelli bireyler için de tasarım yapmaktadır. Bu tezde ele aldığımız bireyler otistik çocuklardır. Otizm, en basit tanımla iletişim kurma güçlüğü olarak ifade edilmektedir. Otistik bireylerin eğitime yönelik tasarlanmış bir çevrenin başarısı; otistik bireyin fonksiyonel ve manevi gereksinimlerini karşılamakla olmaktadır. Tasarımcıların bu çevresel değerlendirme ya da kullanım sonrası değerlendirmeleri yaparken, mutlaka otistik bireylere uygun bir çevre de olması gerekenleri ve gerçekten otistik bireylerin neler istediklerini anlamaları gerekmektedir.

1.1 Literatür Özeti

Bu çalışmada, yazılı kaynaklar, internet kaynakları, mevcut yapı örnekleri ve konu ile ilgili uzmanların görüşlerine başvurulmuştur.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı'ndaki eğitimci Yrd. Doç. Dr. Nur Akçin ile yapılan görüşmelerle ve Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bilim Dalı'nda yapılmış 2 yüksek lisans tezinden yararlanılarak otizm tanımı, otistik bireylerin özellikleri, davranış problemleri, tasarıma etki edeceği düşünülen eğitim yöntemleri açıklanmıştır.

Otistik çocukların eğitim alacakları bu merkezler devlete bağlı ise; otistik çocuk eğitim merkezi ve iş eğitimi olarak, özel kuruluş ise; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi olarak adlandırıldığından her bir birimin tek tek tanımı yurtiçi ve yurtdışı yazılı kaynaklar sayesinde yapılmıştır.

Milli eğitim bakanlığının resmi sitesinde İstanbul'daki okulların açılabilmesi için uyulması gereken Özel öğretim kurumları yönetmeliği ve Özel öğretim kurumları standartlar yönergesi incelenmiş; özel öğretim ve rehabilitasyonla ilgili kısmı teze aktarılmıştır.

Çalışma örneklemeleri İstanbul'daki ve İngiltere'de ki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri incelenerek yapılmıştır. İzin alınabilen İstanbul'daki okullara gidilerek yerinde gözlemler yapılmıştır. İstanbul'da eğitim amacı için kullanılan yapılar değerlendirilerek sorunlar belirlenmiş, eksikliklerin eğitimi olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Gezilen okullarda veliler ve uzmanlarla görüşülerek, onların gözlemlerine dayalı otistik çocukların gereksinimleri, okullardaki eksiklikler ve sorunlar belirlenmiştir. Veliler ve uzmanların yanında idareci, eğitimci ve yardımcı personelle de görüşülerek bilgilerine başvurulmuştur. Her okulun rahat anlatılabilmesi, okuyan tasarımcının kolay algılayabilmesi için eğitim merkezlerinin planları konulmuş, ıslak hacim, eğitim, idari ve sosyal mekân adı altında lejantlandırılarak krokilendirilmiştir.

Iain Scott'un 'designing learning spaces for children on the autism spectrum' başlığındaki makalesinde ele aldığı İngiltere'deki 4 okul ve ga architects'ten mimar Richard Cogen ile yapılan görüşme sonucu ga architects'in yapmış olduğu İngiltere'deki 1 okul konmuştur. Bu okullardaki son kullanıcı, öğretmenler ve görevlilerin geri dönüşleri ve talepleri sonucunda oluşturulan tasarımlar aktarılmıştır.

1.2 Tezin Amacı

Ülkemizde otizmin sayısının gittikçe artması sonucu, otistik çocuk özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ve otistik çocuk eğitim merkezlerine ihtiyaç doğmaktadır. Günümüzde otistik birey sayısına oranla merkez sayısı yeterli gelememektedir. Ayrıca bu merkezlerin açılmasındaki denetleme aşamasında kriter eksiklikleri vardır. Sadece Milli Eğitim Bakanlığı'nın genel yönetmeliklerine göre değerlendirildikleri, otizme özel kurallar olmadığına değinilmektedir. Tezin amacı bu tip merkezlerin açılması ile ilgili boşluklar olduğunu göstermek, ayrıca mimarlık alanı açısından özel bir çalışma gerektiren bu yerlerle ilgili yeterli araştırma olmadığını ve konu alanının bilinmeyen bir alan olduğunu vurgulamaktır. Ayrıca tez bu konuda çalışma yapacak olanlara yönelik bilgi birikimi oluşturmayı ve kaynak sağlamayı hedeflemektedir.

Mimarların, tasarımından ve yapımından sorumlu oldukları bu somut dünyada, otistikler için oluşturulacak hareket ve eğitim alanları, tehlikesiz ve kullanışlı olmak zorundadır. Tasarım aşamasında bulunan kişiler, otizm hakkında bugüne kadar yeterli sosyal ve teknik araştırmayı yapamamışlardır. Bu konuda yeterliliğini kanıtlamış uzman tasarımcılar, alan çalışmaları sonucunda vardıkları kriterlere uygun olarak otistikler için tasarım yapmalıdırlar. Yeterli bilgiye sahip olmayan bir tasarımcının davranışı, otistik bireyin çevresinden soyutlanmasına ve diğer bireylerle uyumsuzluğuna yol açabilir.

Otistik insanların, yapısal engeller olmadan yaşamdaki yerlerini alabilmeleri için de, eğitim ve öğrenimlerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu da ancak onların sağlıklı ve uygun eğitim yapılarında alacakları doğru eğitimle gerçekleşir.

Türkiye'de ve dünyada yapılan çalışmalarda otizme rastlama sıklığının arttığı görülmektedir. Buna karşın Türkiye'de otizm konusunda eğitsel çalışmalar henüz yetersiz, otizm oranı da hayli yüksektir. İş hayatında gerçek yerini alamayan engelli insan sayısı çoktur. Görüldüğü gibi otizm oranında artış olmakta, Türkiye'deki merkezlerin sayısı yetersiz kalmakta ve otistik çocukların bakımlarının sağlanacağı veya eğitimlerini alacakları yerlere gereksinim duyulmaktadır. Eğitimin sürdürülebilirliği açısından incelendiğinde sadece eğitim kurumlarında değil, evde de devam ettirebilmeleri için ebeveynlerinde en alt seviyede olsa dahi bu konuda eğitim almaları

gerekmektedir. Bu bakış açısından ele alınınca tasarım kriterlerinde ebeveynlerin eğitimleri içinde yeterli alanların oluşturulması gerekmektedir. Oysa şimdiye kadar yapılan tasarımlarda sadece özel eğitim yönergesindeki maddeler dikkate alınarak tasarım yapıldığı gözlenmiştir.

Eğitimdeki bu donanım eksikliği, iyi yetiştirilmiş uzman personel ve doğru tasarlanmış mekân yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Var olan bu açığın olabildiğince hızlı kapatılması gerekmektedir.

Bu sebepten araştırmanın temel amacı, sayısı gittikçe artan otizm hastalığına rağmen eğitim merkezlerinin eksikliğini ortaya koymaya çalışmak, otistik bireylerin gereksinimlerini göstermek, merkezlerin açılabilmesi için izlenen yöntemleri belirlemek, İstanbul'daki ve İngiltere'deki okullardan örnekler koyarak farklılıkları ortaya koymak ve bunların sonucunda da son bölümde mümkün tasarım kriterlerinin mekânlar arası ilişki şeması ile açıklamak, otistik merkezlerin açılması ile ilgili boşluklar olduğunu göstermek, ayrıca mimarlık alanı açısından özel bir çalışma gerektiren bu yerlerle ilgili yeterli araştırma olmadığını ve konu alanının bilinmeyen bir alan olduğunu vurgulamaktır. Ayrıca tez bu konuda çalışma yapacak olanlara yönelik bilgi birikimi oluşturmayı ve kaynak sağlamayı hedeflemektedir.

Bu çalışmada, otistik çocuklar için eğitim ortamlarının tasarımı ile ilgili mevcut bilgilere eleştiri sağlamak üzere, bir dizi anahtar tasarım kriterleri oluşturmak üzere yoğunlaşmıştır. Yapılan okul gözlemleri, literatür taraması, makalelerin irdelenmesi sonucunda ve İngiltere'de The National Autistic Society'nin yayınlamış olduğu bilgiler ışığında hem önerilen tasarım yolları hem de daha ileri tasarımları düzenlemek için kılavuz bir araç olmayı hedeflemektedir.

1.3 Bulgular – Orijinal Katkı

Dünyada, 1944 yılından itibaren farklı bir özür grubu olarak nitelenen otistik bireylere, eğitim verilmeye başlanmıştır. Otistik bireylerin özellikleri, mevcut eğitim-öğretim ortamlarından yararlanmalarına engel olmaktadır. Bu nedenle otistik çocukların bireysel özelliklerine yönelik eğitim-öğretim ortamları oluşturulması, özelliklerine

uygun program geliştirilmesi gerekmektedir. Ülkemizde 1995 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde otistik çocukların eğitimleri ile ilgili çalışmalara başlanmıştır [1].

Otistik kişiler için özel eğitim ve rehabilitasyon binalarının yapılması zorunluluk haline gelmektedir. Bu yapılar herhangi bir otistiğin yaşamı boyunca karşılaşacağı sorunlara bir çözüm olabileceği gibi, bağımsız ve üretken olabilmesi gereken eğitimlerinin de yapılabileceği yerdir.

Otistik bireylere sağlığını kazandırıp, yeteneklerini geliştirerek, çeşitli yönlerden en yüksek kapasiteye eriştirmek için açılan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri otistik çocuğu bir uğraş sahibi yapabilmek ve başkalarına bağımlı olmadan yaşamasını sağlamak için gerekli olmaktadır.

Çalışma sonucunda DSM IV ölçütlerine göre her 150 çocuktan birinin otistik olduğu görülmektedir. Bu da yaklaşık ülke nüfusu içinde 450.000 birey demektir. Mevcut okul sayısı ise bu öğrenci talebini karşılayamamaktadır. Otistik birey sayısı, doğru planlanmış özel eğitim binalarına gereksinimin fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Literatür araştırması, görüşmeler ve gözlemler sonucunda saptanan tasarım kriterleri bu çalışmanın sonucunda ortaya konmuştur. Bu sonuçların mimarlık alanında bu tarz merkez tasarımı yapacaklara önemli katkılar sağlayacaktır.

Mimari bir tasarım yapılırken kullanıcı gereksinimleri önemli bir girdi oluşturmaktadır. Otistik çocuklar da nüfus içinde artan oranları ile özel eğitim merkezleri gereksinimleri göz ardı edilmesi olanaksız bir hale gelmektedir.

İletişim kurmak, eğitim almak, günlük gereksinimlerini giderebilmek için otistik çocukların gereksinim duydukları mekânlara olan ilgi giderek artmıştır. Özellikle ülkemizde otistik çocuklara yönelik eğitim merkezi olmasına rağmen çoğunun teknik olarak yetersiz oldukları görülmüştür. Bu nedenle bu merkezlerden, hedeflenen kullanıcı kitlesi tam olarak yararlanamamakta, dolayısıyla otistik çocuklar ve eğitim merkezleri konusunda daha çok araştırma ve bilinçlendirme çalışması yapma gereği duyulmaktadır.

OTİZMİN TANIMI, ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON KAVRAMLARI

Mimarlık, insanların yaşamasını kolaylaştırmak barınma, dinlenme, çalışma ve eğlenme gibi eylemlerini yapabilmeleri için gerekli mekânları, işlevsel gereksinimleri, ekonomik ve teknik olanaklarla bağdaştırarak estetik yaratıcılıkla inşa etme sanatıdır; Başka bir deyişle, yapıları ve fiziksel çevreyi uygun ölçülerde tasarlama ve inşa etme sanatı ve bilimidir. Mimarlık, geçmişin birikimleri ile geleceği hazırlayacak ve gelecekte var olacak kaliteli yaşam çevrelerini oluşturacak konulara bir bütün içerisinde bakabilen kişilerin mesleğidir.

Bu bireyler, tasarımlarını son kullanıcıya göre yapar, bu yüzden kullanıcının kim olduğunu iyi bilmelidirler. Kullanıcının özelliklerine ve gereksinmelerine göre otistik bireylerin yaşamlarının geçeceği ve eğitim alacakları bu mekânlar tasarlanmalıdır. Bu yüzden otistik bireylerin özellikleri ve gereksinimleri bilinmelidir.

Teze ışık tutması için bu bölümde otizmin tanımı yapılmakta, dünyadaki ve ülkemizdeki otizm oranlarından bahsedilmekte, otizmin nedenleri, otistik çocukların özellikleri ve davranış problemleri anlatılmaktadır. Otistik bireylerin eğitim alacakları bu merkezler açılırken özel eğitim ve rehabilitasyon birimlerini barındırması gerektiğinden her kavramın ayrı ayrı tanımı yapılmaktadır.

2.1 Otizmin tanımı

Bugünkü bildiğimiz kabul ettiğimiz otizm tanımına karşılık gelen ilk saptamaların daha 1700'lü yıllarda, Fransa'da Jean Marc Gaspard Itard ve İngiltere'de Jon Haslam

tarafından gösterildiğine dair kayıtlara ulaşmaktayız. Otizm terimi; ilk defa 1700 yılından yaklaşık iki yüzyıl sonra kullanılmıştır.

En basit tanımla iletişim kurma güçlüğü olarak ifade edilen 'otizm', genellikle yaşamın ilk 3 yılı içinde ortaya çıkmaktadır. Otistik birey, dil, iletişim, sosyalleşme gibi birçok alanda sınırlılıklar yaşamaya başlamaktadır. Bu sınırlılıklar her bireyde farklı oranlarda kendini göstermektedir. Erkek çocuklarda kız çocuklarına oranla 4–5 kat daha fazla görülen otizm, özellikle son yıllarda genişleyen tanı kriterleri ve erken teşhisle görülme sıklığı anlamında bir artış sergilemektedir. Otizm yelpazesinde yer alan bozuklukların önceki yıllarda yaygınlık oranı 10.000'de 4–5 ile 25 arasında değişirken, günümüzde DSM IV'e göre her 150 kişiden 1'inde görülmeye başlandığına işaret edilmektedir [2].

Otizm, herhangi bir sınıfa, ülkeye, kültüre özgü olmadan dünyanın her yerinde, her sosyo-ekonomik düzeyde görülebilmektedir.

Genel toplumsal kanının aksine, otistik bozukluğa büyük ölçüde hafif, orta ya da ağır düzeyde zihinsel engel eşlik eder. Otistik bozukluğu olan çocukların yaklaşık %75'i zihinsel işlevler bakımından yetersiz düzeydedir.

Bugün ülkemizde öğrenim çağı geldiği halde eğitim alma şansı bulamayan binlerce otistik çocuk bulunmaktadır. Otizm, ömür boyu süren ve günümüzde bilindiği kadarıyla tek tedavisi eğitim olan bir bozukluktur. Buna rağmen, gerek kamu (Milli Eğitim), gerekse özel sektör (özel okullar) anlamında otistik çocukların okullaşma oranının çok yetersiz olduğu ortadadır. Bunun temel nedeni de maddi olanakların yetersizliğidir. Ailelerin çocuklarının eğitimine kendi bütçelerinden olağanüstü kaynaklar ayırmaları gerekmektedir. Milli Eğitim'in önce öğretmen yetiştirecek kadroları oluşturması, bu kadronun otistik çocuklar için öğretmen yetiştirmesi, sonra otistiklerin eğitimi için okullar inşa etmesi ve bu okulları da donatması gerekmektedir. Otizmde, erken tanı konabilmesi ve erken yaşta eğitim alınması çok önemlidir. Erken yaşta haftada 30–40 saat arasında eğitim alabilen çocukların toplumsal uyum konusunda büyük aşamalar kaydettiği birçok bilim insanı tarafından ortaya konulan gerçekliklerden biridir. Otistik bireylerin büyük bir bölümü görsel olarak düşünür, görsel olarak öğrenir ve görsel materyalleri daha kolay algılar. Yaşadığımız dünyada bizim için son derece sıradan olan, kolay algılanan durumlar onlar için çok soyut ve karmaşık olabilir.

Otizmin dünyasında resimler vardır. Otistik bireyin hafızasında birbiriyle ilişkili ya da ilişkisiz binlerce görsel kayıt bulunur. Yaşam ile bu görsel kayıtlar aracılığıyla iletişim kurmayı ve yaşamı anlamayı denemektedirler.

Dünya’da otizmin yaygınlığı

Tüm dünyada tanılama bilimselliği kabul edilmiş gelişim değerlendirme ve ölçme kriteri olarak kullanılan DSM- IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders IV- Mental Rahatsızlıkların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı IV) ölçütlerine göre her 150 çocuktan birinin otizmden etkilenmiş olduğu görülmektedir [3]. Otizmin prevalansı giderek artmaktadır. Prevalans, belirli bir toplumda, olguların yenilerini ya da eskilerini ayırmaksızın, aynı süre içinde oluşan hastalıkların ya da hasta kişilerin sayıları ya da sıklığı için kullanılan sözcüktür. Genellikle toplum nüfusuna orantılı olarak ya da rakam olarak belirtilir. Bu sözcük epidemiyolojide ve sağlık istatistiklerinde sıklıkla kullanılır. İnsidans ise bir zaman diliminde (genellikle 1 yıl) 1000 kişilik bir popülasyonda belirli bir hastalığın yeni olgularının sayısının tıbbi istatistiğidir (Çizelge 2.1).

Çizelge 2. 1 Dünyadaki otizm hastalığı tahmini değerler tablosu [4]

Ülke / Bölge	Tahmini Prevalans ¹	Tahmini Nüfus	Tahmini İnsidans ²
Kuzey Amerika			
USA	587,310	293,655,405 ¹	3,238
Kanada	65,015	32,507,874 ²	358
Güney Amerika			
Brezilya	368,202	184,101,109 ²	2,030
Kuzey Avrupa			
Danimarka	10,826	5,413,392 ²	59
Finlandiya	10,429	5,214,512 ²	57
İzlanda	587	293,966 ²	3
İsveç	17,972	8,986,400 ²	99
Batı Avrupa			
Britanya (Birleşik Krallık)	120,541	60,270,708 UK ² için	664
Belçika	20,696	10,348,276 ²	114
Fransa	120,848	60,424,213 ²	666
Hollanda	32,636	16,318,199 ²	179
Orta Avrupa			
Almanya	164,849	82,424,609 ²	909
İsviçre	14,901	7,450,867 ²	82
Güney Avrupa			
Yunanistan	21,295	10,647,529 ²	640
İtalya	116,114	58,057,477 ²	117
Doğu Asya			
Çin	2,597,695	1,298,847,624 ²	14,325
Güneydoğu Asya			
Türkiye	137,787	68,893,918 ²	759

¹Prevalans, belirli bir toplumda, olguların yenilerini ya da eskilerini ayırmaksızın, aynı süre içinde oluşan hastalıkların ya da hasta kişilerin sayıları ya da sıklığı için kullanılan sözcüktür. Genellikle toplum nüfusuna orantılı olarak ya da rakam olarak belirtilir. Bu sözcük epidemiyolojide ve sağlık istatistiklerinde sıklıkla kullanılır.

²İnsidans ise bir zaman diliminde (genellikle 1 yıl) 1000 kişilik bir popülasyonda belirli bir hastalığın yeni olgularının sayısının tıbbi istatistiğidir

Türkiye’de otizm

Tüm dünyada tanılama bilimselliği kabul edilmiş gelişim değerlendirme ve ölçme kriteri olarak kullanılan DSM-IV ölçütlerine göre her 150 çocuktan birinin otizmden etkilenmiş olduğu görülüyor.

Ülkemizde sağlıklı istatistikler olmamasına rağmen, 1/150 oranı temel alınarak tüm ülke nüfusu içinde yaklaşık 450.000 otizmlili birey olduğu tahmin edilmektedir ($68.000.000/150=450.000$).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2001–2002 yılı özel eğitim okulları rakamlarına göre, Türkiye’de özel eğitim alan 68.861 kişi vardır, bunlardan 280’i okul sayısı 7 adet olan otistik çocuklar eğitim merkezinde eğitim almaktadır. Ek olarak 139 tanesi özel eğitim sınıfları ve kaynaştırmada eğitim görmektedir. 2004-2005 öğretim yılı özel eğitim okul ve kurumları sayısal genel sonuçlarına göre özel eğitim alan 22.082 birey vardır, bunlardan 366’sı 12 adet olan otistik çocuklar eğitim merkezlerinde eğitim almaktadır. 2005-2006 öğretim yılı özel eğitim ve kurumları sayısal sonuçlarına göre de, 25.238 kişi özel eğitim almaktadır. 460 otistik birey sayısı 15 olan otistik çocuklar eğitim merkezlerinde eğitim görmektedir. 2006-2007 öğretim yılı verilerine göre de, 27.439 birey ve hastane okullarındaki bireyler özel eğitim almaktadır. Otistik çocuklar eğitim merkezleri sayısı 18, otistik çocuklar iş eğitim merkezleri sayısı da 2 adettir. Eğitim merkezlerinde 725, iş eğitim merkezlerinde 83 birey eğitim almaktadır. 2007-2008 yılı özel eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğü kurum ve öğrenci sayılarına göre toplam 28.252 kişi özel eğitim almaktadır. Ek olarak hastane okullarında eğitim gören bireyler vardır. 692 otistik birey 23 adet olan otistik çocuklar eğitim merkezlerinde, 89 birey 2 adet olan otistik çocuklar eğitim merkezlerinde eğitim görmektedir. 2008-2009 yılında özel eğitim gören birey sayısı 30.671’dir. Otistik çocuklar eğitim merkezleri sayısı 32, eğitim gören birey sayısı da 580’dir. Otistik çocuklar iş eğitim merkezleri sayısı ise 5, eğitim gören birey sayısı da 149’dur. Milli Eğitim Bakanlığı 2009–2010 yılı özel eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğü kurum ve öğrenci sayıları verilerine göre 33 adet otistik çocuk eğitim merkezi (OÇEM) bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 1.206 çocuk okumaktadır. 5 adette otistik çocuk iş eğitim merkezleri bulunmaktadır ve burada da toplam 278 çocuk

eğitim görmektedir. Toplamda 36.599 zel eğitim alan bireyler içinde, 1.484 otistik birey eğitim almaktadır (izelge 2.2) [5].

Çizelge 2. 2 Yıllara göre zel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kurum ve ğrenci Sayıları [5]

Tarih	Okul / Kurum Turu	Okul / Kurum Sayısı	ğrenci Sayısı	ğretmen Sayısı	Yönetici Sayısı
2001-2002	Otistik ocuklar eğitim merkezleri	7	280		
2004-2005	Otistik ocuklar eğitim merkezleri	12	366	159	
2005-2006	Otistik ocuklar eğitim merkezleri	15	460	172	17
2006-2007	Otistik ocuklar eğitim merkezleri	18	725	203	20
	Otistik ocuklar iş eğitim merkezleri	2	83		
2007-2008	Otistik ocuklar eğitim merkezleri	23	692	228	15
	Otistik ocuklar iş eğitim merkezleri	2	89		
2008-2009	Otistik ocuklar eğitim merkezleri	32	580	278	20
	Otistik ocuklar iş eğitim merkezleri	5	149		
2009-2010	Otistik ocuklar eğitim merkezleri	33	1.206	414	41
	Otistik ocuklar iş eğitim merkezleri	5	278		

Çizelge 2. 3 Yıllara göre Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma Eğitimi [5]

Tarih	Eğitim Türü	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı
2001-2002	Özel eğitim sınıfı ve kaynaştırma			139
2004-2005	Özel eğitim sınıfı	700	1.265	8.130
	Kaynaştırma eğitimi	6.488	19.487	42.225
2005-2006	Özel eğitim sınıfı		1.480	8.921
	Kaynaştırma eğitimi	7.422	25.247	
2006-2007	Özel eğitim sınıfı		1.164	9.201
	Kaynaştırma eğitimi	8.669	32.254	
2007-2008	Özel eğitim sınıfı	801	1.076	9.252
	Kaynaştırma eğitimi İÖÖ		34.214	56.716
	Kaynaştırma eğitimi ortaöğretim		866	1.788
2008-2009	Özel eğitim sınıfı		8.652	13.015
	Kaynaştırma eğitimi İÖÖ			68.022
	Kaynaştırma eğitimi ortaöğretim		1.280	2.663
2009-2010	Özel eğitim sınıfı	1.485	10.373	15.712
	Kaynaştırma eğitimi İÖÖ	12.079	34.914	71.142
	Kaynaştırma eğitimi ortaöğretim	2.194	2.755	5.062

Çizelge 2. 4 2009–2010 yılı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kurum ve Öğrenci Sayıları [5]

Okul / Kurum Türü	Okul / Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Sözleşmeli Öğretmen	Yönetici Sayısı	Genel Toplam (öğretmen +öğrenci)
Özel eğitim okulu bünyesinde anasınıfı	77	659	94			94
İşitme engelliler ilköğretim okulu	49	4.598	1.055	53	184	1.292
İşitme engelliler meslek liseleri	17	1.822	248	10	55	313
Görme engelliler ilköğretim okulları	15	1.325	392	6	64	462
Ortopedik engelliler ilköğretim okulları	3	485	82		9	91
Ortopedik engelliler meslek liseleri	2	135	29	1	8	38
Eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okulları	54	2.933	1.330	79	150	1.559
Eğitilebilir zihinsel engelliler iş okulları	77	3.903				
Öğretilebilir zihinsel engelliler eğitim uygulama okulları	129	6.973	1.651	180	245	2.076
Öğretilebilir zihinsel engelliler iş eğitim merkezleri	130	3.824				
Otistik çocuklar eğitim merkezleri	33	1.206	352	62	41	455
Otistik çocuklar iş eğitim merkezleri	5	278				
Vakıfbank umut çocukları sosyal rehabilitasyon merkezi yatılı ilköğretim okulu (uyum güçlüğü olanlar)	1	39	12		3	15
Görme engelliler basımevi ve akşam sanat okulu	1		9		3	12
Toplam	592	28.180	5.254	391	762	6.407
Üstün zekalı ve üstün yetenekliler	57	6.942	654	10	109	773
Hastane ilköğretmen okulları öğrenci sayıları	46	Yıl içinde değişken	97	2		99
Erken çocukluk eğitim merkezi anaokulu ve ilköğretim okulu	4					
Erken çocukluk ve okul öncesi eğitim merkezi	1					
Evde eğitim		1.477				
Genel toplam	700	36.599	6.005	403	871	7.279

Çizelge 2. 5 2009–2010 yılı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma Eğitimi [5]

Eğitim türü	Okul sayısı	Sınıf sayısı	Öğrenci sayısı
Özel eğitim sınıfı	1.485	10.373	15.712
Kaynaştırma eğitimi ilköğretim	12.079	34.914	71.142
Kaynaştırma eğitimi ortaöğretim	2.194	2.755	5.062
Toplam	15.758	48.042	91.916

2.2 Otizmin nedenleri

Otizm, tanımlanmasından (1700'lü yıllar) günümüze kadar birçok teori ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu teorileri, ailesel faktörler ve psikodinamik teori, davranışsal teori, genetik faktörler ve organik-nörolojik-biyokimyasal nedenler adıyla gruplamak mümkündür. Otizmi tek bir nedene bağlamak çoğu zaman mümkün değildir. Otizmin seyrinin kişiden kişiye farklılıklar göstermesi, birden fazla faktörün birbiriyle etkileşimine bağlı olarak ortaya çıktığının bir göstergesi olabilir [2].

- Ailesel faktörler ve psikodinamik teori: Otizmin anne ve çocuk arasındaki çatışmalar ya da çocuğun kendi içinde yaşadığı aşırı var oluşsal kaygı nedeniyle ortaya çıktığını ve bu çatışmaların çözülmesiyle otizmin iyileşebileceğini savunmaktadır [6].

- Davranışsal teori: Otizmin ödül ve ceza sistemleriyle pekiştirilen ve bir seri tesadüfi olasılıklarla şekillendirilen öğrenilmiş davranış grupları olduğunu savunmaktadır [7].

- Genetik faktörler: Genetik temelleri olduğu görüşü ağırlık kazanmakta ve yapılan bilimsel araştırmalar bu konu üzerinde yoğunlaşmaktadır [2].

- Organik-nörolojik-biyokimyasal nedenler: Beyin yapısındaki ya da işlevlerindeki anormalliklerden kaynaklandığı görüşü kabul edilmektedir [2].

2.3 Otistik çocukların özellikleri

Otistik çocukların özelliklerinin madde olarak konmasının en önemli sebebi, otistik bireylerin ihtiyaçlarına göre tasarım yapılması, içinde bulunacakları mekânlarında rahat edebilmelerine imkân sağlanabilmesi içindir.

Tasarımcı yapılan tüm çalışmalarda, son kullanıcı olarak öğretmen ve görevlilerin görüşlerine başvurarak tasarım yapılmalıdır. Bu yüzden de son kullanıcının karakteristik özellikleri iyi bilinmeli, gereksinmelerine göre tasarım aşaması yönlendirilmelidir. Tasarım kriterleri geniş bir yelpaze olma özelliği taşısa bile, eğitim kurumunun otizmin çeşitliliğince (ortak kullanım yapısına bağlı olarak) kriterler belirgin maddeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde dil ve iletişim becerileri, bilişsel gelişim, davranış, sosyal gelişim, zihinsel gelişim, motor gelişimi özelliklerine değinilmiştir [8,9].

2.3.1 Dil ve İletişim Becerileri Özellikleri

Bütün otistik çocuklar dil ve iletişim alanında bir takım zorluklar yaşarlar. Bazı otistik çocuklar sözel olmayan iletişimde zorluk yaşarken, bazı çocuklar ise sözel iletişimde zorluk yaşarlar. Otistik çocuklar, çevrelerindeki insanların ilgisini çekmek ve isteklerini onlara iletmek için, göz hareketleri ve basit vücut hareketlerini kullanmakta bazı yetersizliklere sahiptirler [10].

2.3.2 Bilişsel Gelişim Özellikleri

Otistik çocuklar, bilişsel beceriler içinde yer alan, bilgileri kodlama ve sınıflandırmada güçlükler yaşamaktadırlar. Bunun nedeni, kavramları zihinlerde belirli formatlarda oluşturmaları ve bu formatların dışına çıkarmakta zorlanmalarıdır [11]. Otistik çocuklar, birçok alanda sınırlı becerileri olmasına karşın, bazı alanlarda özel becerilere sahip olabilmektedirler. Yap-bozları tamamlamak, şekilleri eşlemek gibi görsel beceriler, çoğu zaman dil becerilerinin kullanımını gerektiren becerilerden daha iyidir.

2.3.3 Davranış Özellikleri

Otistik çocuklar, erken yaşta değişime direnç davranışları gösterebilirler. Bir ya da birkaç sıra dışı konu ile aşırı ilgilenme gibi ilgi takıntıları ve günlük yaşamda belirli işlemleri sıra ile yapmak, düzenin bozulmasına tepki gösterme gibi düzen takıntıları da gösterebilirler [12, 7, 10]. Otistik çocukların, özel korkular, tehlikelerin farkında olamama, nedensiz gülme veya ağlama davranışları, değişikliklere tepki göstermek gibi duyuşal tepkileri vardır. Öfke nöbetleri, çevresine veya kendisine zarar veren davranışlar, tekrarlayan vücut hareketleri ile kendini gösteren problem davranışları ve davranış özellikleri vardır.

Otistik çocuklar görsel, işitsel ya da dokunmaya ilişkin duyuşal uyarılara sıklıkla olağan dışı ya da tutarsız tepki verebilirler. Bir taraftan tercih ettikleri uyarılara çok abartılı tepki verirken, diğer taraftan çevrede önemli olan bazı uyarıları fark etmiyormuş gibi davranabilirler. Bazı nesnelere dokunmaktan çok hoşlanabilirler ve nesnelere ellerinden bırakmak istemeyebilirler. Işık ve ses gibi bazı uyarılar da bu bireyleri çok rahatsız edebilir. Bu uyarılardan kurtulmak amacıyla kendilerini tam olarak ifade edemedikleri için gözlerini, kulaklarını kapatabilirler ya da öfke nöbetleri sergileyebilirler [12, 7].

2.3.4 Sosyal Gelişim Özellikleri

Bireylere ilk otizm tanısı konduğu zaman, bu çocukların en temel özelliklerinin, sosyal etkileşim kurmakta yetersiz oldukları gözlenmiştir. Otizmde gözlenen özellikler sözel olmayan iletişim becerilerini kapsayan sosyal yetersizlikler; sosyal etkileşim için gerekli olan göz kontağının az olması, iletişimde yüz ifadeleri ile jest ve mimikleri kullanamama, taklit becerilerinde sınırlılıklar ve oyun becerilerindeki yetersizlikler olarak sıralanmıştır [13].

2.3.5 Zihinsel Gelişim Özellikleri

Otistik çocukların yaklaşık %80'inde zekâ geriliği vardır [14]. Bunun yanında otistik çocuklarda üstün bir ezberleme becerisi de görülebilir [15]. Otistik çocuklarda genelleme, soyut düşünme, hatırlama ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır [16]. Otistik bireylerde sıkça görülen tipik bir özellik de çocuğun ilgisini çeken etkinliklerde dikkat süresinin uzun olmasıdır.

2.3.6 Motor Gelişim Özellikleri

Fiziksel olarak normal gelişim gösterebilirler de tüm çocukların hareket etme biçimleri az gelişmiştir. Yürürken kollarını uygun biçimde sallamayabilir ve başlarıyla omuzlarını öne eğebilirler. Kollarını yanlara açarak hantalca koşabilirler. Ayak değiştirme yaşına geldikleri halde, merdiven inip çıkarken her bir basamakta durabilirler [17].

2.3.7 Duyusal Özellikler

Duyusal uyaranlara farklı tepkiler verebilirler. Yüksek ağrı eşiğinin bulunması, ses ve dokunmaya karşı aşırı duyarlılık, renklere ve ışığa karşı tepki gösterme gibi duyu boyutunda özellikler sergileyebilirler. Otistik bireylerin duyu bilgiyi kaydettikleri, ancak bilgiyi işleme sürecinde sorun yaşadıkları belirtilmektedir. Otistik bireylerin duyu özelliklerinde bu nedenle güçlükler yaşayabilmektedirler. Otistik bireylerin görsel uyaranları, işitsel uyaranlardan daha güçlü algılamaktadırlar. Otistik bireylerde izlenen görme ile ilgili problemler göz kontağının olmaması ya da zayıf olması göz kırpması ve ışıktan rahatsız olma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yeni bir nesneyi tanıma da genellikle koklama ve dokunma duyularını kullandıkları görülmektedir [2].

Şekil 2. 1 Otistik bireylerin özellikleri ve davranış problemleri [18]

2.4 Otizmde Görülen Davranış Problemleri

Otistik çocuklarda görülen davranış problemleri beş başlık altında incelenmiştir. Bu davranış problemleri kendini uyarıcı davranışlar, öfke nöbetleri ve saldırganlık, cinsel dürtüler ve mastürbasyon, hiperaktivite ve dikkat problemleri, takıntılı davranışlardır

[2]. Bu problemlerin giderilmesine yönelik veya bu problemler oluşmaya başladığında çocukların zarar görmemesi için mimari tasarım önemlidir. Bir anlamda davranış problemlerinin doğru olarak ortaya konması mimari açıdan önem taşımaktadır. Bu problemler doğru saptanıp, anlaşıldıktan sonra otizmlilerin yaşayıp, eğitim alacakları mekanlar, çocukların hareket halindeyken yaralanmayacakları biçimde, gerektiğinde dikkatlerini dağıtabilecek uyarıcılar bulunduran, enerjilerini harcamalarına fırsat verecek şekilde tasarlanmalıdır.

2.4.1 Kendini Uyarıcı Davranışlar

Otistik çocukların büyük bir bölümünde ileri geri sallanma, nesnelere döndürme, kendi etrafında dönme, gibi tekrarlayıcı stereotipi adı verilen kendini uyarıcı davranışlar görülmektedir.

Otistik çocuğa uygun uyarıcı sunulmadığı takdirde kendini uyarıcı davranışlara yönelmesi kaçınılmaz olmaktadır [2].

2.4.2 Öfke Nöbetleri ve Saldırganlık

Otistik çocuklarda çevreyle iletişime giremediklerinden dolayı öfke nöbetleri, (öfke nöbeti olarak adlandırdığımız ağlama, bağırma, kendini yere atma gibi davranışlar) kendine ve çevresine zarar verici saldırganlık şeklinde olabilir. Bunlar ev ya da eğitim ortamındaki eşyalara ve çevrelerine zarar verici düzeyde olabilmektedirler. Otistik çocuklarda en çok görülen davranış problemlerinden birisi de kendisine zarar verici davranışlardır. Ellerini ısırma, parmaklarını gözlerine sokma, başını duvar gibi sert zeminlere vurma, saçını çekme, elleriyle başına vurma en çok karşılaşılan davranışlara örnek gösterilebilir [7].

2.4.3 Cinsel Dürtüler ve Mastürbasyon

Otistik bireylerin büyük bir çoğunluğu cinsel organlarına dokunma, hatta bazen herkesin önünde mastürbasyon yapma, %20 gibi az bir bölümü de karşı cinse dokunmak isteği gibi davranışlar sergileyebilir.

Okullarda 'rahatlama odaları' kurulması ve çocuğun bu odalara yönlendirilmesi çocuğa yardımcı olacak bir sürecin başlangıcı olabilir. Bu mekânda çocukların gözlem altında olmaları gerekmektedir [14].

2.4.4 Hiperaktivite ve Dikkat Problemleri

Aşırı hareketliliğin özellikle 2 yaş civarlarında belirgin hale geldiği, zamanla aşırı aktif dönemleri hareketsizlik ve azalmış aktivite dönemlerinin izlediği, bazen de sadece belli ortam, durum ya da kişiler karşısında aşırı hareketliliğin görüldüğü vurgulanmaktadır [14].

2.4.5 Takıntılı davranışlar

Takıntılı davranış sürekli tekrarlanan hareketlerdir. Odadan ayrılmadan önce her şeye dokunma, okula her gün aynı yoldan gitmeyi isteme, aynı sandalyeye oturma bu hareketler arasında sayılabilir. Otistik bireyler istedikleri olmadığı zaman sinir nöbeti geçirebilmektedirler [14].

Bu davranışlara ek olarak diş gıcırdatma, gündelik yaşama özgü sorunlar (az uyku, püre kıvamı yiyecek), korku, fobiler ve yetersiz motivasyondur.

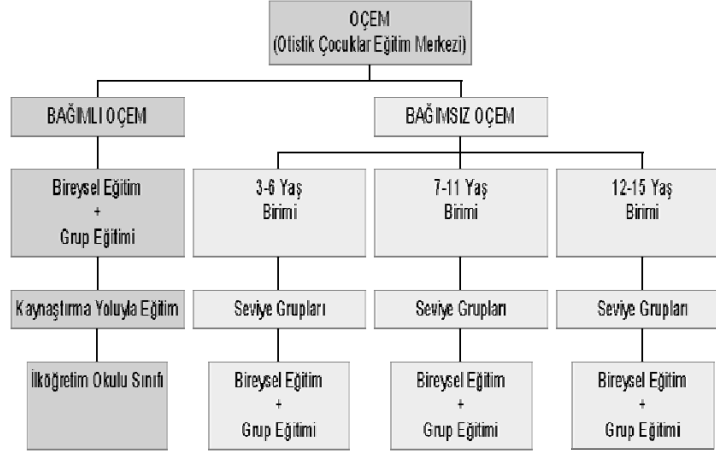
2.5 Otistik Çocukların Eğitim Türleri ve Eğitim Yaklaşımları

Eğitim ve tedavi uygulamalarının hepsinin ortak noktası, çocukların yeterliliklerini geliştirmek ve toplumsal yaşama uyum süreçlerini arttırmaktır. Otizm ya da yaygın gelişimsel bozukluk tanısı konulan her çocuk kişilik özellikleri, performans düzeyi ve gereksinimleri açısından birbirinden farklı niteliklerdedir. Çocukların seviyelerine göre farklı eğitim yerleri ve türleri vardır.

- Kaynaştırma:** Özel eğitim gerektiren çocukların eğitimlerini normal gelişim gösteren çocukların devam ettiği resmi veya özel okullarda sürdürmeleridir.
- Özel eğitim sınıfı:** Özel eğitim sınıfları resmi ve özel okul bünyesinde özel eğitim gerektiren öğrenciler için açılan sınıflardır.
- OÇEM:** Zorunlu öğrenim çağında olup normal ilköğretim programlarına devam edemeyecek özelliklerde olan otizimli öğrenciler için resmi ve özel otistik

çocuklar eğitim merkezleri vardır. Bağımlı veya bağımsız olmak üzere 2 tip OÇEM vardır. Bağımlı OÇEM’ler ilköğretim okullarının bir parçası, yani normal çocuklarla bir arada eğitim verilmektedir. Bağımsız OÇEM ise sadece otistik çocukların eğitim aldığı okullardır.

Çizelge 2. 6 OÇEM Türleri [19]

- İş eğitim merkezleri: İlköğretimlerini tamamlayan, genel ve mesleki öğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 21 yaşından gün almamış otizmlili bireyler otistik çocuklar iş eğitim merkezlerinde devam edebilir.

2.5.1 Eğitim Türleri

Kurumların eğitim ve tedavi uygulamaları dayanak noktaları birbirlerinden farklılık gösterse de hepsinin ortak noktası çocukların yeterliliklerini geliştirmek ve toplumsal yaşama uyum süreçlerini artırmaktır. Otizm tanısı konmuş her çocuk kişilik özellikleri, performans düzeyi ve ihtiyaçları açısından birbirinden farklı niteliklere sahiptir. Bu nedenle bir çocuk için kullanılan eğitim yöntemi ya da tedavi uygulaması bir diğeri için etkili olmayabilir.

İletişim kuramamak, gözlerinizin içine bakamamak, cümle kuramamak, duygularını ifade edememek, otistik çocukların en belirgin özellikleri arasında sayılır. Bu çocuklar özel eğitim sayesinde hayatın içinde yer alabilirler. Günümüzde her 150 çocuktan birini etkileyerek, çocuklar arasında en hızlı yaygınlaşan nörolojik bozukluk olması ile dünya genelinde otizm hızla yayılan bir hastalık olarak görülmektedir. Kesinlikle ülke, ırk, kültür ya da sosyo-ekonomik farklılık gözetmemektedir. Bugün için bilinen en etkili

tedavisi yoğun bireysel eğitimidir. Erken tanı konan çocukların haftada en az 40 saat yoğun eğitim görmelidirler. Bugünden sonra yapılacak tüm yeni okullarda fiziki şartlar düzeltilerek özel eğitim sınıfları ve destek odasının bulundurulması sağlanmalıdır. Bu yüzden farklı eğitimler bilinmeli, mekânların bu eğitim özelliklerine uyabilecek esnekliğe sahip olabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Az da olsa eğitim yöntemleri hakkında bilgi sahibi olup; yeni-modern tasarımlar uygulanmalıdır [2].

•**Uygulamalı Davranış Analizi** - UDA: Bireyin davranışlarını ve bu davranışlarla ilişkili çevresel özelliklerin ölçülebilir tekniklerle analiz edilmesine dayanan bu yöntem, birçok davranışın çevresel faktörler aracılığıyla ödüllendirildiği ilkesini temel almaktadır.

Uygun ve istenilen davranışları arttırmayı, bireye yeni davranışlar kazandırmayı, bu davranışların farklı ortamlara ve yeni karşılaşılan durumlara genellenmesini, uygun olmayan ve istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engellenmesini, çevresel düzenlemelere karşın ortaya çıkması engellenemeyen davranışların tekrarlanma olasılığının azaltılmasını, kazanılan uygun davranışların ve davranış değişikliklerinin kalıcılığını hedeflemektedir. Otistik çocuklarda arttırılması ve kazandırılması hedeflenen davranışlara; sosyal beceriler, iletişim becerileri, oyun ve taklit becerileri, öz bakım ve günlük yaşam becerileri örnek verilebilirken, azaltılması ya da ortadan kaldırılması hedeflenen davranışlara ise, öfke nöbetleri, kendini uyarıcı davranışlar, ısırma, bağırma, vurma gibi kendine ve çevresine zarar verici davranışlar verilebilir.

İlk aşamada hedef davranışın ne olduğu belirlenir ve bu davranışın tanımı yapılır. Bu süreçte sistemli bir gözlem ve kayıt tutma tekniğinden yararlanır. Kullanılacak davranış değiştirme yöntemi belirlendikten sonra bu yöntem uygulanır ve aynı gözlem ve kayıt tutma teknikleriyle sürekli veri toplanarak, müdahalenin etkinliği değerlendirilir. Bu değerlendirme sonucunda uygulamanın sürdürülmesi, uyarlanması ya da kesilmesi yönünde karar alınır. Otistik çocukların erken yaşta eğitime başlaması, uygulamanın haftada ortalama 40 saat yapılması, çocuğun bütün davranışlarının hedef alınması ve çocuğun yaşamının geçtiği tüm ortamlarda uygulanması önem taşımaktadır [12, 20, 21]. Uygulamalı davranış analizini temel alan yöntemler aşağıda açıklanmaktadır.

1. Ayrık denemelerle öğretim:
2. Fırsat öğretimi
3. Olumlu davranış desteği
4. Temel tepki öğretimi
5. Etkinlik çizelgeleri
6. Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri
7. Bekleme süreli öğretim
8. Video kayıt ile model olma
9. Replik silikleştirmeye öğretim

•**Kolaylaştırılmış iletişim:** Çocuk bilgisayarda yazı yazarken bir eğitmen fiziksel yardım sağlayarak elini destekler ve çocuğu yönlendirir [2].

•**TEACCH - otizm ve benzer iletişim güçlüğü olan çocuklar için eğitim programı:** Otistik çocukların ilgi, özel beceri, öğrenme stilleri ve algılamalarındaki farklılıklar üzerine kurulmaktadır. Otistik bir çocuğun bağımsız yaşayabilmesini amaçlamaktadır. Bunun için otistik bireyin güçlü olduğu alanların ve ilgilerinin dikkate alınması, yetenek ve becerilerinin düzenli olarak değerlendirilmesi ve sistematik yardım sunulması, yapılandırılmış bir eğitim ortamının düzenlenmesi, aile ile ortak bir çalışma sürecinin düzenlenmesidir. Bununla birlikte TEACCH programında sadece, uygun olmayan davranışların ortadan kaldırılmasının yeterli olmadığına işaret edilerek, aynı zamanda bu davranışların nedenlerinin anlaşılmasına da odaklanılmaktadır.

Çocuğa, çevrenin bir anlamı olduğunu öğretmekle işe başlanır. Çalışmalar neden-sonuç kavramlarının öğretilmesi, iletişim becerilerinin geliştirilmesi, toplumsal yaşamda gerekli olan işlevsel becerilerin ve mesleki becerilerin öğretilmesi, problem davranışların azaltılarak sosyal yaşama uyum süreçlerinin arttırılması, boş zamanlarının değerlendirilmesi, ilgi alanlarının geliştirilmesi ve bağımsız çalışma becerilerinin öğretilmesi gibi eğitimsel hedefleri içermektedir [22].

•**İlişki temelli yöntemler:** Otistik çocuklarda duyuşal gelişimi ve bağlanmayı temel alan ilişki temelli yöntemler içerisinde en çok bilinenler floortime ve son-rise yöntemidir.

Çocuğun sosyal etkileşim becerilerinin geliştirilmesi ve bu etkinliklerden zevk alması bu uygulamaların hedef noktasıdır [2].

Özel olarak geliştirilen Floortime yöntemi ev merkezli bir yaklaşımdır. Yetişkinler, çocukla birlikte yere oturur ve çocuğu izlerler. Diğer yaklaşım da sunrise yöntemidir. Burada yöntemde davranış yöntemleri, iletişim ve otistik çocukların gelişimleri konusunda aileler bilgilendirilirler. İletişimsel oyunlar aracılığıyla çocuk ve aile arasında sosyalleşmenin gelişmesi ve iletişimin artması hedeflenir [23].

•**Sosyal öyküler:** Öyküler, okuma yazma bilmeyen çocuklara yönelik resimlerden, okuma yazma bilen çocuklara yönelik basit cümlelerden başlayarak sürdürülür. Otistik çocuğun gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan öyküler çocuğa sosyal ortamlarda neler yapması gerektiğini ve sosyal kuralları öğretmeyi hedeflemektedir [20, 24].

•**PECS – Resim değiş tokuşuna dayalı iletişim sistemi:** Öncelikle temel iletişim ilkelerinin kazandırılması; daha sonra ise belli mesajların iletimi öğretilir. Mesaj iletiminde, iletişim klasöründe yer alan resimli kartlar kullanılır. Çocuk klasörden resim seçip iletişim ortağına vererek istediği nesnelere ya da etkinliklere ulaşmak amacıyla iletişim başlatır. Giderek, resimleri birbirinden ayırt etmeye ve birden fazla resmi bir araya getirerek cümleler kurmaya başlar [12].

2.5.2 Terapi Yöntemleri

•**Günlük yaşam terapisi:** Beden ve zihin arasındaki ilişkinin güçlendirilmesini hedefleyen bir eğitim programıdır. Temelinde grup eğitimi, taklit, yoğunlaştırılmış etkinlikler yer almaktadır. Bireysel eğitimden çok grup eğitimine ve ailenin eğitim sürecine katılımına önem vermektedir.

Grup içinde akademik bilgiler, beden eğitimi, sanat çalışmaları müzik ve mesleki eğitim verilmektedir. Amaç, ailelere çocuklarının eğitimine dönük olarak iletişim ve günlük yaşam becerileri kazandırılmasıyla, otistik çocukların sosyalleşmesini sağlamaktır.

İlk aşamada çocukların giyinme-soyunma, yemek yeme ve tuvalet kontrolü gibi özbakım becerilerini bağımsız olarak öğrenmeleri amaçlanır. İkinci aşamada yoğun fiziksel egzersiz programları ile çocukların yaşam tarzlarını oluşturmak hedeflenir. Yoğun fiziksel egzersizler çocuğun bedenini tanımasına fırsat sağlayarak, sosyal

gelişimlerine katkıda bulunur. Son aşamada ise çocukların müzik, resim gibi etkinliklerle kendilerini ifade etmeleri amaçlanır [25].

•**Kucaklaşma terapisi:** Otistik bireyle anne-babası arasındaki iletişimin yeterli düzeyde olmasını amaçlar. Burada otizmin, anne-baba-çocuk arasındaki iletişimin yeterli olmamasından kaynaklandığı belirtilmekte ve bu bağın kucaklaşma terapisi ile güçlendirilebileceğini savunulmaktadır. Çocuk annenin kucağına, yüz yüze gelecek ve göz kontağı kurabilecek biçimde oturtulmaktadır. Her zaman ev ortamında uygulanmalıdır. Amaç, annenin çocuğuyla duygu paylaşımı yaparak yakınlaşmaya çalışmasıdır [23].

•**İşitsel bütünleştirme terapisi:** Otistik bireylerin yüksek frekanslı sese karşı aşırı hassasiyetleri (ağrı ve rahatsızlık hissi) bulgusundan yola çıkılmıştır. Terapinin ilk aşamasında çocuğun hangi frekanslara karşı hassas olduğu saptanır ve bu frekanslardan arındırılmış olan müzikler, bir kulaklık aracılığıyla günde 1 saat ve arka arkaya 10 gün olmak üzere dinlettirilir [23, 26].

•**Duyusal bütünleştirme terapisi:** Koordinasyon eksikliği nedeniyle işlevlerini yerine getirmekte güçlük yaşayan duyu sistemini temel almaktadır. Otistik çocukların, duyu organları aracılığıyla alınan bilgiyi algılama ve işleme süreçlerinde sorunlar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda çocuğun hareketlerinin dengelenmesi ve organize edilmesi amaçlanmaktadır. Çevreyle daha etkili iletişim kurmaları sağlanabilmektedir [2].

•**Müzik ve dans terapisi:** Müziğe olan ilgileri bilinmektedir. Özellikle ritim ve melodiler aracılığıyla sunulan sözler daha anlaşılabilir olmakta ve çocukla iletişim kurmayı kolaylaştırmaktadır. Müzik ve dans etkinliklerinin çalışmalarda kullanılması, otistik çocukla duygusal bağ kurulmasını sağlamakta, sözel ve bedensel dilin kullanımını artırarak davranış sorunlarını azaltmaktadır [20].

•**Drama terapisi:** Amaç; sahne sanatları arasında yer alan rol oynama, öykü anlatma gibi etkinlikleri kullanarak kendilerini ifade etmelerine, duygusal ve sosyal etkileşim becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktır [20].

•**Sanat terapisi:** Yeteneklerinden eğitim sürecinde yararlanmak, hem farkındalık düzeylerinin artmasını sağlayarak çevreyle olan etkileşimlerini geliştirecek hem de kendilerini ifade etmedeki yetersizliklerinden kaynaklanan bazı iletişim problemlerini, en aza indirecektir. Sanat terapisi aracılığıyla sembolik becerileri gelişen otistik çocuklar, ortaya çıkardıkları ürün ile ilgili paylaşımında bulunarak etkileşime girebilmektedirler [2].

2.5.3 Biyolojik Tedavi Uygulamaları

Farmakolojik tedavi, diyet tedavisi, maya ve mantar tedavisi, sekretin tedavisi, immünglobülin tedavisi, neuro-feedback, hiperbarik oksijen tedavisi gibi biyolojik tedavi uygulamaları bu öneriler arasında sayılabilmektedir [2].

2.5.4 Otizm ve Görsel Öğrenme

Otistik bireylerin genellikle görsel olarak öğrendiklerini söyleyebiliriz. Sözel becerilerinin zayıf olmasına karşın, görsel ve uzamsal becerilerde üstün bir yetenek sergilemektedirler. Çünkü Bilgiyi işleme süreçlerinin görselliğe dayalı olmaktadır [27].

‘Her bir öğrencinin yeni ve zor bilgiyi, öğrenmeye hazırlanırken, öğrenirken ve hatırlarken farklı ve kendine özgü yollar kullanması’ eğitim ortamları yapılandırılırken bireylerin bu özellikleri dikkate alınarak, görsel öğrenmeyi destekleyen materyaller kullanılmalarına özen gösterilmelidir.

2.5.5 Eğitim Yaklaşımları [8, 9]

Sınıfların, birimlerin ve okulların özel olarak tasarımına dikkat edilmelidir. Mimarların, bu tasarımı nasıl yapmaları gerektiği yönünde bilgi sahibi olmalıdırlar.

Farklı eğitim türleri olduğu gibi farklı eğitim yaklaşımları da vardır. Bu eğitim yaklaşımına göre sınıflar genel düzenlemeye ek olarak anlık değişim esnekliklerine de sahip olabilmelidir. Öğretmenler derse girmeden önce sınıfı, her çocuğun farklı bir eğitim aldığını düşünerek, istedikleri gibi düzenleyebilmelidirler.

•Bilişsel Süreç Yaklaşımı

Bu yaklaşım, sosyal algı ve problem çözme becerilerine odaklanmıştır. Bilişsel yaklaşımla, bireye farklı sosyal durumlarla karşılaştığı zaman, baş edebileceği sosyal problem çözme becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır. Problem çözme yaklaşımı olarak da bilinen bu yaklaşım ile öğrencide, olayları analiz etme, sıraya koyma ve ayırt etme becerilerinin gelişmesi sağlanmaktadır. Bu yaklaşımla hazırlanan eğitim programında, bireye yetersiz olduğu becerilerin ayrı ayrı öğretilmesi yerine, sosyal durumlarla ilgili problem çözme ve karar verme becerisi öğretilmeye çalışılmaktadır [28, 29]. Problem çözme süreci, problemi tanımlama, problemin analizini yapma ve problemi çözme aşamalarından oluşur. Bu yaklaşım, öğrencilere çözümlenebilir problemlerle ilgili çözüm alternatifleri üreterek öğretilir. Bilişsel strateji, sosyal durumlarla ilgili bilişsel farkında olmanın geliştirilmesine odaklanır. Önce strateji öğretilir ve daha sonra hedef çocuğa diğer çocuklarla etkileşim kurdukları zaman sürecinde stratejiyi kullanmaları öğretilir. Öğrenciler alternatif davranışların sırasını oluştururlar ve en iyi tepkiye karar verirler [30].

Bilişsel yaklaşım, bilişsel stratejiler içinde dili bağlayan zorlukları azaltılarak, resimler ya da objeler eklenerek engelli genç çocuklarda, otistik ve zihinsel engelli öğrencilerde başarıyla uygulanabilir.

•Sosyal Etkileşimci Yaklaşım

Sosyal Etkileşimci yaklaşım, çocuğun diğer davranışlar hakkındaki algı ve yargılarını etkileyen sosyal durumun, çocukların kendi içinde bulunduğu durumu algılamasının, anlamasının ve çocukların problem çözme becerilerinin önemine dikkat çeker [29].

•Davranışçı yaklaşım

Bu yaklaşımın birkaç ayırıcı özelliği vardır. Bunlar:

- a) öğretim ortamında yetişkin ve çocuk olmak üzere iki kişi bulunur,
- b) yetişkin ortamdaki dikkat çeken bütün uyaranları kaldırır,
- c) programın hedefleri önceden belirlenir [31].

•Alternatif İletişim Yaklaşımı

Alternatif iletişim sözlü iletişimde ciddi eksiklikleri olan kişileri iletişimde desteklemek ve iletişimlerini attırmak için bireyler tarafından kullanılan sembolleri, araçları, stratejileri içeren bir grup entegre edilmiş bileşenden oluşmaktadır [32, 33].

Dil ve konuşma problemi yaşayan çocukların hangi alternatif iletişim modelini kullanacağı, çocuğun ve çevrenin gelişimi ile belirlenir. Bu seçim için iletişime yönelik imkânlar ve engeller hakkındaki bilginin olduğu kadar çocuğun fiziksel, bilişsel ve iletişim isteği bilgisi de önemlidir. Çocuklar kendi modellerini öğrenmek için bir uzman ile basit sistemden başlayarak iletişim becerileri geliştikçe karmaşık sistemlere doğru yol alırlar [33].

Bir diğer iletişim sistemi de işaretle ve resimle iletişimdir. Bu yöntemin dil öğretimine yeni başlayan otistik çocuklar için iletişime girmeyi kolaylaştırdığına ve konuşma gelişimini desteklediğini gösteren veriler vardır.

•Doğal Yaklaşımı

Doğal yaklaşımın temeli, normal gelişim çizgisi gösteren çocuklar çevresiyle etkileşime girerek doğal olarak kazanmasından yola çıkarak yetişkinlerin yetersizlikten etkilenmiş çocuklara oyunlar, resimler, öyküler, karşılıklı konuşmalar, kısaca yaşantılar yolu ile öğrenebileceği doğal ortamlar sağlanmasına dayanmaktadır [34, 35, 36].

Doğal yaklaşımın etkili kullanımı için; yetişkin çevreyi düzenler, çocukların sorularına cevap vererek etkileşimci tarzda iletişim kurar ve çocuğun iletişim becerileri için model olur. Doğal yaklaşım uygulanırken, sosyal çevre çocuğun doğal çevresi olmalıdır [37, 38, 39]. Doğal çevre düzenlemelerine yer verilirken neyin çocuğun ilgisini çektiğine dikkat edilmelidir. İletişim, çocuk o ortamda bulunan nesne ve etkinliklerle ilgilendiğinde başlamalıdır [40, 41, 42]. Doğal yaklaşımda, aile katılımı çocuğun her ortamda bilgisini kullanmasına olanak sağlaması açısından önem teşkil eder [37]. Doğal öğretim sırasında oyuna yer verilmesi ile çocuğun pek çok yaşamsal deneyimleri kazanabileceği etkin bir öğrenme ortamı sağlanır. Oyun çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemektedir.

Yetişkin, ortamı çocuğun ilgisine göre düzenler [43, 44]. Çocuk iletişimi başlattıktan sonra yetişkin, çocuğun ilgilendiği nesne ve olaylarla ilgili çocuğa sözel model olur, genişletmeler ve düzeltmeler yapar [43, 44].

2.6 Özel Eğitim Tanımı

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel ile geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleriyle onların engel ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimine **özel eğitim** denir [45, 46].

Özel eğitim çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda, kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliğin engele dönüşmesini önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek toplumla kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir [47, 48].

- **Özel eğitime ihtiyacı olan birey**, çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından yaşitlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılıklar gösteren bireydir.
- **Yetersizlik**, zedelenme ya da bazı sapmalar sonucu, bir insan için bir etkinliğin ya da yapının önlenmesi, sınırlandırılması halidir.
- **Engel**, bireyin yetersizliği nedeniyle, yaşadığı sürece, yaş, cins, sosyal ve kültürel farklılıklara bağlı olarak oynaması gereken rolleri gereği gibi oynayamama durumudur.

Özel eğitimi, genel eğitimden farklı kılan ve onu özel yapan gerçekler;

kimi kapsar,

neyi öğretir,

nasıl öğretir ve

nerede uygulanır sorularının yanıtında yatmaktadır.

2.6.1 Özel Eğitimin Kapsamı

Özel eğitim, Özel gereksinimi olan, bu özelliğinden dolayı farklı eğitimi bireysel olarak planlanmış öğretim programlarıyla karşılanabilen çocukları kapsamaktadır. Bu çocukların eğitimi, ya ayrı ya da birlikte eğitim ortamlarında karşılanmaktadır.

2.6.2 Özel Eğitimin Öğretim ve Uygulama Alanı

Olağan çocukların kendiliğinden edindikleri becerilerin büyük bir kısmını yetersizlikten etkilenmiş özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara, yoğun ve sistematik biçimde öğretmek gerekmektedir. Örneğin, giyinme, soyunma, yemek yeme becerilerini çocuklar, yetişkinleri gözleyerek, taklit ederek öğrenmektedirler. Ancak çocuk yetersizlikten etkilenmiş ise örneğin görme engelli, ya da zihinsel engelli ise, bu becerilerin sistematik ve aşamalı öğretilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde zihinsel yetersizliği olan çocuk duyu organlarında sınırlılık olmamasına karşın, bu organlarla almış olduğu uyarıyı birleştirmede, saklamada ve geri çağırma yani bilişsel süreçlerdeki yetersizliklerinden dolayı bunları birleştirmede ve kullanmadaki zorluklarından ötürü, bu becerilerin onlara sistematik ve aşamalı öğretilmesi gerekmektedir.

Genel eğitimden özel eğitimin ayrıldığı bir diğer nokta ise içeriğin düzenlenişidir. Genel eğitimde içerik ortalama çerçevesindeki çocuklar için merkezi programlarla belirlenirken, özel eğitimde programın içeriğini çocuğun gereksinimlerine göre belirlemektedir.

Özel eğitim yapıldığı ya da uygulandığı yere göre de tanımlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde özel gereksinimli çocukların büyük bir kısmı olağan okullarda akranlarıyla birlikte en az kısıtlayıcı kaynaştırma ortamlarında öğretim görmektedirler. Ülkemizde de hafif derecede yetersizliği olan çocukların akranlarıyla birlikte öğretim gördüklerini söyleyebiliriz.

Bu çizelgede, eğitim ortamları en az kısıtlayıcı olandan en fazla kısıtlayıcı olana göre sıralanmaktadır (Çizelge 2.7).

Çizelge 2. 7 Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Ortamları [49].

EĞİTİM TÜRLERİ	AÇIKLAMASI
Normal Sınıf	Öğrenciler eğitimlerinin çoğunu normal sınıflarda alırlar. Ancak zamanlarının % 21'in de destek özel eğitim hizmetleri verilir. Çocuğun sınıf içi ve dışı etkinliklerin tümü özel eğitim kapsamı içinde ele alınır.
Kaynak Oda	Öğrenciler, okul zamanının en az % 21'de en çok % 6'da destek özel eğitim hizmetleri alır. Zamanının geriye kalan kısmında normal sınıfta öğretim görebilir. Bu uygulamaya yarı zamanlı kaynaştırma da denilmektedir.
Ayrı Sınıf (Özel Sınıf)	Öğrenciler, okuldaki zamanın % 60'dan fazlasında özel eğitim ve destek hizmetlerini kendileri için düzenlenmiş özel sınıflarda tam zamanlı olarak alırlar. Sadece boş zamanlarda normal sınıflardaki arkadaşları ile kaynaşırlar.
Ayrı Okul	Öğrenciler, okuldaki zamanın % 60'dan fazlasında özel gereksinimi olan çocuklara yönelik aynı gündüzlü okullarda özel eğitim ve destek hizmetler alırlar. Akranlarıyla ancak okul dışı saatlerde birlikte olmaları söz konusudur. (Yatılı olmayan Fen Liseleri, Görme engelliler, İşitme engelliler okulları).
Yatılı Okul	Öğrenciler, okullardaki zamanlarının % 100'ünü özel gereksinimli çocuklar için açılmış olan yatılı kurumlarda, özel geliştirilmiş programlar, özel yetiştirilmiş personel ve özel donatılmış eğitim ortamlarında alırlar.
Ev/Hastane	Öğrenciler hastanelerde ya da evde özel eğitim alırlar.

2.7 Rehabilitasyon Tanımı

Rehabilitasyon bir varlığa kaybettiği yetenek veya iyi özelliklerini tekrar kazandırmak için gerekli çabaları içeren süreçtir. Tıpta rehabilitasyon, insana doğuştan yoksun olduğu veya sonradan kaybettiği birtakım sağlıklı olan koşulların kazandırılması, kişideki bedensel engellerin etkisinin ve koşullarının kısmen yada tamamen ortadan kaldırılması ve olumlu sonucun alınmasına yarayan yöntemlerdir [50].

Bir rehabilitasyon merkezinde psikolojik etmenler çok önemlidir. Hastanın ruh hali iyi irdelenmeli, zayıf düşmüş ruh ve bünye için her bir küçük olumlu etki kaynağı ile günlük hayata sokulmalıdır. (Bir farklı renk, sürprizli bir mekân, bir eşya, gün doğuşuna

katılma, modern ve güven verici görünümlü bir araç, bir oyun türü, bir sosyal grup oluşturulması, kendisine karşı merak uyandıran bir bilgi türü vb.)

2.7.1 Rehabilitasyon Merkezi ve Hastanesi

Rehabilitasyon hastaneleri ve merkezleri, bir kısım yetenekleri doğuştan hastalık veya kaza nedeni ile eksilmiş veya kaybolmuş insanların, yeteneklerini geliştirerek ve onlara nasıl kullanılacağını öğreterek kendi kendilerine yetmelerini, iş görmelerini, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlayan, onların morallerini yükselterek hayata bağlanmalarını sağlayan kuruluşlardır. Bir rehabilitasyon hastanesi veya merkezinde aşağıda yazılı bölümler vardır [51]:

- Yatma
- Poliklinik
- Kabul
- Değerlendirme
- Tedavi
- Eğitim
- Protez
- Dinlenme ve yemek
- İdare
- Teknik bölümler

Bu bölümleri detaylı incelersek:

➤Yatma

Hastanede kalan hastaların yattıkları kısımdır. Hareket sistemi bozukluklarında hastalar genellikle ilk önce ancak sedye veya tekerlekli iskemle ile yer değiştirebilir durumdadırlar. Bu bakımdan hasta odalarında WC ve banyolarda tekerlekli iskemlenin yanaşabileceği, manevra yapacağı serbest alan bırakılmalıdır. Bu yüzden hasta odalarında yatak başına ortalama 10m² yer hesaplanmalıdır.

Merkezdeki hasta odalarından başka hemşire, pansuman tıbbi tedavi odaları, kirli-temiz çamaşır oda veya dolapları, hizmetçi ve temizlik araçları odası, gerektiği kadar WC ve banyo bulunmalıdır. Yataklarından henüz ayrılamayan ve bu yüzden genel yemek salonlarına gidemeyen hastalar için bir ya da birkaç kat ofisi yapılmalıdır.

➤ **Poliklinik**

Dışarıdan muayeneye ve gündüzleri tedaviye gelen hastaların bulunduğu kısımdır.

Poliklinik girişine araç yaşanabilmeli ve hasta yağmurda ıslanmadan arabadan çıkıp binaya girebilmelidir.

Poliklinikler de müracaat, bekleme salonu, gardırop, muayene üniteleri bulunmalıdır.

Polikliniğin kabul, değerlendirme, tedavi, eğitim, dinlenme ve yemek kısımları ile bağlantısı olması gerekmektedir.

➤ **Kabul**

Yatma kısmına kabul edilecek hastaların işlemlerinin ve hazırlığının yapıldığı kısımdır.

Burada: kayıt ve kabul odası, kabul bankosu, depo vardır. Kabul kısmının vezne ve değerlendirme kısmı ile bağlantılı olması gerekmektedir.

➤ **Değerlendirme**

Hastanın gerek kabulde, gerek tedavi ve rehabilitasyonun belli safhalarında fizik ve moral durumları incelenerek, tedavi ve rehabilitasyon yöntemine karar verilir. Bu bölümde; klinik psikoloji kısmı, sosyal değerlendirme kısmı, röntgen kısmı, fizik ve tıbbi değerlendirme kısmı bulunmaktadır.

➤ **Tedavi**

Hastanın yeteneklerini arttıracak tedaviler yapılır. Bu tedaviler çeşitlidir. Tıbbi tedavi, psikolojik tedavi ve bu ikisine de ilişkin olmak üzere meşguliyet tedavisidir. Ayrıca basit bir müdahale ve pansuman odası bulunmalıdır.

Hareket sistemi bozukluklarında, tıbbi tedavi olarak bilhassa fizik tedaviden yararlanılmaktadır. Kuruluş aşamasında bu yüzden tam donanımlı bir fizik tedavi kısmı yapılmalıdır. Hidroterapi olarak, soyunma ve dinlenme yerleri, tedavi havuzu, girdap

banyoları, masaj odaları, monitör ve masajcı odaları, jimnastik salonu, alet deposu bulunmalıdır. Jimnastik salonunun bahçe veya terasla bağlantılı olması olumludur.

➤Eğitim

Geliştirilen yeteneklerle normal yaşamadaki işlerini görebilme, egzersizleri yapılan ve geliştirebilen yeteneklerle yeni bir meslek veya sanat öğretilen kısımdır.

Günlük yaşama faaliyetlerini öğrenme kısmı da bu bölümün bir parçasıdır. Bu kısım genellikle büyük bir mahal içinde bütün mobilya ve donatılar ile kurulmuş fakat bölme duvarları alçak bırakılmış bir ev şeklindedir. Hasta burada bir evin içindeki bütün hareket ve işleri kontrol altında yaparak alışkanlık kazanmaktadır.

➤Protez

Hastalar için hareket yeteneklerini geliştirmek üzere geçici ya da kalıcı donanımların yapıldığı bölümdür.

➤Dinlenme ve yemek

İstirahat, oyun salonları, çok maksatlı toplantı salonları, kütüphane ve yemek salonları teraslar ve gezinti bahçeleri olmalıdır. Buralar hastaların tedavi ve eğitim dışı zamanlarını beraberce ve sıkılmadan geçirdikleri yerlerdir. Hastaların toplum hayatına alışmalarında, moral-yükseltmelerinde bu salonların önemli rolü vardır.

➤İdare

Kuruluş amacının gerektirdiğine göre başhekim, idare müdürü, muhasebe, v.b. servisleri vardır. Meslek kütüphanesi, arşiv ve toplantı salonu bu kısmın diğer bölümleridir.

➤Teknik bölümler

Mutfak, çamaşırılık, ısıtma vb. teknik servisler ve personel daireleridir.

➤Himayeli iş yeri

Hastaların iş hayatına tam uyumunu sağlamak üzere bir süre çalıştıkları kuruluşlardır. Bunlar rehabilitasyon merkezi ile beraber, aynı arsa-ayrı bina olarak veya tamamen başka bir yerde olabilmektedir. Bizdeki en büyük eksiklerden biride çocuklar **25**

yaşından sonra ailenin bakımına kalmaktadır, çünkü bu özelliklerde öğretim olanağı sağlayacak mekânlar bulunamadığından çocuklar çalışmamaktadır.

2.7.2 Rehabilitasyon Çeşitleri

Dört çeşit rehabilitasyon vardır [52].

- **Tıbbi rehabilitasyon**, iyileştirici tedavi olarak hastanelerde başlamaktadır.
- **Fonksiyon rehabilitasyonu**, ile bedensel ve ussal fonksiyon yeteneklerinin yeniden kazanılması veya bunların yerine geçecek başka fonksiyonların öğretilmesi sağlanmaktadır.

Ön planda yüzme havuzu, hareket banyosu, tıbbi banyolar, jimnastik salonu, elektro terapi donatımı, masaj odaları, yürüme okulu gibi fizik tedavi donanımları gerekmektedir. Çocukların fonksiyon rehabilitasyonu büyüklerden ayrı yapılmalıdır.

- **Mesleki rehabilitasyon**, burada işle oyalama tedavisinden, hastanın varsa önceki uğraşında yada başka bir uğraşta, mesleki rehabilitasyona gidilmelidir. Çeşitli mesleklere göre alıştırmaya olanakları bulunmalıdır. Bütün bu iş salonlarında hastaların ruhsal tutukluklarını önlemek amacıyla geniş alan öngörülmelidir. Ayrıca günlük yaşama ait işlerin görülebileceği yerler de hazırlanmalıdır.
- **Toplumsal yardım ve rehabilitasyon**, özürlü bireyleri toplumsal düzeyde ele alarak onların rehabilitasyonu, sosyal uyumu ve fırsat eşitliğini sağlayan bir stratejidir.

Literatür taramaları ile tüm bu kavramlar açıklandıktan sonra, eksikleri, düzeni, açılış amaçlarını, tasarım farklılıklarını inceleyebilmek ve değerlendirebilmek için İstanbul'daki ve İngiltere'deki okullar irdelenmek üzere ele alınmıştır.

TÜRKİYE'DE OTİSTİK ÇOCUKLAR İÇİN YAPILAN MERKEZLER

Otistiklere dönük rehabilitasyon merkezlerinin mekansal özellikleriyle ilgili yeterli bilimsel araştırma yoktur. Ülkemizde özel olarak otistik rehabilitasyon merkezleri için olmasa da Milli Eğitim Bakanlığı'nın tüm özür grupları için hazırladığı yönergeler bulunmaktadır.

İdari kısımlarından izin alınabilen, okul planları temin edilen eğitim merkezleri gezilmiş, yapılan değişiklikler not edilmiş, tüm bu gözlemler çizime aktarılarak krokiler hazırlanmıştır. Planları okullardan temin edildikten sonra eğitim merkezleri gezilip değişiklikler not edilip çizilerek krokiye aktarılmıştır. Eğitim merkezleri gezilirken tek tek birimlere bakılarak fotoğrafları çekilmiştir.

İdari bölümle veya öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda eksiklikler saptanmıştır. Aynı zamanda ülkemizde böyle bir merkez açmak için özel kuralların olmadığından, Milli Eğitim Bakanlığı'nın tüm özür grupları için hazırladığı genel donatılara çok dikkat edilmemiş olan özel öğretim kurumları yönetmeliğine ve özel öğretim kurumları standartlar yönergesine dikkat edilmektedir. Bu anlamdaki bütün kurumlar bu standartlar yönergesi ve özel öğretim kurumları yönetmeliğinin ilgili koşullarını yerine getirdikten sonra bakanlıktan ruhsat alarak açılabilirler.

3.1 Özel eğitim kurumları yönetmeliği

Bu yönetmeliğin hükümlerini Milli Eğitim Bakanlığı yürütmektedir. Okullara, gezen müfettişlerin hazırladığı rapora göre valilikçe öğretime açılma izni verilmektedir. Özel eğitim kurumlarında kullanılan evrakın saklanması arşiv yönetmeliği hükümleri uygulanır. Özel eğitim kurumları, Bakanlık ve ilköğretim müfettişleri ile diğer denetim yetkisi bulunanlarca denetlenmektedir. Kurum açma ve/veya öğretime başlama izni almak için yapılan başvurular, başvuru tarihinde yürürlükte olan yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılmaktadır [53].

Birinci bölüm amaç, kapsam, dayanak ve tanımlar kısmıdır.

- Bu yönetmeliğin amacı, her derece ve türdeki özel eğitim kurumlarının açılış ve işleyişiyle ilgili usul ve esasları düzenlemektir.
- Kapsamı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel eğitim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel eğitim kurumlarını kapsamaktadır.
- Bu yönetmelik, 08.02.2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 30.04.1992 tarihli ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 14.06.1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.
- Kurum, özel okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, dershaneleri, motorlu taşıt sürücüleri kurslarını, hizmet içi eğitim merkezlerini, öğrenci etüt eğitim merkezlerini, *özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını ifade etmektedir.*
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlülüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuşal, sosyal, duyuşal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerileri ile bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma

uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarıdır.

İkinci bölümde kurum açma, devir, nakil ve kapatmadır.

- Kurum açma, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilere, bu yönetmelik hükümlerine göre yapılan inceleme sonucunda valilikçe açılması uygun görülen kurumlardan; okullar dışındaki özel öğretim kurumlarına kurum açma izni valilikçe, okullara ilişkin başvurular, ekleriyle birlikte Bakanlığa gönderilmektedir. Uygun görülmesi halinde kurum açma izni Bakanlıkça verilmektedir.
- Kurumlarda eğitim-öğretim ve yönetim, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda düzenlenen Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak yürütülür.

Üçüncü bölümde, eğitim personelinin nitelikleri, görev, yetki ve sorumlulukları, dördüncü bölümde de eğitim ve öğretim hakkında yönergeler bulunmaktadır.

3.2 Özel öğretim kurumları standartlar yönergesi

Bu yönergenin hükümlerini Milli Eğitim Bakanı yürütmektedir. Bu yönerge özel okullar, özel eğitim okulları, özel dershaneler, muhtelif kurslar, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, özel öğrenci etüt eğitim merkezleri, hizmet içi eğitim merkezleri, uzaktan öğretim yapan kuruluşlar, özel motorlu taşıt sürücüleri kursları ile ilgili standartları içinde barındırmaktadır [54].

Birinci bölüm amaç, kapsam ve dayanakları kapsamaktadır.

- Bu yönergenin amacı, özel eğitim kurumlarının tesis ve binalarıyla bu tesis ve binalarda bulunması gereken araç gereçlerle ilgili standartları belirlemektir.
- Bu yönerge Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel öğretim kurumlarını kapsamaktadır.
- Bu yönerge 5580 sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu ile Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

Altıncı bölüm özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile ilgili standartları barındırmaktadır.

- Özel öğretim kurumları standartlar yönergesine göre özel eğitim ve

rehabilitasyon merkezi olarak kullanılacak binada, meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerler bulunamaz.

- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi olarak kullanılmak istenen binalarda yapılan incelemelerde; 5580 sayılı Kanun ve Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ile bu Yönergede belirtilen diğer esaslarla birlikte; binanın sağlamlık ve dayanıklılığı ile genel görünüşü, ayrıca bulunduğu yer gibi fiziki nitelikler, herhangi bir tehlike anında bireylerin binayı kolaylıkla terk edebilmeleri için sağlanan çıkışlar, binada açılması istenen kurumun tür ve düzeyi, kaç öğrencinin eğitim görebileceğine ilişkin kontenjan tespiti gibi öğrencilerin sağlıklı bir eğitim-öğretim görmelerine yardım edici etkenler, tek tek dikkate alınarak düzenlenecek raporlarda yer almaktadır.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, valiliklerce onaylanmış olan yerleşim planına göre kurumdaki derslik, oda ve diğer kısımlarını düzenlemektedir.
- Dersliklerde, yerleşim planlarında belirtilen kontenjandan fazla birey bulundurulamaz.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri; bütün birimleri aynı binanın birbirine bitişik daire veya katlarında, bitişik binaların birbirine bağlantılı aynı katlarında, aynı bahçe içerisinde tamamı kuruma ait binalarda olmalıdır ve bedensel özürlü bireylere ait öğretim programı uygulayan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ise, binaların giriş katının üst veya alt katında açılması hâlinde binada özürülülerin kullanımı için gerekli standartlara uygun rampa ve asansör bulunması gerekmektedir.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde derslik ve diğer ders yapılan bölümlerinde bulunan pencerelerin, binanın dış cephesinde ve doğal havalandırmayı sağlaması gerekir. Derslik ve diğer ders yapılan bölümdeki pencerenin alanı, o bölümün taban alanının %10'undan az olamaz.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde kapı kasasının içten içe ölçüsü olarak bireysel eğitim odası kapısı 70cm, grup eğitim odası kapısı 80 cm den az olamaz.

- Çift taraflı derslik bulunan koridorlarda kapılar karşılıklı ve koridorlara açılmamalıdır.
- Derslik kapıları koridora doğru açılmalıdır. Dışa açılmaması durumunda, duvara paralel olarak açılır şekilde sürgülü veya akordiyon kapı yapılabilir. Bireysel eğitim odalarının kapıları içe doğru da açılabilir.
- Binanın merdivenlerinin genişliği, binaya verilen toplam kontenjan dikkate alınarak bireylerin aynı anda güvenli ve rahatlıkla inip çıkabilecekleri genişlikte olmalıdır.
- Binaların bireysel eğitim ve grup eğitim odaları ve benzeri eğitim-öğretim birimlerinde tavan yüksekliklerinin 3 m.den az olmaması esastır.
- Teorik ders yapılan dersliğin tavan yüksekliği yukarıda belirtilen ölçülerden az olması hâlinde her kursiyer için 7 m³ hacim düşecek şekilde kontenjan tespit edilir.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi binalarında; bir veya birden çok sınıf kapısı açılan koridorlar ile iki taraflı sınıf kapısı açılan koridorlar–bireylerin rahatlıkla girip çıkmalarına olanak verecek genişlikte olmalıdır.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin bölümleri yeterli şekilde aydınlatılmalıdır.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde bulunması gereken bölümler; idari kısımlar kurucu odası, müdür odası (en az 10m²), müdür yardımcısı odası (en az 8 m²), öğretmenler odası (5 öğretmene kadar en az 8m², 5’den fazla öğretmen için öğretmen başına 1,5m² ilave), büro hizmetleri ve arşiv-dosya odası (kontenjanı 50 öğrenciden fazla olan eğitim ve rehabilitasyon merkezinde en az 10 m²); görme, işitme, zihinsel, bedensel engelli bireyler, dil ve konuşma güçlüğü destek eğitim programlarıdır. Bunlara ek olarak;
 - Özel öğrenme güçlüğü destek eğitim programı:**
 - Bireysel eğitim odası: En az 6 m² olmalıdır. Her odaya bir kontenjan verilir.
 - Grup eğitim odası: En az 15 m² olmalıdır. Her birey için 2,5 m² yer hesaplanarak odanın kontenjanı belirlenir ve en fazla 10 kontenjan verilir.

-Uygulama evi: En az 15 m² olmalıdır. Mutfak ve oturma grubu şeklinde yapılandırılır. Eğitilebilir, öğretiler, görme ve otistik program uygulayan merkezlerde Mutfak ve oturma grubu gerektiğinde toplam alanı 15 m² den az olmamak şartıyla ayrı ayrı da düzenlenebilir.

- **Bireysel eğitim programları geliştirme kurulu odası:** İhtiyaca cevap verecek büyüklükte olmalıdır.
- **Görüşme odası:** İhtiyaca cevap verecek büyüklükte olmalıdır.
- **Tuvalet, lavabo ve pisuar:** Tuvalet, lavabo ve pisuar kız ve erkek bireyler için ayrı ayrı olmak üzere; her 20 birey için bir tuvalet ve bir lavabo, 30 öğretmene kadar bir tuvalet ve bir lavabo, erkek bireyler için isteğe bağlı olarak pisuar ayrılır.
- Eğitim odalarının zemini kolay temizlenebilir ve kaymayı önleyen bir malzeme ile kaplanır. Sınıfların yeterince ısı, ışık ve hava alması sağlanır. Isıtma kalorifer tertibatı ile yapılmalıdır. Sıcak bölgelerde klima takılması uygun olur.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin bölümlerinde bulunması gereken araç gereçler genel olarak ele alınmıştır.
- Kurucu, müdür ve müdür yardımcısı odalarında; Atatürk resmi, İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, çalışma masası ve koltuklar, dosya dolabı, kitaplık, müdür yardımcısı odasında; program çerçevesi, anahtar dolabı bulunmalıdır.
- Büro hizmetleri odasında; Atatürk resmi, İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, masa ve koltuk, bilgisayar ve yazıcı, dosya dolabı bulunmalıdır.
- Arşiv ve dosya odasında; çalışma masası ve sandalye, portatif raflar, karteks dolabı, dosya dolabı bulunmalıdır.
- Öğretmenler odasında; Atatürk resmi, İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, öğretmen masaları ve sandalyeler, gözlü öğretmen dolabı, telefon, program çerçevesi, ilân tahtası bulunmalıdır.
- Fizyoterapi salonu, öğretim programında belirtilen ders araç-gereçleri bulundurulmalıdır.

- Bireysel eğitim odası ve grup eğitim odasında; Türk Bayrağı, Atatürk resmi, İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, öğretim programında belirtilen ders araç-gereçleri bulunmalıdır.

3.3 İstanbul'daki otistik çocuk merkezleri

Türkiye'deki okulların hepsi bu yönetmeliklerdeki yönergelerin hepsini yerine getirdikten, bütün bölümleri barındırdıktan ve araç gereçleri bulundurduktan sonra açılma hakkını kazanırlar. Bu yönetmelikler her ne kadar otistikler için değilse de otistik bireyler eğitim merkezleri bu kurallara göre tasarlanmalıdır.

Türkiye'de 33 tane devlete bağlı otistik çocuk eğitim merkezi (OÇEM) ve iş eğitim merkezi bulunmaktadır (Çizelge 3.1). 9'u İstanbul'da Asya ve Avrupa yakası olmak üzere dağılmıştır. Biz bu 9 okuldan izin alınabilen bir tanesini gezilmiştir. Diğer gezdiğimiz 5 okul özel eğitim ve rehabilitasyon başlığı altındadır. Bu okullardan bir tanesi vakıf olarak devlet sistemi gibi sabahtan akşamüstüne kadar eğitim vermektedir. Geriye kalan dört okul 45 dakikalık ek takviye niteliğindedir.

Bu altı eğitim merkezi izin alınabildiği için gezilmiş, öğretmenlerle görüşülmüş, planları bulunabilen eğitim merkezlerinin okul krokileri hazırlanmış, bulunamamışsa elle krokileri okul gezilirken çizilmiştir. Öğretmenlerin ve velilerin görüşleri alınmış, neler eksik, neler yanlış ve neler doğru olarak yapılmış diye geri bildirim alınmıştır. Bu bilgileri desteklemek, daha rahat açıklayabilmek ve anlaşılabilir olması için eğitim merkezlerinin çeşitli birimlerinden fotoğraflar çekilmiştir.

Çizelge 3. 8 Türkiye'deki Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri ve İş Eğitim Merkezleri İletişim Bilgileri [55]

S.NO	İLÇE	ÖÇEM	TEL	FAKS	ADRES	WEB	EPOSTA
1	ANKARA	Yusuf KARAMAN ÖÇEM	3124414638	3124414638	YUKARI DİKMEN MAH. 3. CAD. NO:1 DİKMEN DERESİ ÇANKAYA	ykaramanocem.k12.tr	yusufkaramanocem@hotmail.com
2	ANKARA	Ankara Lions ÖÇEM	3124466427	3124466427	AŞIK PAŞA MAH. VEDAT DALOKAY CAD. 214. SOK. NO:35 TÜRKÖZÜ-BAĞCILAR	www.ankaracem.k12.tr	ankautisim@yahoo.com
3	ANTALYA	Antalya ÖÇEM	242278820	242278820	MERKEZ KÜLTÜR MAH. NO:3840	ocemk12.gov.tr	antalya.ocem@hotmail.com
4	BALIKESİR	Balıkesir ÖÇEM	2662390155	2662390155	YILDIRIM M.GAZİ BULVARI NO:2		
5	BURSA	Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Bahçe Cemaal Zafer ÖÇEM	2242160544	2242160544	VEYSEL KARANI MAHALLESİ ATICILAR MEVKİ BTSO EĞİTİM KAMPUSU K1-2 BLOK		bursa_ocem@hotmail.com
6	DENİZLİ	İlkadım ÖÇEM ve Okul Öncesi Eğitim Merkezi	2583610822	2583610822	MERKEZ BERKETLER MAHALLESİ 10169 SOK. NO.74	denizlililadimecem.meb.k12.tr	970528@meb.k12.tr
7	DENİZLİ	Çamlık ÖÇEM	2583770945	2583778223	BAHÇELİLER MAH. BAHÇELİLER CAD. NO:10 YENİ İTİFAİYE YANI	www.zhinselegetiller.com	873982@meb.k12.tr
8	ESKİŞEHİR	Yardım Sevenler Derneği ÖÇEM	2223100989	2223100989	ERTUĞRULGAZİ MAH. CİLEM CAD. GENÇTÜRK SOK. NO:1	ysocem@meb.k12.tr	969350@meb.k12.tr
9	GAZİANTEP	Gaziantep ÖÇEM	3423713006	3423713006	KARATAŞ MH. 103404 NOLU CAD. NO:41 ŞAHİNBEY		gaziantepocem@hotmail.com
10	İSPARTA	MERKEZ	2462427046		AYAZMA MAH. 4405. SOK. NO.8		
11	İSTANBUL	İTO ÖÇEM	2124345982	2124345983	KEMAL PAŞA MAH. NAMIK KEMAL CAD. 19/5 SOK.	www.itocem.meb.k12.tr	967203@meb.k12.tr
12	İSTANBUL	Yıldırım Beyazıt	2126260224	2126260224	Silahtarğa Mah. Karadenizcad. No:1	www.eyupoçem.meb.k12.tr	
13	İSTANBUL	Hüseyin Keçici ÖÇEM ve İş Eğitim Merkezi	2126187200	2126187200	Fevzi Çakmak Mah. Valide Suyu Cad. 780/1 Sk. Gaziosmanpaşa	www.huseyinkecciocem.meb.k12.tr	964725@gopmem.net
14	İSTANBUL	Hamit İbrahimiye ÖÇEM ve İş Eğitim Merkezi	2165652548	2165652375	MERDİVENKÖY MH. RESSAM SALİH ERMEZ KADIKÖY		824025@meb.k12.tr
15	İSTANBUL	İstanbul ÖÇEM	2123212039	2123219899	Hamidiye Mah. Arıcılar Seli Sok. No:15		istanbulististikmr@kagithane.gov.tr
16	İSTANBUL	Eyüp ÖÇEM	2126979759	2126966682	İstasyon Mah. Kömürcüyolu Sok. No:2 Beğirganbağçe-Halkalı/Çekmece/	www.ybeyaziocem.meb.k12.tr	966799@meb.k12.tr
17	İSTANBUL	Küçükçekmece ÖÇEM	2126984956	2126984451	İSTASYON MAH. OKUL SOK. TAŞTEPE MEVKİ NO:4 K.ÇEKMECE	www.kucukcekmeceocem.k12.gov.tr	963945@meb.k12.tr
18	İSTANBUL	Taylan Doğuşer ÖÇEM	2163322632	2163322632	KULELİ EMEK MAH. OKUL SK. NO.9 GENÇLÜK/ÜSKÜDAR		966271@MEB.K12.TR
19	İSTANBUL	Zeytinburnu ÖÇEM	2126650939	2126650918	MERKEZEFENDİ M. MEVLEVİHANE CAD. NO: 26 ZEYTİNBURNU	www.zeytinburnuocem.meb.k12.tr	965079@meb.k12.tr
20	İZMİR	Konak ÖÇEM	2324330765		1148 SOKAK NO:13 YENİŞEHİR-KONAK	971923.meb.k12.tr	971926@meb.k12.tr
21	İZMİR	Sabahat Akşiray ÖÇEM ve İş Eğitim Merkezi	2328438600	2328439265	KIR MAHALLE MEVKİİ NO: 11 EMİRALEM MENEMEN	www.autism-tr.org	962740@meb.k12.tr

Çizelge 3. 1 Türkiye'deki Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri ve İş Eğitim Merkezleri İletişim Bilgileri (devam) [55]

İl No	İL	İLÇE	ÖÇEM	TEL	FAKS	ADRES	WEB	EPOSTA
22	KARABÜK	MERKEZ	Karabük Belediyesi ÖÇEM ve İş Eğitim Merkezi	3704330301	3704330301	BEŞİBİNEVLER 75.YIL MAH. 27.SOK. NO:1	http://www.karocem.k12.tr	964490@karabuk.meb.gov.tr
23	KOCAELİ	GEBZE	Gebze ÖÇEM	2626467341	2626467341	İNÖNÜ MAH.1996 SOK.NO:1	gebzoem.k12.tr	964992@meh.k12.tr
24	KOCAELİ	GÖLCÜK	ÖZDEBİR ÖÇEM	2624265552	2624260017	TOPÇULAR M. SEZAL KARAKOÇ C. NO:17 DEĞİRMENDERE		ozdebrotistik@gmail.com
25	KÜTAHYA	MERKEZ	Kütahya ÖÇEM	2742251267	2742251268	YILDIRIM BEYAZIT MAH. FJAR ALANI POLİSEVİ YANI		
26	MALATYA	YEŞİLYURT	Malatya ÖÇEM	4222381149	4222381830	ÖZAL MAH. YENİ YEŞİLYURT YOLU ÜZERİ İPAŞ İPLİK FABRİKASI ARKASI		malatya_ocem81@hotmail.com
27	MERSİN	YENİŞEHİR	Mersin ÖÇEM	3243412266	3243412266	EĞİTİM MAHALLESİ 2227 SOKAK NO:3 Yenişehir	www.967813.meb.k.12.tr	967813@meh.k12.tr
28	SAKARYA	SERDİVAN	Sakarya ÖÇEM ve İş Eğitim Merkezi	2642114714	2642114714	Arabaçı Alanı Mah.Yaşam Sk. No:23 SERDİVAN/ADAPAZARI	http://sakaryaoem.meb.k12.tr/	967819@meh.k12.tr
29	SAMSUN	ATAKUM	Samsun ÖÇEM	3624380884	3624380884	ESENEVLER MAH. VALİDE SOK. NO:18 ATAKUM	www.samsunoem.com	967829@meh.k12.tr
30	SAMSUN	BAFRA	Bafra ÖÇEM	3625777141		DOĞANKAYA KÖYÜ BAFRA		
31	TEKİRDAĞ	MERKEZ	Tekirdağ ÖÇEM	2822931163	2822931183	HÜRRİYET MAHALLESİ ÖĞRETMENLER CADDESİ NO:22/7	http://tekdagocem.meb.k12.tr/	959495@meh.k12.tr
32	TRABZON	MERKEZ	Trabzon ÖÇEM	4622311210	4622311210	SOĞUKSU MAH. KADER CAD. HUZUREVALTI, ÖZEL EĞİTİM KAMPUSÜ. ÇAMLIK MEVKİİ 6.040 ÇAMLIK	http://trabzonoem.meb.k12.tr	trabzonoem61@hotmail.com
33	YALOVA	MERKEZ	Yalova ÖÇEM	2268133185	2268133185	BAHÇELİ EVLER MAH.ŞEHİTÖMER FAYDALI CAD.NO:238/1		971828@meh.k12.tr

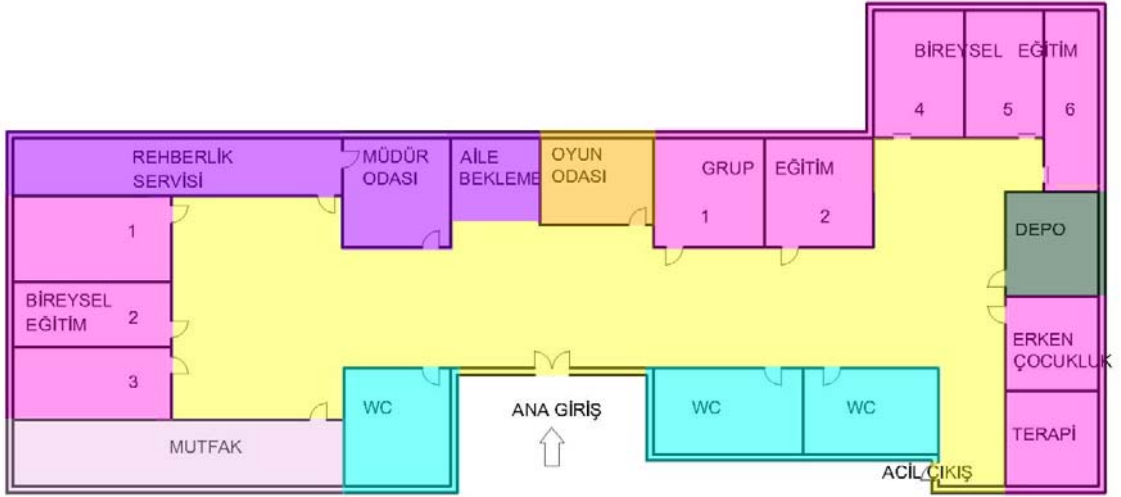
3.3.1 Özel Sezgin Kartal özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Çizelge 3. 9 Özel Sezgin Kartal Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Okul bilgisi

ÖZEL SEZGİN KARTAL ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ	
Bulunduğu yer	: Büyükdere Cad. Neutron iş binası No:119 Kat:9/B Mecidiyeköy / Şişli / İstanbul
Kaç katlı	: Tek kat
Açılış yılı	: 2009
Okul m ²	: 380
Bahçe	: Yok
Tek blok	: Evet
Otopark	: Yok
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Karışık engelli
Toplam sayı	: 160
Otistik birey sayısı	: 53
Görüşme tarihi	: 04.12.2009 – 14:16
Görüşülen kişi	: Nuray Bozkuş
Web	: www.novaegitim.com

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER							
Bireysel eğitim	X	Müdür odası	X	Yemekhane		Gözlem odası	
Grup eğitimi	X	Kayıt-sekreter		Mutfak	X	Depo genel	X
Uygulama odası		Öğretmen odası		Konferans salonu		Depo sınıf	
Atölye		Arşiv	X	Oyun odası	X	Isıtma	
Rahatlama odası		Sosyal hizmetliler odası		Kurucu odası	X	Soyunma odası	
Müzik odası		Revir		Wc genel	X	Duş	
Spor salonu		Toplantı salonu		Wc sınıf		Bekleme	X
Havuz		Müdür yrd.		Yatakhane		Çamaşırhane	
Psikolog		Rehberlik	X	Bahçe			

NOTLAR
Eğitim merkezi bir iş binasının 9'uncu katında yer almaktadır. Tasarım sade olmasına ve uyarıların olmamasına dikkat edilmiştir. Yönetim, eğitim birimleri, depo, wc, oyun odası, rehberlik servisi bulunmaktadır. Mutfak bölümü öğretmenler odası olarak kullanılmaktadır, ayrı bir mekân düzenlenmemiştir. Aydınlatma hem yapay hem de doğal olarak yapılmaktadır. Isıtma, binadaki merkezi ısıtma ile olmaktadır. Radyatörler duvar içindeki nişe gömülmüştür. Pencerelerin açılması ile doğal havalandırma yapılmaktadır. Mekânın genelinde açık renkler seçilmiştir. Duvarlar, tavanlar ve kapılar beyaza boyalıdır. Yer kaplaması mutfak, koridor ve wc'lerde seramik, diğer yerler lamine parkedir. Pencereler üzerinde stor gölgeliklerle güneş kontrolü yapılmaktadır. Kapılardaki camlı bölmelerden sınıfın içerisi dışarıdan izlenebilmektedir.

Şekil 3. 2 Özel Sezgin Kartal Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi kat planı

Şekil 3. 3 Oyun odası

Terapi oyun odasında; çocukların üzerinde zıplayabileceği yuvarlanabileceği yer minderleri, tırmanma merdiveni, normal kollu merdiven, zıplama tahtası, top, bowling ve daha birçok oyuncak bulunmaktadır.

Sadece pencerenin boyu çocukların bir şeye tırmanıp bakabileceği yükseklikte olduğu için çocukların oradan dışarı bakarak dikkatlerinin dağılmasına sebep olmaktadır. Bu odaya girerken çocuklar ve öğretmenler ayakkabılarını çıkarmaktadır, kapı önünde kenarda bırakılmaktadır. Bunları koyacak dolap yoktur.

Yerler lamine ahşap parketdir, duvarlar açık sarı renge boyalıdır. Pencereden sağlanan doğal aydınlatma ve doğal havalandırmaya ek, yapay aydınlatma da kullanılmaktadır.

Şekil 3. 4 Eğitim odaları

Bireysel odalarda her öğretmenin kendi eşyalarını koyduğu bir dolabı bulunmaktadır. Dolaplar kapaklı olmadığı için bazen çocukların dikkatlerinin dağılmasına sebep olmaktadır. Fakat bazı yerlerde bu alanlar yetmediğinden yerlerde de depolanmış malzemeler bulunmaktadır. Pencerelerden günışığı içeri girmektedir ve doğal aydınlatma sağlanmaktadır. Takviye olarak yapay aydınlatma da kullanılmaktadır. Duvarlar açık sarı renktedir. Yerler lamine ahşap parke kaplıdır. Pencerelerde stor gölgelikler güneş ışıklarını gelimini engellemektedir.

Şekil 3. 5 Sınıf kapıları önündeki koridora bakış

İnce uzun koridordan sınıflara, mutfağa, idareye ve tuvaletlere girişler vardır. Koridorda, sadece yapay aydınlatma kullanılmaktadır. Yerleri seramik kaplı, duvarları beyaz renge boyalıdır. Sade bir görünümü vardır. Mutfak bölümü öğretmenler odası olarak kullanılmaktadır, ayrı bir mekân düzenlenmemiştir. Aynı zamanda burada iyi seviyedeki çocuklara uygulama eğitimi pratiği yapılmaktadır. Mutfakta ve tuvaletlerde kesintisiz seramik kaplama devam etmektedir.

Şekil 3. 6 Eğitim odalarına giriş

Sınıf giriş kapılarındaki kare camlar ailelerin ve diğer öğretmenlerin içeriye görmesini sağlamak için yapılmıştır ama tek tarafı ayna olmadığı için çocuklar kapı camından dışarıdaki ailesini veya başka birini içeriden gördüğü zaman dikkatleri dağılmaktadır. Sınıf kapılarının bazıları dışarı doğru açılan, bazıları da sürme kapıdır. Hepsini beyaz renktedir.

Şekil 3. 7 Rahatlama odası

Rahatlama odasında, yerler halı, duvarlar minder kaplıdır. Minder, çocukların çok hareketli olduğu dönemde yaralanmalarını önlemek için yapılmaktadır. Ayarlanabilir ışık ve müzik sistemi vardır. Dokunsallığın gelişimi, dikkat dağılımı için içinde yumuşak ve sert parçaların bulunduğu bez torbalar bulunmaktadır. Gerektiğinde odanın kapkaranlık olmasını sağlayacak özel perde seçilmiştir. Odada daha çok beyaz renk hâkimdir.

Şekil 3. 8 Oyun odası

Şekil 3. 9 Veli bekleme alanı

Bekleme salonu yanında, sekreteryaya, öğrenci kabul-kayıtın hemen arkasında olan oyun odasında, koridorda ve bekleme salonunun devamı niteliğinde ki yerler seramik kaplıdır. Düşüp yaralanmaya göre önlemler alınmamıştır. Oyuncaklar odaya serpilmiştir. Kaloriferler duvarda yapılan nişin içine yerleştirilmiştir, dışarıda çıkıntı oluşturmamaktadırlar. Hasta kabul ve bekleme odasında engellilerin sakinleşmeleri için akvaryum, koltuk ve sehpa bulunmaktadır.

3.3.2 AREM – Avrupa Rehabilitasyon Merkezi

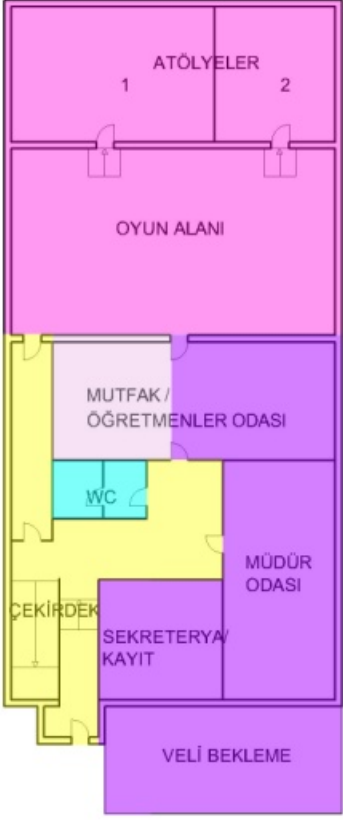
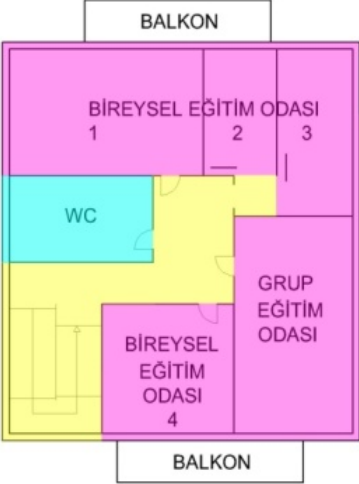

Çizelge 3. 10 Avrupa Rehabilitasyon Merkezi Okul bilgisi

AVRUPA REHABİLİTASYON MERKEZİ	
Bulunduğu yer	: Mehmet Afkan Sokak No:79 Koşuyolu / Kadıköy / İstanbul
Kaç katlı	: Dört katlı
Açılış yılı	: 2005
Okul m ²	: 400
Bahçe	: Yok
Tek blok	:
Otopark	: Yok
Bitişik nizam	: Evet
Eğitilen bireyler	: Otistik, Down sendromlu, Zihinsel engelli
Toplam sayı	: 190
Otistik birey sayısı	: 80
Görüşme tarihi	: 21.11.2009 – 13:00
Görüşülen kişi	: Elife Kızılçay
Web	: www.avruparehabilitasyon.com

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER							
Bireysel eğitim	X	Müdür odası	X	Yemekhane		Gözlem odası	
Grup eğitimi	X	Kayıt-sekreter	X	Mutfak	X	Depo genel	X
Uygulama odası		Öğretmen odası		Konferans salonu		Depo sınıf	
Atölye	X	Arşiv		Oyun odası	X	Isıtma	X
Rahatlama odası		Sosyal hizmetliler odası		Kurucu odası		Soyunma odası	
Müzik odası	X	Revir		Wc genel	X	Duş	
Spor salonu		Toplantı salonu		Wc sınıf		Bekleme	X
Havuz		Müdür yrd.	X	Yatakhane		Çamaşırhane	
Psikolog		Rehberlik	X	Bahçe			

NOTLAR
Bitişik nizam evler arasında dört katlı bir binadır. Ön cephesinden yol geçmektedir. Bahçe veli bekleme alanına dönüştürülmüştür. Mutfak-öğretmen odası, wc, sekreteryaya, kayıt, müdür odası, idare, oyun alanları, atölye ve eğitim birimleri bulunmaktadır. Mutfak bölümü öğretmenler odası olarak kullanılmaktadır, ayrı bir mekan düzenlenmemiştir. Doğal aydınlatma ve havalandırma kullanılmıştır. Pencerelerde gölgelik yoktur. Duvarlar açık renk boyalıdır. Sınıflar lamine parke, wc, koridor seramik ve oyun alanı çim halı kaplıdır.
Arşivleme bürodaki dolaplarda yapılmaktadır, fakat yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

Çizelge 3. 11 Avrupa Rehabilitasyon Merkezi Kat Planları

KAT PLANLARI	
	
Giriş katı	1.kat
	
2.kat	Çatı katı

Şekil 3. 10 Cephe fotoğrafları

Çocuklar okulun ön cephesinde bulunan işlek caddeden evlerine gitmek üzere servislerine binmektedirler.

Şekil 3. 11 Çevre fotoğrafları

Çocuklar sokağa adım attıkları an hiçbir engelle karşılaşmadan yola çıkmaktadırlar ve öğretmenleri ön cadde de yoğun trafik olduğu için çocukların tehlikede olduklarını söylemektedirler. Binanın tam karşısında spor salonu vardır fakat okul tarafından kullanılamamaktadır. İdareciler bitişik arsadaki kafe de iyi seviyedeki çocuklar için hamili iş sağlamaya çalışmışlar fakat bu konuda da başarılı olamamışlardır.

Şekil 3. 12 Avrupa Rehabilitasyon Merkezi giriş kat planı

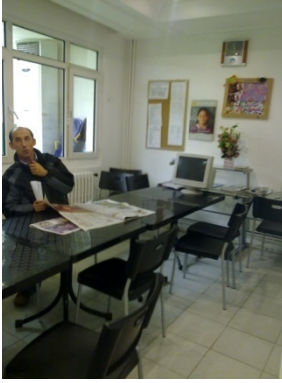
Şekil 3. 13 Giriş holü ve bekleme salonu

Yol cephesindeki ana kapıdan girmeden sağ da eskiden bahçe olan mekan, camlı bölmelerle kaplanarak şimdi veli bekleme odası olarak kullanılmaktadır. Isıtma sistemi düzenlenmemiştir. Takviye olarak elektrikli ısıtıcılarla geçici çözümler uygulanmıştır. Ana binaya giriş dışarıdan sağlanmaktadır. Doğal havalandırmalı ve aydınlatmalıdır. Ek olarak yapay aydınlatma da kullanılmıştır.

Şekil 3. 14 Sekretarya holü

Ana bina girişinden sonra sağ tarafta kayıt, sekreter odası, müdür odası, veli kabul, öğretmen odası-mutfak ve WC, sol tarafta düşey sirkülasyon ve atölye, oyun odasına geçiş koridoru bulunmaktadır. Mutfak bölümü aynı zamanda öğretmen odası olarak kullanılmaktadır. Sekretarya, müdür odası lamine parke, hol, mutfak, WC seramik kaplıdır. Duvar renkleri beyazdır. Sekretaryanın camı bekleme odasına bakmaktadır. Bekleme salonuna gelen ışınlar sekretarya holüne ulaşmamaktadır. Mutfakta arka tarafta kaldığı ve bir cephesi oyun alanında, diğer cephesi holde olduğundan yapay havalandırma ve aydınlatma mecburidir.

Şekil 3. 15 Mutfak

Şekil 3. 16 WC

Şekil 3. 17 Koridor

Girişteki holün solundan oyun odasına dar uzun geçiş koridoru vardır. Açık renklerden oluşsa da dar ve uzun olduğu için soğuk bir his uyandırmaktadır.

Şekil 3. 18 Oyun alanı

Oyun odasında yer minderi, büyük top, zıplama alanı, tırmanma, basamaklar, ayna ve koltuk bulunmaktadır. Yerler çim halı kaplıdır. Yapay havalandırma ve aydınlatma kullanılmaktadır.

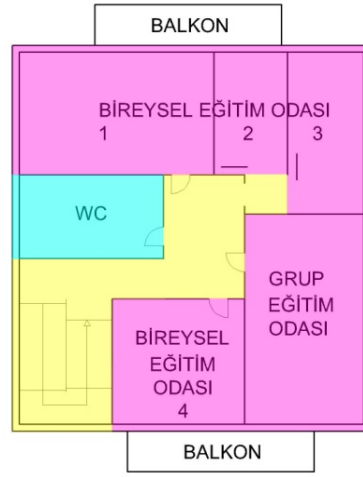
Şekil 3. 19 El işi atölyesi

Oyun odasından basamaklarla çıkılarak el işi atölyelerine geçilmektedir. Bu atölyeler daha çok küçük yaş grubu içindir. Yerler seramik kaplıdır. Duvarlar sarı renge boyalıdır. Yapılan eserler duvara asılarak sergilenmektedir. Dört cephesi de kapalı olduğu için günışığı görememektedir, yapay havalandırma ve aydınlatma mecburidir.

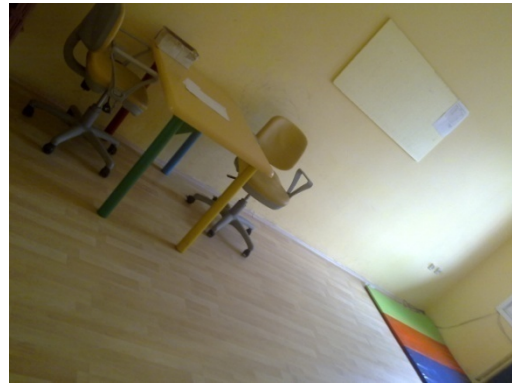

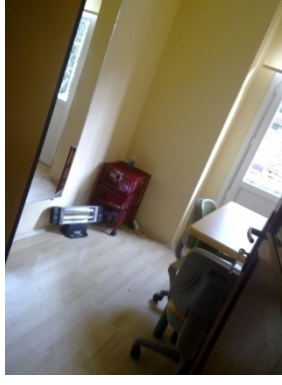
Şekil 3. 20 Düşey sirkülasyon

Katlar arası asansör bulunmamaktadır. Düşey sirkülasyon olarak merdiven kullanılmaktadır. Yerden tavana kadar cam karolar ile günışığı hafif kontrollü olarak alınmaktadır.

Şekil 3. 21 Avrupa Rehabilitasyon Merkezi 1.kat planı

Şekil 3. 22 Eğitim odaları

1.kattaki bireysel odalar da, 1 çocuk ve 1 öğretmen olmak üzere genelde bire bir eğitim verilmektedir. Kalemle yazma, çizgi çizme, küpleri üst üste koyma v.b. aktiviteler yapılmaktadır. Oda düzenlemeleri birbirinden farklı görünse de genelde masa, sandalye, ayna ve öğretmenlerin kullandığı dolaptan oluşmaktadır. Dolaplarda kapak olmadığı için her şey açıkta olduğundan çocukların dikkati dağılabilmektedir. Yerler lamine ahşap kaplıdır. Sınıf duvarları açık sarı renge boyalıdır. Çocukların güvenliği için pencerelerde demir parmaklık kullanılmaktadır. Stor ile güneş kontrolü sağlanmaktadır.

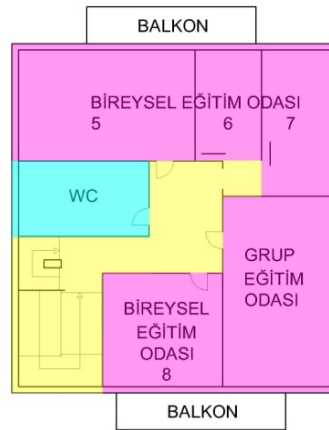
Şekil 3. 23 Banyo

Öğretmenler, çocuklara öz bakım becerilerini aynı zamanda, eğitime ek olarak, katta bulunan ortak tuvalette öğretmektedir. Yürüme engeli olan otistiklerde basamaktan sonra klozet ve küvet kullanımında zorlanmaktadır. Yerler seramik kaplıdır. Yapay aydınlatma vardır. Duvarlar beyaza boyalıdır.

Şekil 3. 24 Eğitim odalarına giriş kapıları

Sınıf kapıları kahverengine boyalıdır, içerisi gözlenebilsin diye kapının üst kısmı aynalı olmayan şeffaf cam vardır. Öğretmenlerin gözlemlerine göre bu camlardan çocuklar dışarıdan bakanları görebildikleri için dikkatlerinin dağılabildiğini belirttiler.

Şekil 3. 25 Avrupa Rehabilitasyon Merkezi 2.kat planı

Şekil 3. 26 Eğitim odaları

2.katta bireysel ve grup eğitimi sınıfları bulunmaktadır. Öğretmenler tarafından sınıflar, hareketli mobilyalarla döşenmiş, oda boyutları değişken kimi zaman ufak zor sığılabilen mekânlar olduğu ifade edilmiştir. Sınıfların düzenleme ve tasarımı diğer sınıflar ile aynıdır. Yerler lamine ahşap parke, duvarlar açık sarı renktedir. Doğal ve yapay aydınlatma kullanılmaktadır. Doğal havalandırma pencereler sayesinde sağlanmaktadır. Isıtma radyatörlü sistemle sağlanmaktadır. Radyatörlerin bazıları açıkta, bazıları da duvar önünde ahşap kafes içindedir.

Şekil 3. 27 Koridordan sınıflara giriş

Şekil 3. 28 Ortak kullanılan tuvalet

Şekil 3. 29 Avrupa Rehabilitasyon Merkezi çatı katı planı

Şekil 3. 30 Düşey sirkülasyon

2. kattan çatı katına çıkış merdiveni diğer ana sirkülasyon merdivenine göre daha keskin dönüşlü ve dar basışlıdır.

Şekil 3. 31 Eğitim odası

Şekil 3. 32 İdari bölüm

Çatı katında bir tane bireysel sınıf, idari bölüm, muhasebe, arşiv ve kurucu odaları bulunmaktadır. Tüm katlardan izole gibi görünseler de personel çocuklarla iç içedirler. Alt kata inerek tanışmaktadırlar, bazen de çocuklar bu idare katına çıkarak yüz yüze görüşebilmektedirler.

3.3.3 TODEV – Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

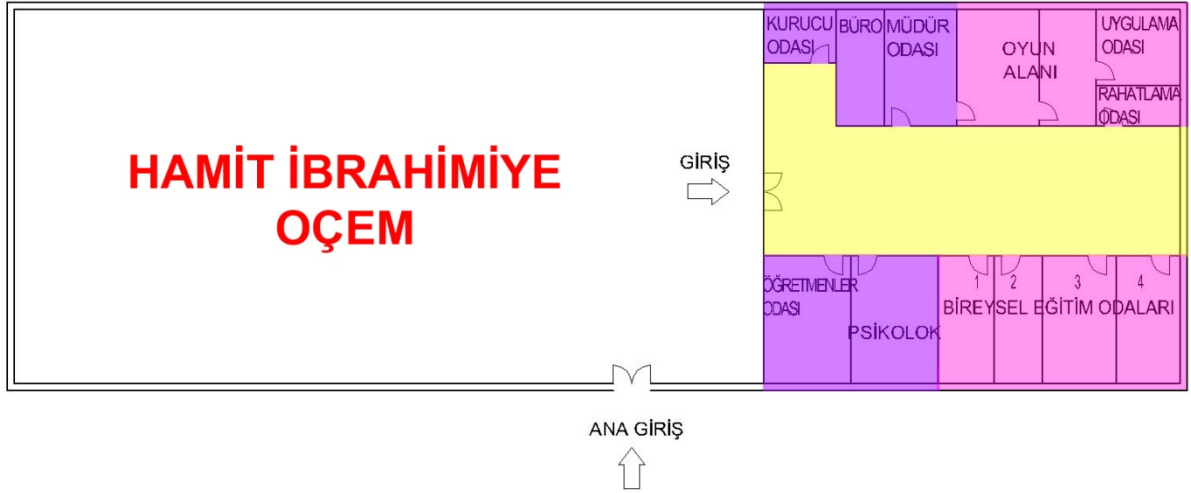
Çizelge 3. 12 TODEV Okul bilgisi

TÜRKİYE OTİSTİKLERE DESTEK VE EĞİTİM VAKFI ÖZEL EĞİTİM VE REH. MRKZ.	
Bulunduğu yer	: Ressam Salih Ermez Cad. Molla Sok. No:6 Gözcübaba / Göztepe / İstanbul
Kaç katlı	: Tek kat
Açılış yılı	: 2000 (1991 - Otizme Sevgiyle Bilinçli Hizmet Derneği, 1997 - Todev kuruluş)
Okul m ²	: 232
Bahçe	: Var
Tek blok	: Evet
Otopark	: Var
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Otistik
Toplam sayı	: 60
Otistik birey sayısı	: 60
Görüşme tarihi	: 19.02.2010 – 14:20
Görüşülen kişi	: Mine Kılıç
Web	: www.todev.org

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER							
Bireysel eğitim	X	Müdür odası	X	Yemekhane		Gözlem odası	
Grup eğitimi	X	Kayıt-sekreter	X	Mutfak		Depo genel	
Uygulama odası	X	Öğretmen odası	X	Konferans salonu		Depo sınıf	
Atölye		Arşiv		Oyun odası	X	Isıtma	
Rahatlama odası	X	Sosyal hizmetliler odası		Kurucu odası	X	Soyunma odası	
Müzik odası		Revir		Wc genel		Duş	
Spor salonu		Toplantı salonu		Wc sınıf		Bekleme	X
Havuz		Müdür yrd.	X	Yatakhane		Çamaşırhane	
Psikolog	X	Rehberlik		Bahçe			

NOTLAR
Devlete bağlı OÇEM'in giriş katında bulunmaktadır. Koridor seramik, eğitim birimleri lamine parke ile kaplıdır. Duvarlar koridorda sarı, eğitim birimlerinde açık pembe renge boyanmıştır. Kapılarda Gözlem için bölüntü yoktur. Aydınlatma doğal ve yapay yoldan yapılmaktadır. Pencereelerde tül gölgelikler kullanılmaktadır. Kurucu odası, eğitim birimleri, wc, psikolog, öğretmenler odası, rahatlama odası ve kayıt birimleri vardır.
Mutfak, yemekhane, wc genel ve otopark bölümünü Hamit İbrahimiye OÇEM'i ile beraber kullanmaktadırlar.

TODEV Müdürü Mine Kılıç, "Bu çocuklarda bireysel eğitim çok önemli. Çünkü otizmin tek tedavisi eğitim. Bu eğitim de ne kadar yoğun olursa o kadar iyi. Gelişmiş ülkelerde haftada 40 saat eğitim veriliyor. Fakat Türkiye'deki okullarda ayda altı saat bireysel eğitim, ayda dört saat de grup terapileri verilmektedir." demiştir.

Devletin ilk otistik çocuk eğitim merkezi binasının idaresinin bulunduğu zemin katın bir bölümünde yer almaktadır. Todev tek katta çözülmüş özel eğitim ve rehabilitasyon merkezidir.

Şekil 3.34 Büro ve koridor

Kapıdan girince solda danışma, kayıt, büro ve bekleme odaları; karşıda sınıfların giriş koridoru bulunmaktadır. Eğitimciler, sınıf kapılarının renkli olması çocukların oryantasyonuna yardımcı olduğunu söylemektedirler. Yerler seramik kaplıdır. Koridorun sonundaki pencereden gelen doğal ışık yeterli olamamaktadır. Tavandan olan yapay aydınlatma ile desteklenmiştir. Koridorun duvar rengi sarıdır. Sınıf kapılarında şeffaf bölüntüler yoktur.

Şekil 3. 35 Oyun odası

Oyun odasına müdür odasından da geçiş vardır. Oyun odasında toplar, tırmanma merdiveni, oyuncaklar vardır. Yanındaki iki odaya da buradan geçiş olmaktadır. Duvarlar açık pembe renge boyalıdır. Mobilyalar ve açılan kapılar renk renktir.

Şekil 3. 36 Eğitim odaları

Sınıfların hepsinde birebir eğitim yapılması için fasulye tipi masa bulunmaktadır. Burada sadece otistik çocuklara 45 dakikalık eğitimler verilmektedir. Sınıflar lamine parke kaplıdır. Duvarlar açık pembe renktedir. Tüller ile güneş kontrolü sağlanmaktadır.

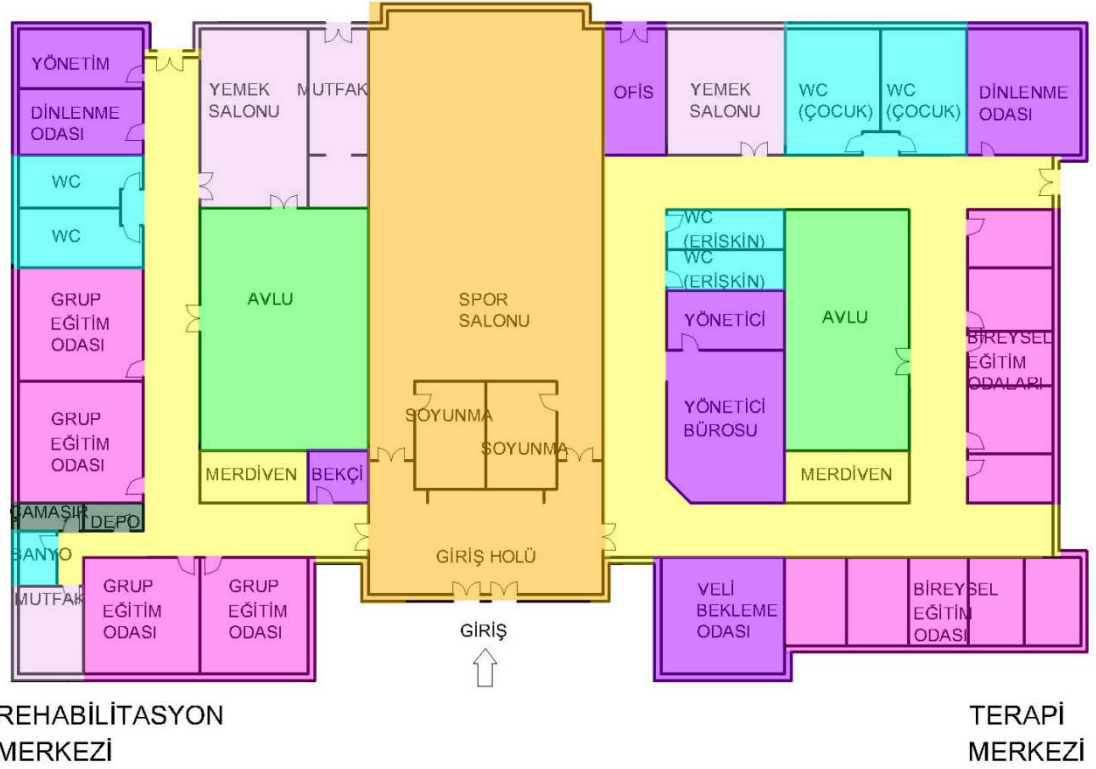
3.3.4 TODEV – Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Pendik

Çizelge 3. 13 TODEV, Pendik Okul bilgisi

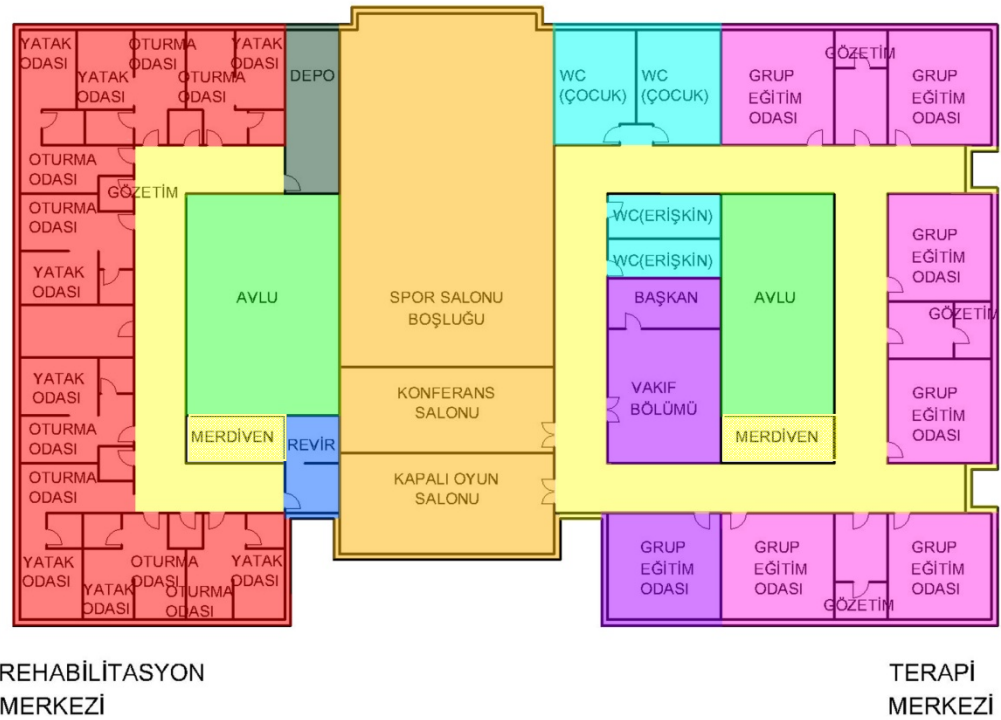
TÜRKİYE OTİSTİKLERE DESTEK VE EĞİTİM VAKFI ÖZEL EĞİTİM VE REH. MRKZ.	
Bulunduğu yer	: Pendik
Kaç katlı	: İki kat
Açılış yılı	: İnşaat aşamasında
Okul m ²	:
Bahçe	: Var
Tek blok	: Evet
Otopark	: Var
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Otistik
Toplam sayı	:
Otistik birey sayısı	:
Görüşme tarihi	: 19.02.2010 – 14:20
Görüşülen kişi	: Mine Kılıç
Web	: www.todev.org

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER							
Bireysel eğitim	X	Müdür odası	X	Yemekhane	X	Gözlem odası	X
Grup eğitimi	X	Kayıt-sekreter	X	Mutfak	X	Depo genel	X
Uygulama odası		Öğretmen odası	X	Konferans salonu	X	Depo sınıf	
Atölye		Arşiv	X	Oyun odası	X	Isıtma	X
Rahatlama odası		Sosyal hizmetliler odası		Kurucu odası		Soyunma odası	X
Müzik odası		Revir	X	Wc genel	X	Duş	X
Spor salonu	X	Toplantı salonu		Wc sınıf		Bekleme	X
Havuz		Müdür yrd.	X	Yatakhane	X	Çamaşırhane	X
Psikolog	X	Rehberlik		Bahçe	X		

NOTLAR
Çocuklarını bakıcıya bırakamayan veya uzun süre birine emanet edemeyen velilerin talebi doğrultusunda yatılı kısım oluşmuştur. Burada hem çocuklar hem de aileler yatılı kalarak eğitim alma şansları da olmaktadır.
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği yaparak otistik bireylere yönelik bir yatılı kurumu hayata geçirmek üzere bir proje başlamıştır.

Şekil 3. 37 TODEV giriş kat planı

Şekil 3. 38 TODEV 1.kat planı

Vaziyet planı, 2 binanın orta noktada ortak mekân oluşturarak düzenlenmesi ile planlanmıştır. Yatılı mekân ihtiyacı doğduğu için böyle bir yapının tasarımına gidilmiştir.

3.3.5 Hamit İbrahimiye Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi ve İş Eğitim Merkezi

Çizelge 3. 14 Hamit İbrahimiye OÇEM ve İş Eğitim Merkezi Okul bilgisi

TÜRKİYE OTİSTİKLERE DESTEK VE EĞİTİM VAKFI ÖZEL EĞİTİM VE REH. MRKZ.	
Bulunduğu yer	: Merdivenköy mah. Ressam Salih Ermez cad. Molla sok. No:6 Gözcübaba / Kadıköy / İstanbul
Kaç katlı	: Dört katlı
Açılış yılı	: 2000
Arazi m ²	: 3.650
Okul m ²	: 465
Bahçe	: Var
Tek blok	: Evet
Otopark	: Var
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Otistik
Toplam sayı	: 159
Otistik birey sayısı	: 159
Görüşme tarihi	: 19.02.2010 – 14:20
Görüşülen kişi	: Tolga Keleş

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER							
Bireysel eğitim	X	Müdür odası	X	Yemekhane	X	Gözlem odası	
Grup eğitimi	X	Kayıt-sekreter	X	Mutfak	X	Depo genel	X
Uygulama odası	X	Öğretmen odası	X	Konferans salonu	X	Depo sınıf	
Atölye		Arşiv		Oyun odası		Isıtma	X
Rahatlama odası		Sosyal hizmetliler odası	X	Kurucu odası		Soyunma odası	
Müzik odası	X	Revir	X	Wc genel	X	Duş	
Spor salonu	X	Toplantı salonu		Wc sınıf		Bekleme	
Havuz		Müdür yrd.	X	Yatakhane		Çamaşırhane	
Psikolog	X	Rehberlik	X	Bahçe	X		

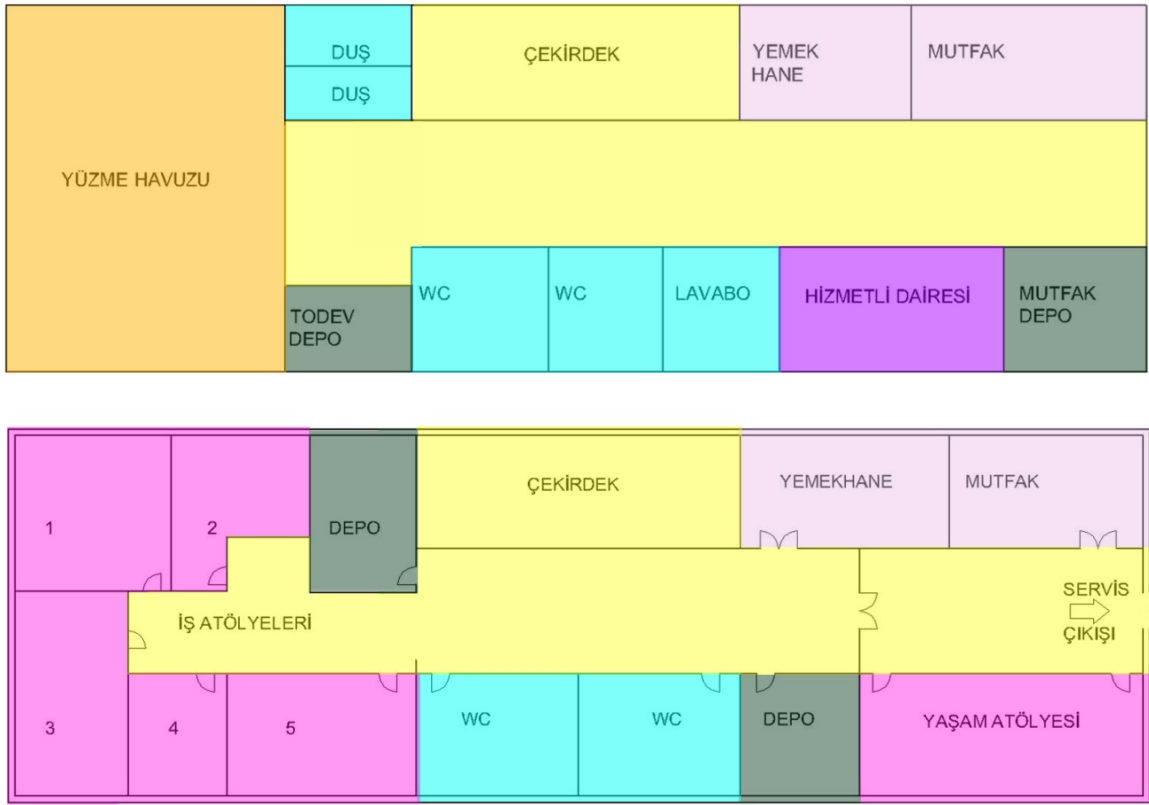
NOTLAR
Mahmut İbrahimiye adındaki bir hayırseverin katkılarıyla 2000 yılında inşaatı tamamlanan binasında eğitime başlamıştır. İlk olarak Hayriye Kemal Kusun Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi'ne devam eden öğrenciler yapılan protokolle merkeze alınmış ve eğitime başlamıştır.
Dört katlı tek bir binadır. Çocuklar için güvenli bahçe bulunmaktadır. Sade, kurumsal bir tasarımı vardır. Depo, yemekhane, mutfak, revir, öğretmen odası, idari bölüm, sosyal hizmetliler odası, spor salonu ve konferans salonu bulunmaktadır. Doğal ve yapay aydınlatma kullanılmaktadır. Uzun pencere açıklığından doğal havalandırma sağlanmaktadır. Güneş kontrolü açısından gölgelik yoktur. Eğitim birimleri lamine parke kaplıdır. Duvarlar sarı-yeşil renge boyalıdır.

Çizelge 3. 15 Hamit İbrahimiye OÇEM ve İş Eğitim Merkezi Kat Planları

Şekil 3. 39 Bina giriş cephesi

Şekil 3. 40 Eski ve yeni bodrum kat planları

Yüzme havuzu hem bakım masraflı hem de ek derslik gereksinimi olduğundan çocuklara çok yararlı da olsa kapatılmış ve yerine atölyeler oluşturulmuştur. Okulda kayıt olmak isteyen öğrenci sayısı fazlalığından ötürü böyle bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, okuldan mezun olduğu halde ailelerin talepleri doğrultusunda çocukların birkaç yıl daha okulda eğitimlerini sürdürmek istemelerinden atölye gereksinimi doğmuştur.

Şekil 3. 41 Atölyeler

Eski yerleşimde havuz olan bölüm şimdi dersliklere dönüştürülmüştür. Okulda, mezuniyet sonrası öğrenciler burada el işi atölyelerinde günlerini geçirmektedirler. El işi yapmak istemeyen gençler, bilgisayarlarda çalışmaktadırlar.

Yerler lamine parkedir. Mekânda dolap olsa da yetmemektedir. Duvarlar açık yeşil renge boyalıdır. Küçük pencere açıklığından gelen gün ışığına destek olarak yapay aydınlatma kullanılmıştır.

Şekil 3. 42 Atölye pencereleri

Bodrum kattaki sınıflar, küçük pencerelerden havalandırılmakta ve gün ışığı almaktadır. Pencerelerde gölgelik bulunmamaktadır. Güvenlik olarak demir parmaklık bulunmaktadır.

Şekil 3. 43 Yapılan el işleri

Çocukların yaptığı el işleri saklayacak yer olmadığı için kermes gününe kadar kenarda beklemektedir. Depo gereksinimi vardır.

Şekil 3. 44 Yemekhane tarafından servis çıkışına bakış

Şekil 3. 45 Yemekhane ve mutfak

Atölyelerin karşısındaki koridordan yemek salonuna, mutfağa ve depoya giriş vardır. Koridorun sonunda servis araçlarına binmek için kapı bulunmaktadır. Koridor, yemekhane ve mutfak seramik kaplıdır. Öğlen tüm öğrencilere ve personele yemek çıkarmaktadır. Yemekhanede tüller ile güneş kontrolü sağlanmaktadır.

Şekil 3. 46 Uygulama odası

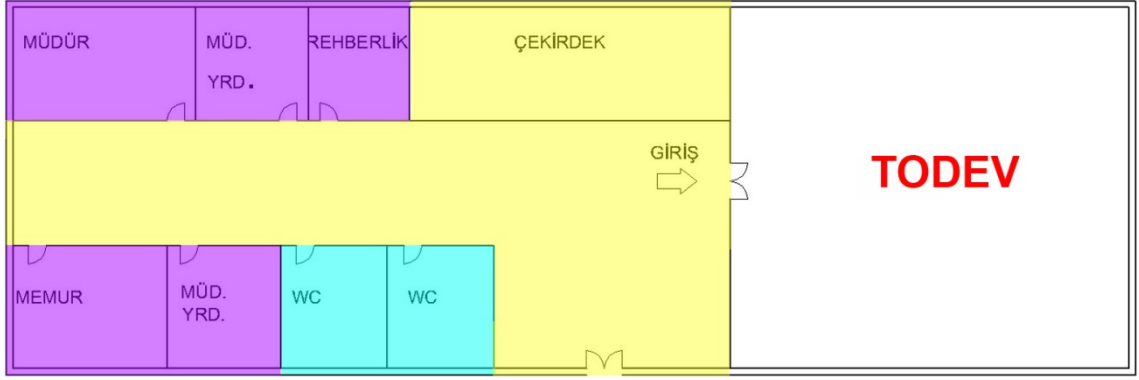
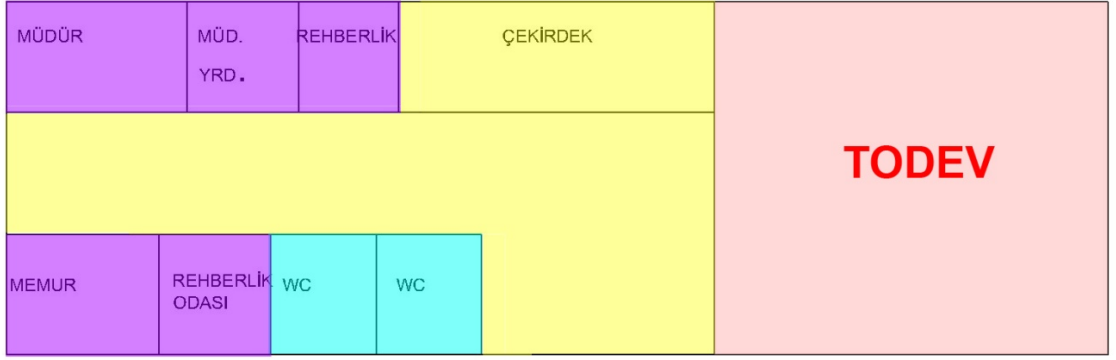
Görevli öğretmen görüşlerine göre; bu okul Bağışlarla yürütülen bir sistem olduğundan uygulama odası yıkık bir durumdadır. Dolayısıyla öğrenciler, uygulamalı eğitimi okulda tam olarak öğrenememekte evlerinde veli desteği ile tamamlamaktadırlar.

Eğitim almak için dışarıda bekleyen yüzlerce çocuğun varlığından dolayı binada birçok oda sınıfa dönüştürülmüştür. Hatta bireysel eğitim olması planlanan sınıflarda bile grup eğitimi yapılmaktadır. Tüm bunlar eğitimin yeterli düzeyde verilemeyeşinin nedenleri olarak ifade edilmektedir.

Şekil 3. 47 Bodrum kattan giriş kata çıkarken ara sahanlık çıkılan arka bahçe

Çocuklar ders aralarında okulun arka tarafında bulunan bahçeye çıkıp oynamaktadırlar. Çitlerle çevrili olduğu için güvenlik etkin bir bahçedir. Oyun parkı, geniş alan olduğundan çocukların oynamalarına, koşturmalarına fırsat verdiğinden çocuklar fazla enerjilerini burada atabilmektedirler, bu da sosyalleşmelerine destek olmaktadır.

ANA GİRİŞ

Şekil 3. 48 Eski ve yeni giriş kat planları

Şekil 3. 49 Giriş holü

Ana giriş kapısının, bölümünde Atatürk köşesi ve veli bekleme bölümü bulunmaktadır. Girişin tam karşısında düşey sirkülasyon bölümü, sol tarafında idare kısmı ve sağ tarafında da Todev bulunmaktadır. Genel olarak yerler seramik kaplıdır. Çocukların rahat hareket etmelerine imkân veren yoldan ana kapıya iki koldan uzanan rampa bulunmaktadır.

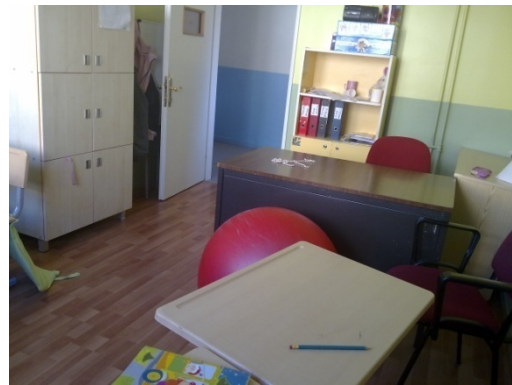

Şekil 3. 50 Öğretmen odası

İdari bölümde müdür, müdür yardımcısı, öğretmenler odası, rehberlik ve WC genel vardır. İdarecilerin odaları lamine parke kaplıdır. Tüm birimlerin pencereleri vardır., böylece doğal aydınlatma ve havalandırma kullanılabilir.

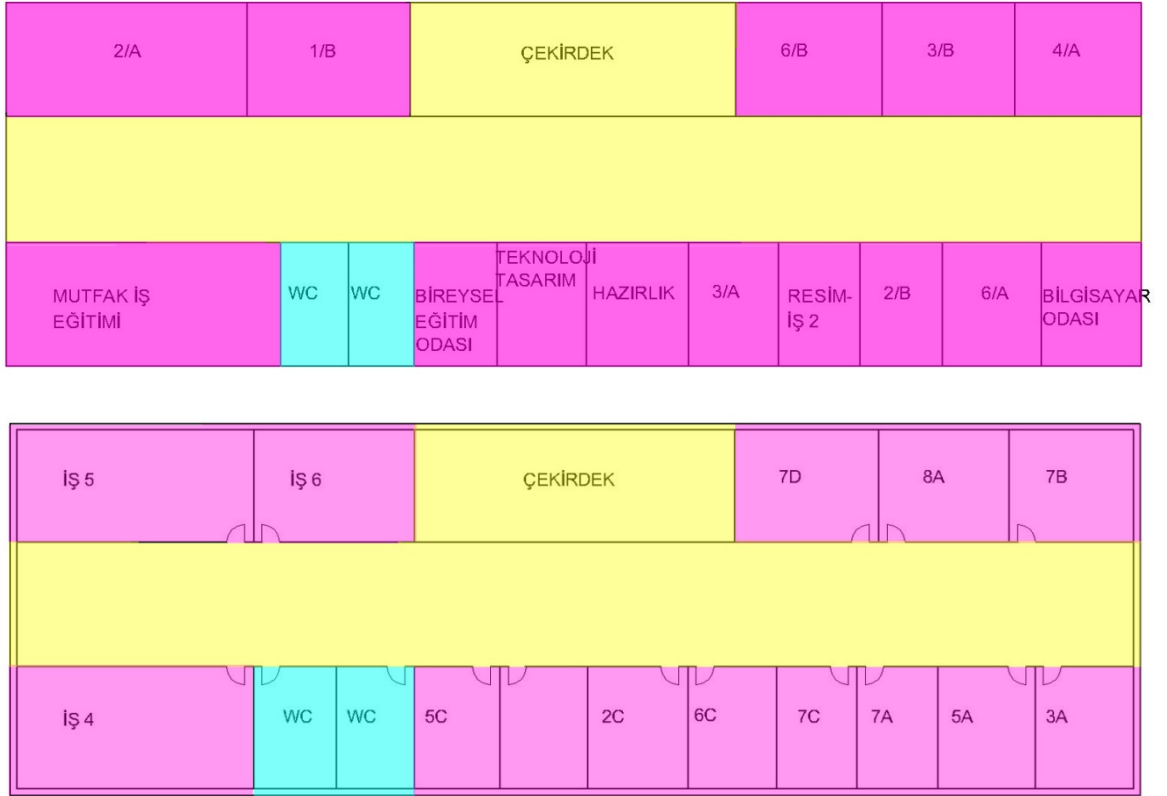
Şekil 3. 51 Eski ve yeni 1. kat planları

Şekil 3. 52 Eğitim odaları

Eğitim veren öğretmenlere göre, sınıflardaki pencerelerin açılır kanatlarının geniş, pencere bandının uzun oluşu ve güvenlik için camlarda demir parmaklığın bulunmayışı, öğretmenlerin güvenlik konusunda daha dikkatli olmalarını gerektirmektedir. Çok geniş açıklıklar olmasına rağmen gölgelik yoktur. Sınıflar; dolap, öğrenciler için masa sandalye ve öğretmenler için masa ve sandalyelerden oluşmaktadır. Atatürk köşesine yönetmelikteki gibi dikkat edilmiştir. Bireysel eğitim için olan birimlerde bile grup eğitimi yapılmaktadır. Sınıflarda dolaplar bulunsa da dağınık bir düzen vardır. Yerler lamine parke, duvarlar sarı-yeşil renktedir. Koridor seramik kaplıdır. Isıtma radyatörlerle sağlanmaktadır ve radyatörler sınıflarda açıkta bulunmaktadır.

Şekil 3. 53 Eski ve yeni 2. kat planları

Şekil 3. 54 Eğitim odaları ve mutfak

Mutfak, talebin çok olmasından dolayı sınıfa dönüştürülmüştür ve kısmi uygulama eğitimi burada yapılmaktadır. Çocukların yaptıkları eserler duvardaki panoya asılarak sergilenmektedir.

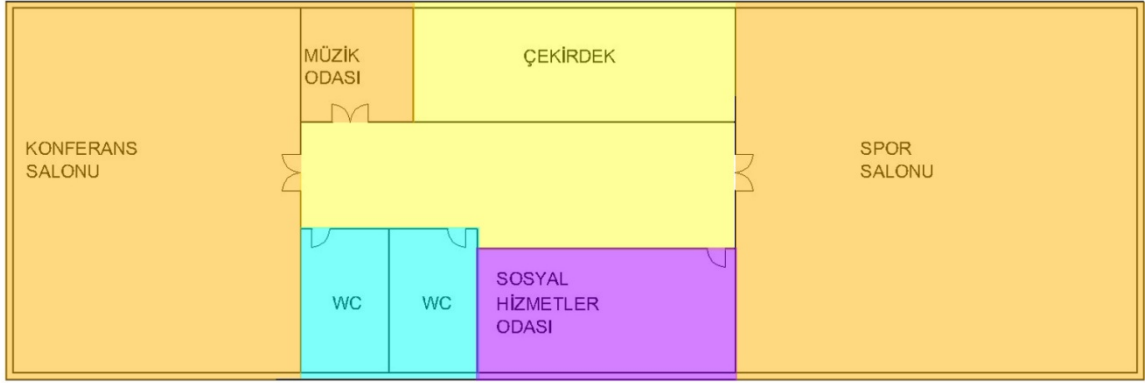
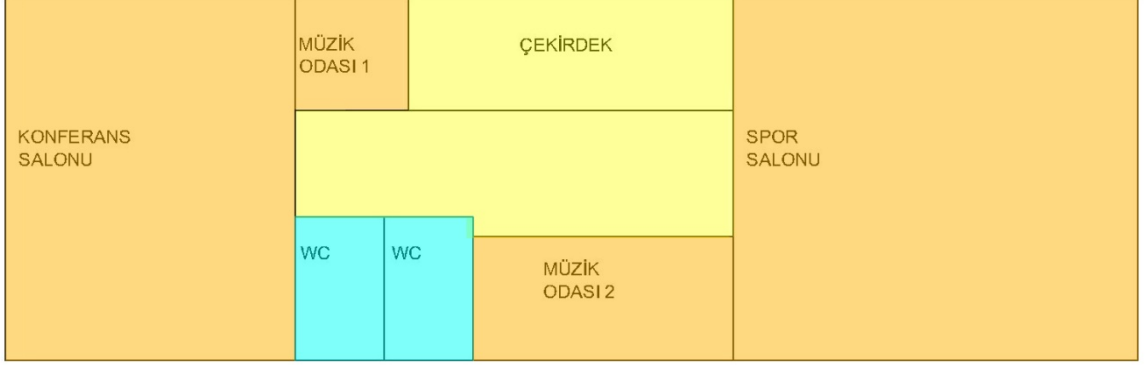

Şekil 3. 55 Eğitim odaları

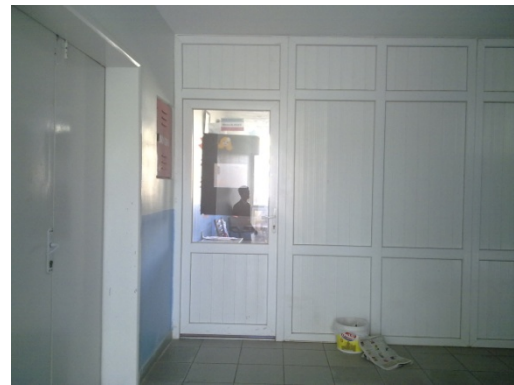
Sadece bir sınıfta bulunan lavabo çocukların sınıftan çıkıp tuvalete gitmeden orada ellerini yıkamasını sağlamaktadır.

Her sınıfta öğrencilerin yaptığı resimlerin sergilendiği panolar bulunmaktadır. Bireysel eğitim sınıfı öğrenci yoğunluğundan ötürü grup eğitimi sınıfına dönüştürülmüştür.

Yerler lamine kaplıdır, duvarlar yeşilin tonlarında boyanmış, tavan ise beyaza boyalıdır. Pencereilerin karkasları beyaza boyalıdır.

Şekil 3. 56 Çatı katı planı

Şekil 3. 57 Spor salonu ve sosyal hizmetliler odası

Şekil 3. 58 Çatı katı koridoru ve konferans salonu

Merdivenden çıkınca karşınıza sosyal hizmetler görevlisinin odası, solda spor salonu bulunmaktadır. Merdivenden çıkınca sağındaki koridordan ilerleyince banyo, müzik odası ve koridorun sonunda konferans salonuna ulaşılmaktadır. Gene başışlarla dönen bir sistemi var dendiğinden okul, spor salonundaki birçok eşya bozulduğu için minderlerin bulunduğu kocaman boş bir spor salonuna sahiptirler.

Konferans salonunda çocuklara aileleriyle birlikte sinema günü yapılmaktadır. Ailelere aynı zamanda bilgilendirme eğitimleri de verilmektedir.

3.3.6 TOHUM - Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı

Çizelge 3. 16 TOHUM Okul bilgisi

TÜRKİYE OTİZM ERKEN TANI VE EĞİTİM VAKFI	
Bulunduğu yer	: Cumhuriyet Mah. Abide-i Hürriyet Cad. No:39
Kaç katlı	: Dört katlı
Açılış yılı	: 2003
Okul m ²	: 503+260+38+22
Bahçe	: Var
Tek blok	: Evet
Otopark	: Var
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Otistik
Toplam sayı	: 120
Otistik birey sayısı	: 23+97
Görüşme tarihi	: 21.07.2010 – 13:00
Görüşülen kişi	: Hülya Hor, Zeynep Erden, Gülseren İdil, Demet Uncu
Web	: www.tohumotizm.org.tr

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER							
Bireysel eğitim	X	Müdür odası	X	Yemekhane	X	Gözlem odası	
Grup eğitimi	X	Kayıt-sekreter	X	Mutfak	X	Depo genel	X
Uygulama odası		Öğretmen odası	X	Konferans salonu		Depo sınıf	
Atölye		Arşiv	X	Oyun odası	X	Isıtma	X
Rahatlama odası		Sosyal hizmetliler odası		Kurucu odası	X	Soyunma odası	
Müzik odası		Revir		Wc genel	X	Duş	
Spor salonu	X	Toplantı salonu		Wc sınıf		Bekleme	X
Havuz		Müdür yrd.	X	Yatakhane		Çamaşırhane	
Psikolog	X	Rehberlik	X	Bahçe	X		

NOTLAR
Vakfın toplam 26 kurucusu vardır. Tohum Vakfında yürütülen yoğun özel eğitim hizmetleri uygulamalı davranış analizi modeline dayalıdır. Tohum Vakfında yürütülen uygulamalı davranış analizine dayalı yoğun özel eğitim programları, ABD'de bulunan 1970 yılında kurulmuş ve kurulduğu günden bu yana otistik özellik gösteren çocuk ve yetişkinlere eğitim sağlayan PCDI'dan (Princeton Child Development Institute-Princeton Çocuk Gelişim Enstitüsü) alınmıştır.

Çizelge 3. 16 TOHUM Okul bilgisi (devam)

NOTLAR

Mevcut bahçesi bulunan 4 katlı binayı kiralamışlardır. Bahçenin kenarları da L şeklinde daha çok çocuğa ulaşabilmek için geçici yapılar yapılmıştır. Ortada güvenli çocukların oynayabileceği bahçe bırakmışlardır. Binada kazan dairesi, hizmetli odası, idare, mutfak, yemek odası, oyun alanı, öğretmen odası, soyunma odası, wc, eğitim odaları bulunmaktadır. Eğitim birimleri ve idare halı, oyun alanı, mutfak, yemekhane, bekleme lamine parke, wc, soyunma odası seramik kaplıdır. Duvarlar beyaza boyalıdır. Kapılar orjinal ahşap rengindedir, gözlem için şeffaf bölüntü yoktur. Pencereleden doğal aydınlatma ve havalandırma yapılmaktadır. İçeriden gölgelik yoktur, dışarıdan kepenk ile güneş kontrolü sağlanmaktadır.

Aylin Sezgin, Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı (TOHUM) Başkan Yardımcısı “Otizm çoğunlukla hayat boyu süren bir rahatsızlık. Çocukların iletişim, sosyal ilişkiler ve sosyalleşmesini engelleyen nörolojik bir bozukluk. Çocukların yaklaşık yüzde 50’sinin çok yoğun eğitim alabilirlerse akranları gibi olma şansları var. Fakat ülkemizde hem otistik çocuklar eğitim merkezlerinin sayısı az hem eğitim süresi kısıtlı hem de verilen eğitim birebir olmadığı için bu çocuklar hayatın içinde yer alamıyorlar” dedi. Ve “Türkiye’de otistik çocuklar için öğretmen eksikliği, birçok çocuğun yıllarca beklemesine neden oluyor. Sezgin, otistik çocukların eğitim sorunları hakkında şunları anlatıyor: “Özel eğitim fakültesinin bugüne kadar mezun ettiği özel eğitimci sayısı 2000’dir. Bu 2000 kişinin hem görme engelliye hem işitme engelliye hem de fiziksel, zihinsel engelliye ve otistik çocuklara hizmet etmesi lazım. Bu imkânsız bir durumdur. Oysa otistik çocuklar için 15000 konuşma terapisti ve 15000 özel eğitimciye ihtiyacımız var. Devletse şu an mevcut öğretmenlere 1–2 aylık eğitim kursları vererek, bu çocuklara öğretmenlik yapmalarını teşvik ediyor. Dolayısıyla bu okullar, eğitim merkezinden çok, bakımevlerine dönüşüyor. Bu merkezlerin çocukları tamamen hayata kazandırması mümkün değil. Bireysel eğitim şart. Çünkü her çocuğa farklı bir eğitim gerekiyor” demiştir [85].

Çizelge 3. 17 TOHUM kat planları

KAT PLANLARI	
	
Bodrum katı	Giriş katı
	
1.kat	Çatı katı

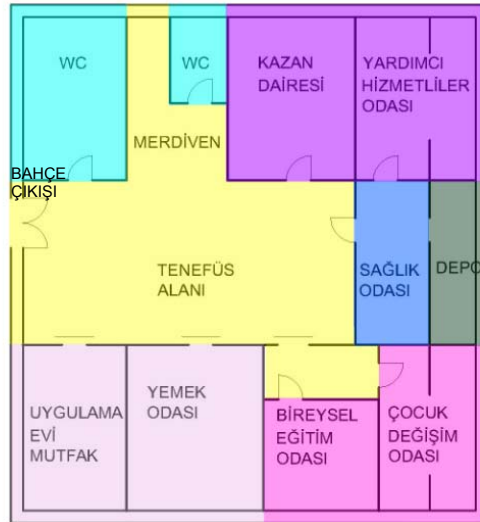

Şekil 3. 59 Ana giriş ve mevcut binanın cephesi

Şekil 3. 60 Arka cephe ve üst bahçe

TOHUM Vakfı Okulu mevcut eski bir yapının tahsis edildiği bir okuldur. Bina işlev değiştirilerek okula dönüştürülmüştür. İçinde, ihtiyaca göre bölüntüler yapılmıştır. Yirmi üç otistik çocuk burada tam gün sabah 9:00 akşam 15:00 olmak üzere eğitim görmektedir.

Şekil 3. 61 TOHUM bodrum katı planı

Şekil 3. 62 Oyun alanı, mutfak ve yemekhane

Uygulama evi mutfağı olarak görünen bölüm sadece çocukların evden getirdikleri yemeklerin öğretmenleri tarafından ısıtılması için kullanılmaktadır. Yan tarafındaki yemek odası kısmında öğrenciler yemeklerini yemektedirler. Orta bölüm oyun alanı olarak kullanılmaktadır. Basket potası, zıplama sandalyesi gibi öğeler çocukların enerjilerini atmalarına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda mutfak kapısının kenarında bahçeye çıkış kapısı bulunmaktadır. Tüm bu alan lamine ahşap kaplıdır. Duvarlar beyaz renge boyalıdır. Mutfak ve yemek odasının penceresi bulunmaktadır böylece doğal aydınlatma ve havalandırma sağlanmaktadır. Oyun alanında ise sadece yapay aydınlatma kullanılmaktadır.

Şekil 3. 63 Soyunma odası ve bireysel eğitim odası

Çocukların üzerlerini değiştirip, giysilerini dolaplarına kaldırdıkları soyunma odası ve yan tarafında eğitim odası bulunmaktadır. Soyunma odası seramik kaplıdır, duvarları beyaza boyalıdır ve pencerede demir parmaklıkla güvenlik için önlem alınmıştır. Sınıfta ise yerler halı kaplıdır.

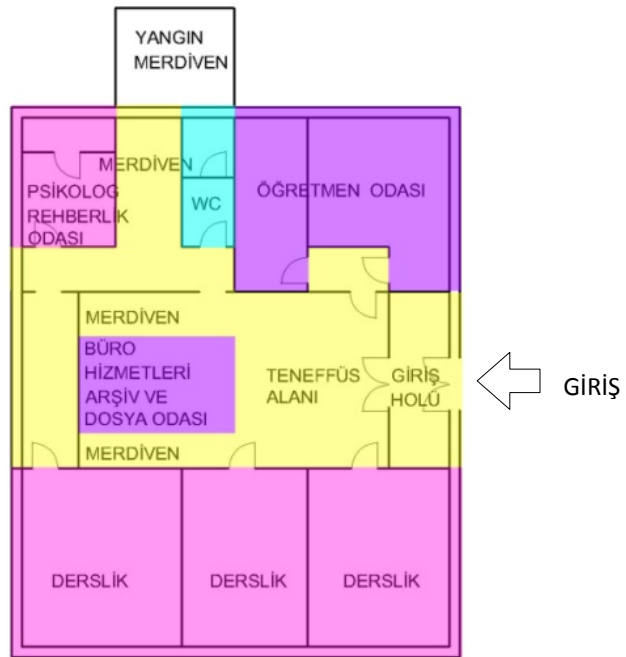

Şekil 3. 64 Servis aksı

Isıtma için kullanılan kazan dairesi ve hizmetli odası bodrum katındır.

Şekil 3. 65 WC

Şekil 3. 66 TOHUM giriş katı planı

Şekil 3. 67 Giriş holü

Giriş holünde yerler seramik kaplıdır, kapılar ahşap renktedir. Giriş holünde ellerin dezenfekte edilmesi için jel bulunmaktadır. Sınıfların tabanı halı ile kaplı olduğu için ve bekleme odasında da büyükçe halı olduğundan dışarıdaki kirliliği içeri sokmamak ve hijyeni sağlamak için girişte galoş bulunmaktadır.

Şekil 3. 68 Teneffüs alanı, veli bekleme ve büro

Giriş holünden sonra karşımıza merdiven boşluğu değerlendirilerek oluşan kayıt-sekretarya bölümü çıkmaktadır. Orta boş alan teneffüs mekânı ve koltuklarla desteklenerek veli bekleme salonu olarak kullanılmaktadır. Yerler lamine parke kaplıdır, üstüne tek parça büyük bir halı serilidir. Duvarlar da kırmızı mermer kaplı hissi uyandıran kaplama vardır.

Şekil 3. 69 Eğitim odaları

Dersliklerin duvarları beyaz boyalıdır, zeminleri halı kaplıdır. Halının temizliği derse giren öğretmene aittir. İçeriden gölgelik yoktur. Dışarıdan kepenk ile güneş kontrolü sağlanmaktadır.

Şekil 3. 70 Öğretmen odaları

Oda içinde bölüntüler yapılarak her bir öğretmen için bireysel mekan yaratılmıştır. Pencereleer olmasına rağmen nişlerle bölüntüler oluşturulduğundan yapay aydınlatma ihtiyacı doğmuştur.

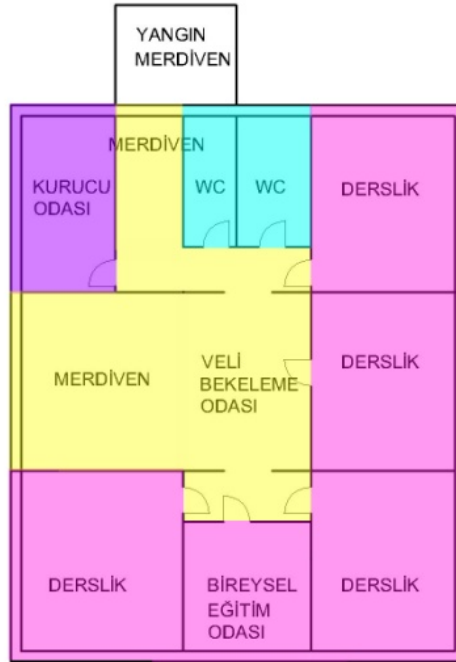
Şekil 3. 71 Rahatlama odası

Rahatlama odası, pek kullanılmayan bir odadır; çocuklar burada öğretmen eşliğinde bulunmaktadır. Duvarlarında minder, ayarlanabilir ışık veya müzik ögesi yoktur. Sadece yer halı kaplıdır. Duvarlar beyaza boyalıdır.

Şekil 3. 72 Arka geçiş koridoru

Arkaya geçiş koridorunda kırtasiye malzemelerinin, arşivlerin depolanması için oluşturulan gömme dolap ve fotokopi makinesi bulunmaktadır. Yer halı kaplıdır ve duvarlar beyaz renge boyalıdır.

Şekil 3. 73 TOHUM 1. kat planı

Şekil 3. 74 1.kat merdiven sahanlığı ve odalara dağılışı

Şekil 3. 75 Eğitim odaları

Şekil 3. 76 Derslik kapıları

1.kattaki derslikler halı kaplıdır. Duvarlar beyaz renge boyalıdır. Kapılar masif ahşap rengindedir. Gözlem için şeffaf bölüntüler yoktur. Alt kattaki sınıf pencereleri gibi bu katta da pencerelerdeki güneş kontrolü dışarıdan kepenkler ile sağlanmaktadır. Yüksek pencerelerden doğal ışık ve doğal havalandırma sağlanmakta, ek olarak yapay aydınlatma kullanılmaktadır.

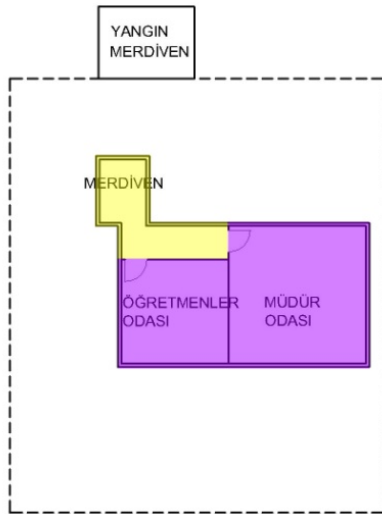
Şekil 3. 77 Kurucu odası

Her özel kurumda, müdür odası dışında bulunması gereken bir bölüm kurucu odasıdır. Aynı zamanda okulla ilgili toplantılar burada yapılmaktadır.

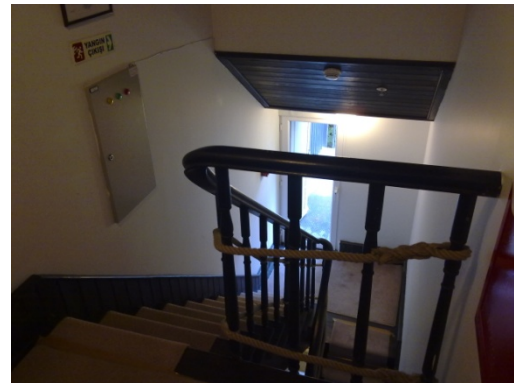

Şekil 3. 78 WC

Tuvaleti Öğretmen ve öğrenciler ortak olarak kullanmaktadırlar.

Şekil 3. 79 TOHUM Çatı katı planı

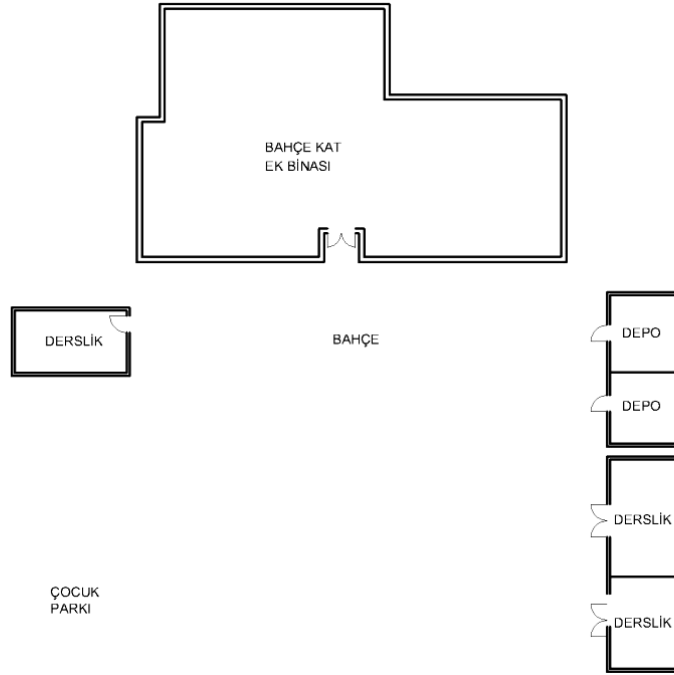
Şekil 3. 80 Çatı katına ulaşım

Çatı katı idari kısım olarak ayrılmıştır. Kata çıkış eğitim birimlerinin olduğu bölümdeki merdivenden değil farklı bir merdivenden yapılmaktadır. Çocuklar bu izole merdiveni görmedikleri için buraya çıkamamaktadırlar.

Şekil 3. 81 Müdür odası ve büro

Bu bölümde de arşivleme açısından desteğe ihtiyaç vardır. Yerler halı kaplıdır. Müdür odası doğal ışığı yeterli seviyede alabilmekteyken, büro kısmı karanlıkta kalmaktadır. Yapay aydınlatma kullanmak zorunda kalınmaktadır.

Şekil 3. 82 TOHUM bahçe kotu planı

Burada yapılan eğitim destek eğitimidir. Bu eğitim İki seans olarak gerçekleşmektedir. Çocuklar bu birimlerde 90 dakikalık eğitim görmektedirler. Burada toplam 97 çocuk eğitim almaktadır.

Şekil 3. 83 Bahçe kotu – ek hizmet binaları alanı ve çocuk parkı

Bahçe ve çocuk parkı velilerin eğitim dışı zamanda da çocuklarını getirebildikleri bir bölgedir.

Şekil 3. 84 Eğitim odası

Çocuklar bu mekânda hem deşarj olurken, hem de sosyalleşme imkanı da kazanmaktadırlar. Binaların içinde özel korunaklı bir bahçe oluşmuştur böylece çocuklar güvenlik içindedirler. Üst eğitim binasına göre alt kotta bulunmaktadır.

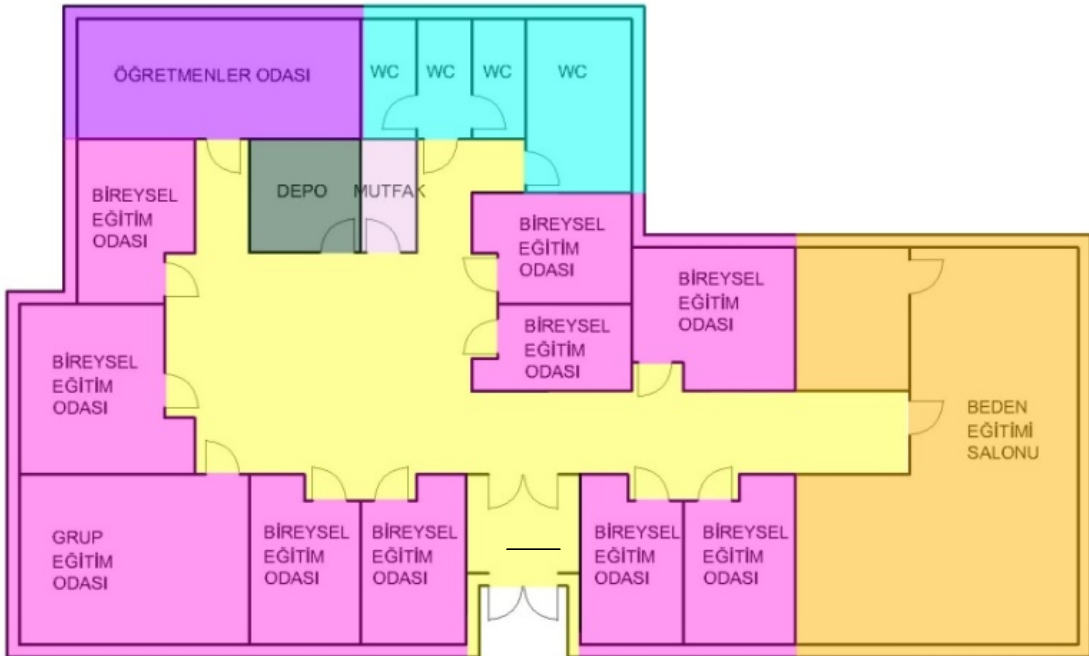
Şekil 3. 85 Eğitim odaları

Bu bina ön binanın talebe yetersiz kalmasından dolayı yapılmıştır. Eğitim sistemi farklılık göstermektedir. Fakat bu mekânlarda yetmemeye başladığından başka bir yere taşınmayı düşünmektedirler.

Bu mekânlar lamine parke kaplıdır. Bir duvarı beyaz renge boyalıdır, diğer cepheleri komple dışarıdan ayna görünümlü camdır.

Şekil 3. 86 Genel depolar

GİRİŞ

Şekil 3. 87 TOHUM bahçe kotu ek bina yerleşim planı

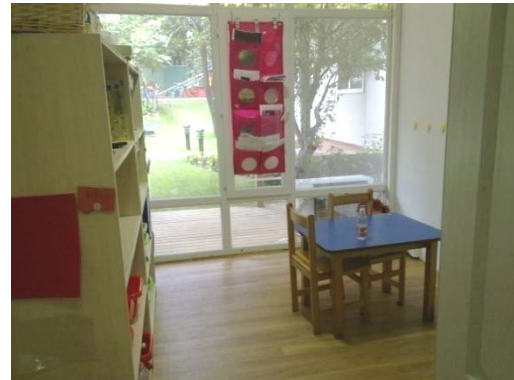
Şekil 3. 88 Ana giriş kapısı cephesi ve giriş holü

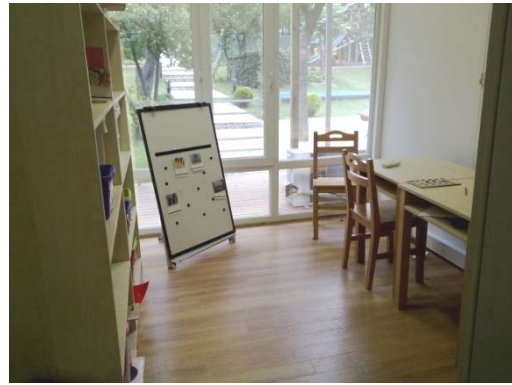
Ana binadaki giriş holü sisteminin aynısı burada da geçerlidir. Temizlik ve hijyen için içeri eğitim alanına girmeden galoş giyilmesi istenmektedir.

Şekil 3. 89 Koridor

Ana kapıdan girince karşınıza bir pano çıkmaktadır, arkasında idari bölüm bulunmaktadır.

Şekil 3. 90 Bireysel ve grup eğitim odaları

Bu eğitim bölümleri de ana binadan farklı yerler lamine parke kaplıdır. Duvarlar beyaz renge boyalıdır. Cepheler, dışarıdan ayna içerden şeffaf görünümlü yere kadar uzanan

boydan boya camlar ile kaplıdır.

Şekil 3. 91 Öğretmen odası

Küçük pencere boşluğu olan odalarda, nişlerle hocalara özel bireysel alanlar yaratılmıştır. Tavandan yapay aydınlatma kullanılmaktadır.

Şekil 3. 92 Görevli tarafı bölüntüsü

Şekil 3. 93 WC

Şekil 3. 94 Mutfak

Şekil 3. 95 Depo – Arşiv

Şekil 3. 96 Beden eğitim salonu

Kaydırak, top, tilt, minder, bisiklet, masa, sandalye bulunan bir mekândır. Klima sistemi ile soğutulması, radyatör sistemi ile ısıtılması sağlanmıştır. Yerler lamine parke kaplıdır. Bahçeye sonradan yapıldığı için o bölümdeki eski ağaçlar korunmuştur.

3.3.7 Oxford Türk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi

Çizelge 3. 18 Oxford Türk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi Okul bilgisi

OXFORD TÜRK ÖZEL EVREN ÇOCUK REHABİLİTASYON MERKEZİ	
Bulunduğu yer	: Akdeniz Cad. No:71/A Fatih Merkez Fatih / İstanbul
Kaç katlı	: Sekiz katlı
Açılış yılı	: 2005
Okul m ²	: 784
Bahçe	: Va
Tek blok	:
Otopark	:
Bitişik nizam	: Evet
Eğitilen bireyler	: Karışık engelli
Toplam sayı	: 370
Otistik birey sayısı	: 32+1 bedensel engelli+1 zihinsel engelli
Görüşme tarihi	: 26.11.2010 – 14:30
Görüşülen kişi	: Melike Cengiz
Web	: www.oxfordturca.com

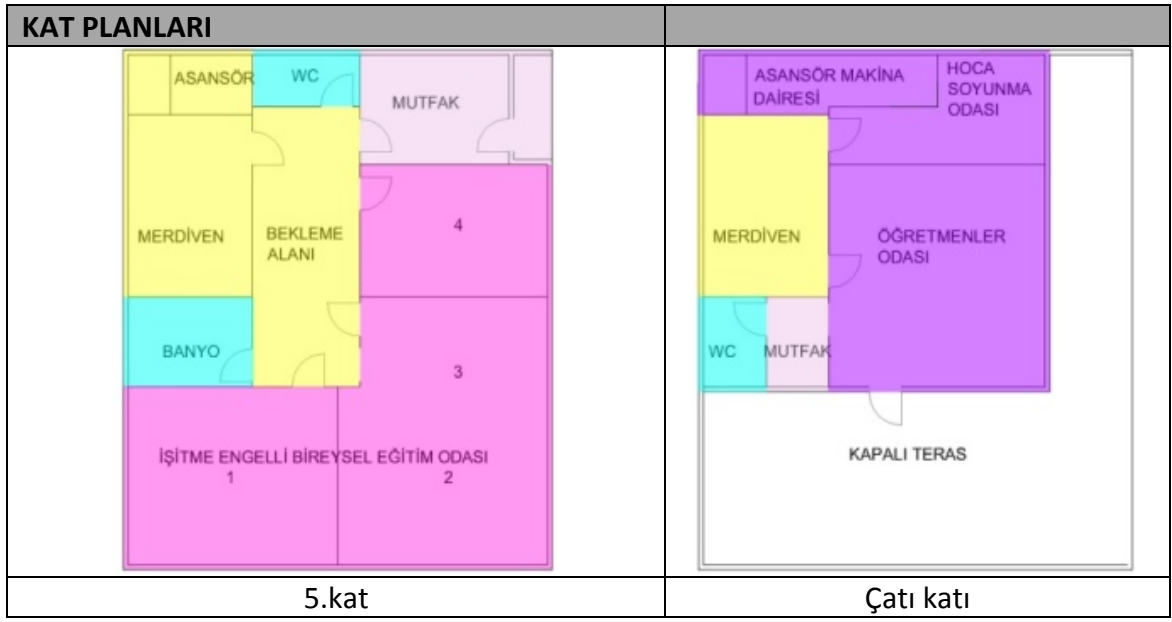
OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER							
Bireysel eğitim	X	Müdür odası	X	Yemekhane		Gözlem odası	
Grup eğitimi		Kayıt-sekreter	X	Mutfak	X	Depo genel	X
Uygulama odası		Öğretmen odası	X	Konferans salonu		Depo sınıf	
Atölye		Arşiv	X	Oyun odası	X	Isıtma	X
Rahatlama odası	X	Sosyal hizmetliler odası		Kurucu odası	X	Soyunma odası	X
Müzik odası		Revir		Wc genel	X	Duş	X
Spor salonu		Toplantı salonu		Wc sınıf		Bekleme	X
Havuz	X	Müdür yrd.	X	Yatakhane		Çamaşırhane	
Psikolog		Rehberlik		Bahçe			

NOTLAR
370 çocuktan 41+44 olmak üzere toplam 85 çocuk havuzu kullanmaktadırlar ve çok yararını gördüklerini söylemektedirler.
Bitişik nizam apartmanlardan sekiz katlı bir binası kiralanıp açılmıştır. Önünden büyük Akdeniz Caddesi geçmektedir. Havuz, kazan dairesi, bekleme bölümü, idari kısım, rahatlama odası, öğretmen odası, wc, banyo ve farklı engelliler için eğitim odaları bulunmaktadır. Sınıflar lamine parke, diğer mekanlar seramik ve rahatlama odasında halı kaplıdır. Duvarlar açık pembe renge, kapılar beyaz renge boyalıdır. Kapılar gözlem için ufak şeffaflıklar vardır. Doğal ve yapay aydınlatma kullanılmaktadır. Pencerelerde tül ile güneş ışığı kontrolü sağlanmaktadır. Havalandırma hem doğal hem de çocukların dikkatini dağıtan klimalar ile sağlanmaktadır.

Çizelge 3. 19 Oxford Türk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi kat planları

KAT PLANLARI	
	
Bodrum katı	Giriş katı
	
1.kat	2.kat
	
3.kat	4.kat

Çizelge 3. 12 Oxford Türk Özel Evren çocuk rehabilitasyon merkezi kat planları (devam)

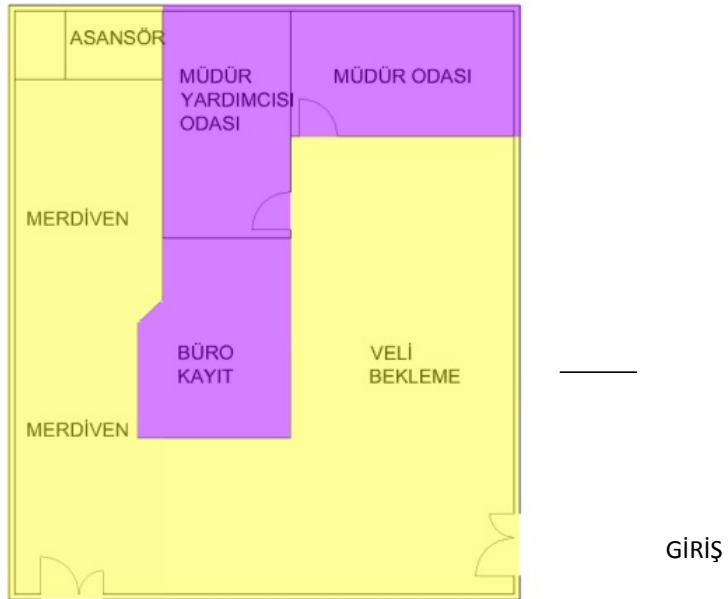

Şekil 3. 97 Bodrum kat planı

Şekil 3. 98 Terapi alanı - havuz

Bodrum kat havuz terapi bölümüdür. Tüm engelli çocuklar gerektiğinde buradan faydalanmaktadır. Isıtma için kazan dairesi bölümü de buradadır. Asansörden sonra üç basamak aşağı inilerek havuza ulaşılmaktadır, rampa bulunmamaktadır. Yerler taş kaplıdır. Aydınlatma yapay aydınlatma, ısıtma radyatörler ile sağlanmaktadır.

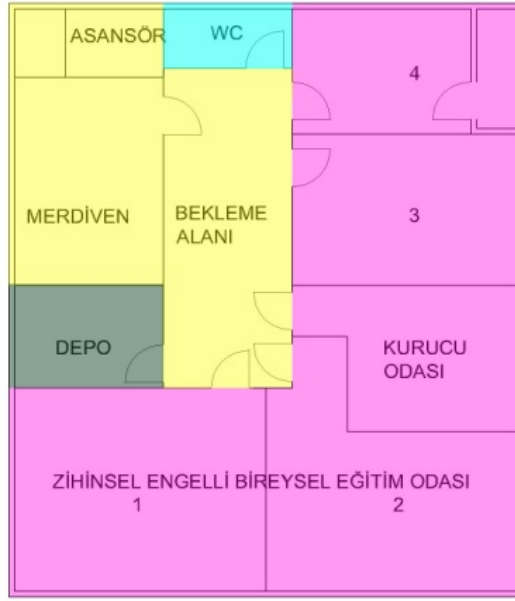
Şekil 3. 99 Zemin kat planı

Şekil 3. 100 Giriş holü-bekleme-idare

Bekleme, idari kısım bu katta bulunmaktadır. Çocuklar velileri ile önce burada ders saatlerinin gelmesini beklemektedir, sonra ders saatleri geldiğinde eğitim katlarında bulunan holde beklemektedirler.

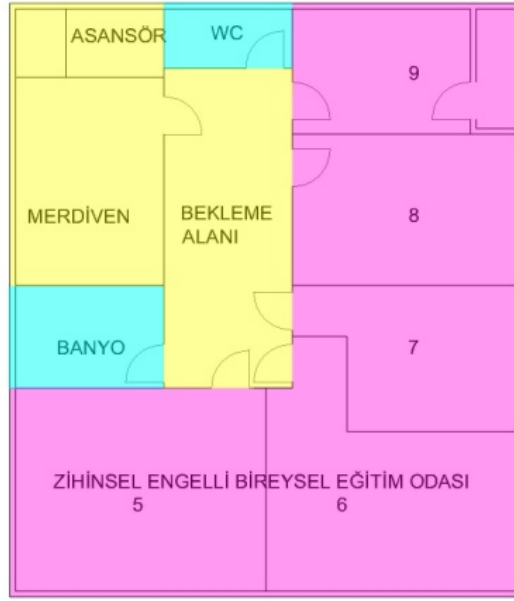
Yerler seramik kaplıdır. İki cephesi boydan boya cam kaplıdır, diğer iki cephe beyaz renge boyalıdır. İdari kısım özellikle yapay aydınlatma ile desteklenmiştir. En büyük sorun, bu kattan asansöre binmek için çocuklar üç basamak yukarı çıkmak zorundadırlar.

Şekil 3. 101 1. kat planı

Şekil 3. 102 Zihinsel engellilerin eğitim aldığı eğitim odaları- bekleme holü

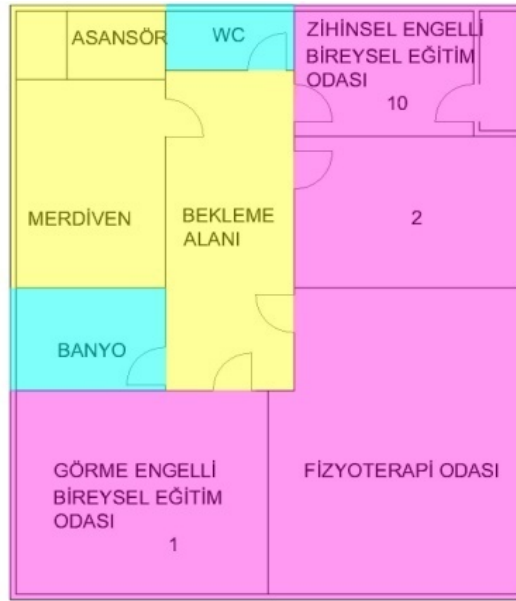

Şekil 3. 103 2. kat planı

Şekil 3. 104 Zihinsel engellilerin eğitim aldığı eğitim odaları-WC-bekleme holü-banyo

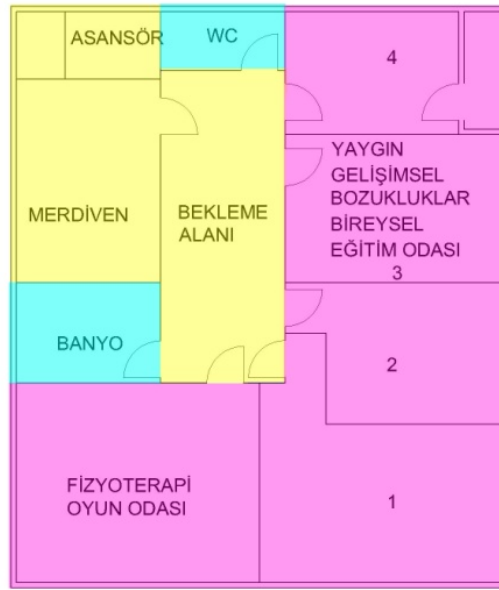

Şekil 3. 105 3. kat planı

Şekil 3. 106 Görme engellilerin eğitim aldığı kat

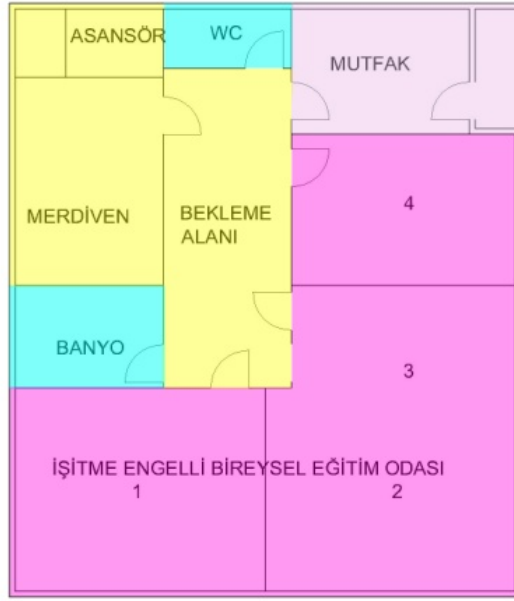
Şekil 3. 107 4. kat planı

Şekil 3. 108 Eğitim odaları-bekleme salonu-WC-banyo-fizyoterapi odası

4.kat komple otistik çocukların eğitimi için ayrılmıştır. Tasarım olarak diğer katlardan bir farkı yoktur. Tek bir banyo bulunmaktadır. Bayan, erkek, öğretmen, öğrenci ve veli ortak olarak kullanmaktadırlar. Bulunan küvetin hiçbir işlevi yoktur. Sınıflar lamine parke ile kaplıdır. Pencerelerde tül ile güneş kontrolü sağlanmaya çalışılmıştır. Fizyoterapi odası halı ile kaplıdır. Bekleme holü taş kaplıdır ve binada derse girmeden önce veliler ile çocuklar hocaları beklemektedirler. Kapılar beyaz renktedir, gözlem için kare cam bölüntüsü vardır.

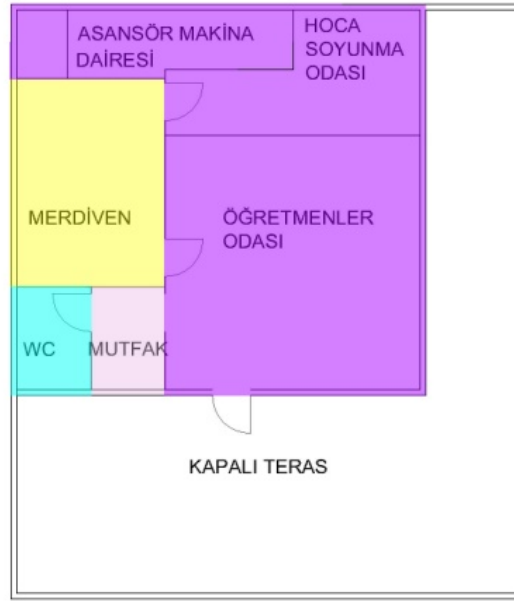

Şekil 3. 109 5. kat planı

Şekil 3. 110 İşitme engellilerin eğitim aldığı katı

Şekil 3. 111 Çatı katı planı

Öğretmenler odası bu katta bulunmaktadır. Üstü kapalı, korkuluk boyu kapalı, bölgesel güvenliği alınmış kenar açıklıkları olan teras vardır. Asansör bu kata çıkmamaktadır. Bazı öğrenciler velileri ile bu kata çıkarak hem hava almakta hem de velilerinin getirdiklerini yemektedirler. Merdivenden çıkınca karşınıza öğretmen soyunma odası adı altında dolapların bulunduğu oda gelmektedir. Bu odanın sağında öğretmen odası, mutfak ve kullanılmayan tuvalet bulunmaktadır.

Şekil 3. 112 Çatı katı terası-öğretmen odası

3.3.8 Değerlendirme

Çizelge 3. 20 Okul bilgileri değerlendirmesi

	Özel Sezgin Kartal Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	AREM	TODEV	TODEV, Pendik	Hamit İbrahimide OÇEM	TOHUM	Oxford Turk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi	7'de
--	--	------	-------	---------------	-----------------------	-------	---	------

EĞİTİM ALANLARI								
Bireysel eğitim	X	X	X	X	X	X	X	7
Grup eğitimi	X	X	X	X	X	X		6
Uygulama odası			X		X			2
Atölye		X						1
Rahatlama odası			X				X	2
Müzik odası		X			X			2
Yatakhane								1

YÖNETİM ALANLARI								
Öğretmen odası				X	X	X	X	4
Müdür	X	X	X	X	X	X	X	7
Kayıt-sekreter		X	X	X	X	X	X	6
Revir				X	X			2
Toplantı salonu								
Müdür yrd.		X	X	X	X	X	X	6
Kurucu odası			X			X	X	3
Arşiv				X		X	X	3
Rehberlik	X	X			X	X		4
Psikolog			X	X	X	X		4
Sosyal hizmetliler odası					X			1

SPOR ODALARI								
Spor salonu				X	X	X		3
Havuz							X	1
Duş				X			X	2
Soyunma odası				X			X	2

Çizelge 3. 13 Okul bilgileri değerlendirmesi (devam)

	Özel Sezgin Kartal Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	AREM	TODEV	TODEV, Pendik	Hamit İbrahimiye OÇEM	TOHUM	Oxford Turk Özel Evren Çocuk Rehabilitasyon Merkezi	7'de
--	--	------	-------	---------------	-----------------------	-------	---	------

ORTAK ALANLAR								
Oyun odası		X	X	X		X	X	5
Yemekhane				X	X	X		3
Mutfak	X	X		X	X	X	X	6
Gözlem odası				X				1
Konferans salonu				X	X			2
Bahçe				X	X			2
Bekleme	X	X	X	X		X	X	6
Depo sınıf								
Wc sınıf								
Wc genel	X	X		X	X	X	X	6

SERVİS ALANLARI								
Depo genel	X	X		X	X	X	X	6
Isıtma		X		X	X	X	X	5
Çamaşırhane				X				1

İstanbul'daki izin alınıp gezilebilen okulları karşılaştırsak hangi birimlerin ortak olduğunu görebilmekteyiz. İdari kısımda 7'de 7 olarak müdür odası ve bireysel eğitim tüm okullarda bulunduğu görülmektedir. Revir çok önemli bir birim olmasına, yaralanmalara acil müdahale gerekme ihtimali olabilmesine rağmen 7'de 2 olarak sadece iki okulda düşünülmüştür. Sosyal hizmetliler odası faydası olduğunu düşünen Hamit İbrahimiye OÇEM'de bulunmaktadır. Todev Pendik'te sadece yatılı bölüm düşünülmüştür. Mutfak birimi 7 okulun 6'sında bulunmaktadır. Kurucu odası, 3 okulda vardır. Gözlem odası, sadece 1 okulda TODEV Pendik'te bulunmaktadır. Uygulama odası, 2 okulda bulunmaktadır. Todev'de iç donatıları bulunurken, Hamit İbrahimiye OÇEM'de malzemesizdir. Rehberlik servisi, 4 okulda bulunmaktadır. Öğretmen odası da ayrı birim olarak aynı oranda dört okulda bulunmaktadır. Çocukların sosyalleştiği, iyileşmelerine katkı sağladığı müzik odası 7 okulun 2'sinde AREM'de ve Hamit İbrahimiye OÇEM'de bulunmaktadır. Enerjilerini atmalarını sağladıkları spor salonları 7 okulun 3'ünde vardır. Konferans salonu da 7 okulun 2'sinde TODEV Pendik ve Hamit İbrahimiye OÇEM'de bulunmaktadır (Çizelge 3.20).

BÖLÜM 4

İNGİLTERE'DEKİ OTİSTİK ÇOCUK MERKEZLERİ

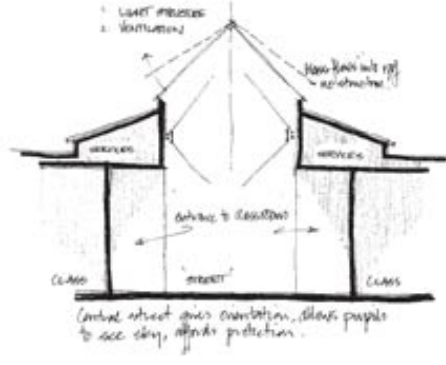
4.1 New Struan Okulu [56]

Çizelge 4. 21 New Struan okul bilgisi

NEW STRUAN OKULU	
Bulunduğu yer	: Alloa, UK
Kaç katlı	: Tek
Bahçe	: Var
Tek blok	: Evet
Otopark	: Var
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Otistik

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER
Bireysel eğitim
Kayıt – sekreter
Yemekhane
Depo genel
Bahçe
Kütüphane

Şekil 4. 113 Cephesi ve çevresi

Otizm için İskoç toplumu tarafından yürütülen bağımsız bir okuldur. Bu bina aynı zamanda otizm merkezi olarak görev yapmaktadır. Bu bina otizm danışma servisi, eğitim, otizm çalışmaları, dışarıdan ulaşılan eğitim, araştırma, tanı ve değerlendirme merkezidir.

Binanın planı T şeklindedir. Doğudan batıya uzanan yatay kısmında bina önü aktiviteleri veya otizm konusunda İskoç halkına dönük olarak kullanılmaktadır. Burada resepsiyon, kafe ve çalışma odaları vardır. T'nin çubuk kısmında güvenlik kapılarının ilerisinde dijital verilerle tanı koyma ve değerlendirme birimi bulunmaktadır. Çubuk kısmı kuzey-güney yönünde uzanmakta ve doğu batı yönünde dışarıdaki oyun mekânlarına bakan sınıfların tek katlı avlu dolaşım alanını içermektedir. Avlu okulun sosyal kalbi ve güçlü oryantasyon yönüdür (Şekil 4.2).

Şekil 4. 114 Koridor dolaşımı

Sınıflar, avluyla kişiselleştirilebilen, çocukların avludan sınıfa geçerken yaşadıkları mekânsal ve çevresel değişiklikleri azaltabilen giriş mekânları veya yaşama yerleri ile birleştirilmiştir (Şekil 4.3).

Şekil 4. 115 Sınıf giriş mekânları

Sınıf ile koridorun kesişmesindeki ara birim kısmen ilginçtir. Bütün otistik çocuklarda farklılık korkusu vardır, bu korku mekânsal veya çevresel değişikliği içermektedir, böylece giriş odaları genelde ürkütücü hissedilir. Yol tarafındaki oyun alanı ve sınıflar arasındaki geçiş ara odalar yumuşatmaktadır.

Yarı kamusal alanlar, yemek odası ve kütüphane gibi, yol boyunca yer almaktadır ve çocukların yönlendirmelerine izin verecek biçimde kapıları yola açılmaktadır. Avlu, kuruma ait görünümünün tersine kişiselleştirmek için çocukların okulda yaptıkları resimlerle doldurulmuştur (Şekil 4.4).

Şekil 4. 116 Koridor duvarlarına asılan okuldaki öğrenci resimlerinden biri

Sınıflar olması gereken tipik ölçülerden ufaktır, en fazla 6 çocuğa göredir. Sınıflar aynı zamanda kişisel veya küçük grup öğretimi için birebir eğitim alanını içermektedir (Şekil 4.5). Bu bölümler, cam paneller aracılığı ile görsel olarak sınıfa bağlıdır. Bu yolla çocuk bireysel eğitimi, grubun sosyal strüktüründen ayrılmış hissine kapılmadan almış olur.

Şekil 4. 117 Ayrı öğretim yeri

Giriş yerleri, bütünü ve avlu oransallığının düşmesine yardım eder ve küçük grup aktiviteleri için kullanılabilir.

Sınıflar, doğrudan gelen güneşini yansıtip tavana gönderen cam duvarın üst bölümündeki jaluzili pencere aydınlatmasını kapsamaktadır (Şekil 4.6). Pencere ve kapılar bu bölümün altında elle kontrol edilebilen ışık geçirmeyen gölgeliklere sahiptirler. Yapay aydınlatma sistemi, pencerelerin üstündeki güneş kırıcılardan tavana yansıtılarak doğal ışık kaynağına benzemektedir.

Şekil 4. 118 Jalûzi dâhil edilmiş tipik sınıf

Sınıflarda, çocuklar için 2 duvar kenarında uzanan özelleştirilmiş ayrı çalışma köşeleri vardır. Pencerenin kenarında, masalar yuvarlak grup aktiviteleri için kullanılmaktadır. İlan panosu alanı, görsel ipuçları sunarak otizm özellikli eğitim metodunu desteklemektedir.

Şekil 4. 119 Bireysel çalışma noktaları

T'nin çubuğunda bulunan okul aktiviteleri otizm için İskoç toplumunun (SSA-Scottish Society for Autism) daha kamusal aktivitelerinden ayrılmaktadır ve sadece çocuklar tarafından kontrol edilemeyen güvenlik kapıları ardından ulaşılmaktadır. Sınıflar avlunun kenarlarında yer almaktadır ve boydan boya olan pencereler her iki taraftan dış oyun alanına ile sınıf arasında engelsiz geniş manzara sağlamaktadır. Bu oyun alanları tamamıyla güvenlidir ve sınıflardan doğrudan ulaşılabilir. Pencereler, güvenliği arttırmak için, elektronik olarak görevliler tarafından kontrol edilmektedir.

Sınıflar yumuşatılmış renklerle tasarlanmıştır, öğretmenlere gerektiğinde uyarıcıyı katmalarına izin vermektedir. Bitişler, halı ve duvar renkleri gibi boyutsal hiyerarşiyi destekleyecek şekilde kodlanmıştır. Mimarlar yumuşatılmış toprak tonlarını seçmişlerdir. Avlu duvarları nötrdür, çocukların resimlerinin o mekânı kişiselleştirmesi sağlanmıştır.

Bina, mimar ile müşteri ve görevliler arasındaki diyaloglar sayesinde gelişmiştir. Bu diyaloglar, otistik spektrum bozukluğuna sahip çocukların dış çevreyle ilişkilerinin ve öğretilerinin yanlış geliştirmesini önlemek içindir. Bina Tasarım önerileri mimarlar ve görevlilerin fikirlerinin ön değerlendirmesi ile gelişmiştir. Andrew Lester'ın otizmli bir çocuğun babası olduğundan bireysel deneyimleri paha biçilmez olarak değerlendirilmektedir. Son kullanıcı, SSA, bitmiş binanın kullanımından çok memnun kalmışlardır. Son kullanıcılar, tasarım aşamasının baştan sona her evresine dâhil edilmişlerdir.

Bilgisayarlar, çocukların bilgi ve bilişim teknolojisine ulaşmasını sağlamak için tüm çalışma noktalarına yerleştirilmiştir. Okul kütüphanesi aynı zamanda çok büyük bilgi birikimi teknolojisini içermektedir.

Tüm yapay aydınlatmalar yüksek frekanslı güç kaynağına ve aydınlatma seviye kontrolüne sahiptirler. Aynı zamanda sınıflar da yüksek standartta ses yalıtımı bulunmaktadır.

Bitişler ve mobilyalar, binanın zehirliliğini azaltıcı su bazlı boyalarla ve dolgu ile dayanıklı, çabuk eskimeyecek şekilde tasarlanmıştır. Yerden ısıtma, doğrudan ısıtma kaynaklarının olumsuzluğunu kaldırmak için kullanılmıştır [56].

4.2 Netley Okulu Otizm Servisi Rehberi Birimi [56]

Çizelge 4. 22 New Struan Okulu bilgisi

NETLEY OKULU	
Bulunduğu yer	: London, UK
Kaç katlı	: Tek
Bahçe	: Var
Tek blok	:
Otopark	: Var
Bitişik nizam	: Evet
Eğitilen bireyler	: Otistik

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER
Bireysel eğitim
Depo genel
Öğretmen odası
Depo sınıf
Rahatlama odası
Bahçe
Wc genel
Wc sınıf

Şekil 4. 120 İç bahçe

Netley ilkokulunun mevcut binasının bulunduğu arazide otistik çocuklar için birimler bulunmaktadır.

Tek katlı yapıda, 2 sınıf ve çok amaçlı terapi odası; bunlara ek olarak görevli odası, tuvalet ve depolama alanı bulunmaktadır. Bina aynı zamanda yetişkin eğitim ünitesi ve kreş de barındırmaktadır.

Şekil 4. 121 William Caddesinden giriş

Netley Okulu'nda yetişkin birimine yoldan ayrıca erişilmesine rağmen (Şekil 4.9), sınıflara özel avludan elektronik açılan kapıdan girilmektedir (Şekil 4.8). Konumu ve yerleşimi tamamıyla mimarın tasarım yetisine bağlıdır. Birim, halka açık olmayan özel korunan avluya, ana okul binasının mevcut köşesine dayalı ve ona arkasını veren L şeklinde plana sahiptir.

İki sınıf, kıvrımlar kullanılarak, düz çizgili kurumsal kalıp yapısı kırılan giriş lobisi ile ayrılmaktadır. Bu detay yetişkin eğitim birimi avlusuna doğru, şaşırtılmış duvarların etkisini kuvvetlendirmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4. 122 Birimlere giriş

Sınıflar, çocuk başına olması gerekenden daha fazlasına sahiptir.

İki sınıfta bireysel veya geri çekilme planlı alan ve ayrı ıslak-oda mekânı bulunmaktadır (Şekil 4.11).

Şekil 4. 123 Sınıf ortamı

Netley, sadece iki sınıflık alana sahiptir, bundan daha az veya çok mekan çeşitliliğini beklemek gerçekçi olmayacaktır.

İki sınıf, genişliği ve iç bahçe manzarası sağlayan geniş, tabandan tavana pencereye sahiptir. Her sınıfın arka tarafında bulunan tepe penceresi, gün içinde ek aydınlatma ve havalandırma sağlamaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4. 124 Sınıf ortamı

İç bahçeye bakan geniş camlar görevliler tarafından görülebilmektedir; bu da çok fazla güneşliği sağlamakta ve görsel dikkat dağıtıcılığına sebep olmaktadır. Sonuç olarak görevliler pencere üstüne şeffaf olmayan kâğıt yapıştırmışlardır, baştan sona içselleşmiş bir çevre yaratmışlardır. Mimarlar, otizimli çocuklar için sonradan yapılacak birimlerde hiç bölünmemiş gölgelikler önermektedirler.

Sınıflarda, çocuklar ve görevlilerin kendi uyarılarını gösterebilmeleri için ilan panosu alanı büyüktür. Aynı zamanda birebir eğitim alanları, farklı eğitim metotlarının

TEACCHS ve PECS gibi denenmesine de fırsat sağlamaktadır. Öğrencilerin çalışma alanları düşüncede binanın içine dâhil edilmemiştir, bu durum öğretmenlere büyük bir esneklik sağlamaktadır. Bu, durum aynı zamanda öğretmenlere sınıf içinde düzensizlik yarattığı düşündürmektedir.

Binaya giriş, tamamen güvenli özel avludan olmaktadır. Bu avluya ya iç hattan ya da William Street'teki CCTV (kameralı görüntü sistemi) sisteminden erişilmektedir. Binanın 2 ayrı işlevdeki birimine giriş sistemi tamamen ayrı tutulmuştur. 2 sınıftaki geniş cam duvarlar öğrenciler ve öğretmenler için güzel avlu manzarası sağlamaktadır.

Sınıflar, duvar ve tabandaki nötr renklerle yumuşatılmıştır. Buna karşın, mimarlar giriş holünde iyi bir karşılama sağlayan sakin bir atmosfer yaratan yeşil renkli eğrisel duvarlar kullanmışlardır (Şekil 4.13).

Şekil 4. 125 Sınıftan giriş holüne bakış

Yapılan araştırmalar yeşil rengin otistik insanlar üzerinde sakinleştirici etkisi olduğunu göstermektedir.

Bilgisayarların Netley'de sınıflarda kullanılmasına rağmen otistik çocukların öğrenme deneyimlerine özel olarak katkısı yoktur.

Haverstock iş ortakları tüm binalarda ekolojik mimariye dikkat etmişlerdir ve bunu su bazlı boyalar, toksik olmayan malzemelerle yansıtmaktadırlar.

Her iki sınıfta da, sadece öğretmen tarafından kullanılabilen depolama alanları vardır.

Öğrenciler tarafından kullanılabilen her türlü demir işçiliğinin, güvenlik riski yansıttığı öğretmenler tarafından görülmüştür. Görevliler aynı zamanda güneşliğini sınıf içerisinde daha fazla seviyede kontrol edebilmesini istediklerini söylemişlerdir [56].

4.3 Whitton Gateway Otizm Servisi Rehberi Birimi, Whitton Okulu [56]

Çizelge 4. 23 Whitton Gateway Okulu bilgisi

WHITTON GATEWAY OKULU	
Bulunduğu yer	: Percy yolu, Twickenham, London, UK
Kaç katlı	: Tek
Bahçe	: Var
Tek blok	:
Otopark	: Var
Bitişik nizam	: Evet
Eğitilen bireyler	: Otistik

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER
Bireysel eğitim
Geup eğitimi
Oyun odası
Rahatlama odası
Bahçe

Whitton Gateway otistik spektrum bozukluğu birimi, ortaokul çağındaki otistik çocuklar için özelleşmiş bir tesistir. Bu birim var olan kampus yerleşkesinde konumlanmıştır ve okulun kapasitesini 2 katına çıkarmıştır (Şekil 4.14).

Şekil 4. 126 girişi

Şekil 4. 127 Ana sosyal alan

Whitton içinde birçok bina barındıran büyük bir okuldur ve açıklamaya göre mimarlara verilen alan oldukça dardır. Birim girişten uzakta, okul arazisinin köşesindedir, böylece mimarlar çocukların oyun alanından sabah ve akşam alınması yerine, kapıda bırakılmasını olanak tanıyan ayrı bir giriş sağlamışlardır. Bina sırtını mevcut okula dayamış hissi uyandırmakta ve birimdeki çocuklar için mimarlar korunmuş yeşil alan yaratmak istemişlerdi. Bunun için bina, içe doğru tasarlanmış, gizli ve ayrıktır. Ayrı giriş

çok önemlidir, çünkü okul görevlileri buranın okul saati dışında halka açık olmasını istemişlerdir. Halk fikri, dolaşım alanının sadece koridor olmaması aynı zamanda ana sosyal alan ve binanın kalbi fikrinden mimarlarca geliştirilmiştir (Şekil 4.15).

Bu, dairesel buluşma veya oyun alanı olarak sonuçlanmıştır (Şekil 4.16). Bütün sınıflar, teker teker doğrudan bu oyun alanına açılmaktadır. Burası aynı zamanda kütüphane ve dış yeşil alanla bağlantılıdır. Bu alan ve duvarın pencereli üst bölümü ile iyi aydınlatılmıştır ve resimlerle sakinleştirici, kurumsal olmayacak şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 4. 128 Ana sosyal alan

Şekil 4. 129 Ana dolaşım alanı

Daire güçlü bir geometridir ve kuvvetli bir oryantasyon aracıdır. Kısa dolaşım alanı, girişten buluşma mekânına uzanan ve kurumsal olmayan hissi uyandırma yönünde kavisli duvarlarla tasarlanmıştır.

Güçlü mekânsal hiyerarşi sonucunda kütüphane birimi ana dolaşım alanı ile buluşma meydanı arasında bağlantıyı sağlamaktadır (Şekil 4.17).

Yukarda anlatıldığı gibi ortak alanlar, dolaşım alanından ayrı işlev için kullanılabilir. Ayrıca tüm sınıflar, 25–34 öğrencili, çocuk başına düşen alan $2-3m^2$ olması yerine; çocuk başına $4-5m^2$ 'li en fazla 8 öğrencinin olduğu birimlerle, olması gerekenden daha geniştir. Sınıflar ayrıca göze çarpan tamamlayıcı depo ile dağınıklık serbest olabilecek şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 4. 130 Sınıfın görüş sahası geniş penceresi

Her sınıf camlı duvarlar sayesinde güzelce aydınlatılmaktadır ve bu cam duvarlar özel yeşil alana çıkış sağlanmaktadır (Şekil 4.18). Sınıflar içinde bireysel eğitim olanağı içermemesine rağmen, rahatsız edilmeden birebir çalışma alanı sağlamaktadır.

Sınıftaki tüm pencerelerde ve ana buluşma alanındaki pencerelerde gerekli seviyede günışığının içeri girebilmesini sağlayan görevlilerin kontrol edebildiği gölgelikler vardır. Yapay aydınlatma, görevliler tarafından gerektiğinde ışık seviyesi azaltılabilmek kontrolüne sahiptir.

Her sınıf görsel ipucu için ilan panosu barındırmaktadır. Sınıflar, içinde bulunan kayan paneller sayesinde kolaylıkla bölünebilme esnekliğine sahiptirler.

Her sınıfın görsel olarak binanın 2 yanındaki özel alana bağlantısı vardır. Bu dış alan CCTV sistemiyle, güvenlik için izlenmektedir. Aynı zamanda alan, en işlek yolun kenarında ve 2m yüksekliğinde yüksek yansıtıcılı akustik çitler de binanın 2 yanında bulunmaktadır.

İç meydan, aynı zamanda sınıf aktivitesi dışında zaman geçirmek isteyen çocukların dağılma mekânıdır. Pencerelerin hepsi elektronik ve manyetik kilitleme sistemi ile kontrol edilebilmekte, çocuklar kurcalayamamaktadırlar.

Bina yumuşatılmış renk tablosuna sahiptir. Yeşil ve mavi renk kullanarak mekansal hiyerarşiyi desteklenmiştir. Bu iki renk araştırmalara göre sakinleştirici renklere. Bina malzemesi, yüzeyler sağlam ve sağlıklıdır. Duvarlar büyük panellerden ve sıvalardan oluşmaktadır. Tüm boyalar ve yapıştırıcılar toksik olmayan ve su bazlıdır. Zemin yüksek kullanıma dayanıklı halı ile kaplıdır.

Tasarımcı, otistik çocuk sahibi olduğu bu yöndeki deneyimlerini son kullanıcı ve idareyle görüşerek tasarım aşamasının gelişmesine olumlu katkı sağlamıştır.

Bilgisayarlar yaygın olarak sınıf atmosferi içerisinde kullanılabilir şekilde kurulmuştur (Şekil 4.19). Bu sadece otistik spektrum bozukluğuna özgü bir şey değildir.

Şekil 4. 131 Bilgisayar odası

Sesli ve dikkat dağıtan mekanik bir sisteme nazaran ana oturma alanı, doğal havalandırma olarak çatıdaki tek hava çekişi 'rüzgâr yakalayıcı' sistemi ile havalanmaktadır.

Her sınıfta büyük gömme depo alanları vardır [56].

4.4 Mossbrook Özel Eğitim Okulu [56]

Çizelge 4. 24 Mossbrook Özel Eğitim Okulu bilgisi

MOSSBROOK ÖZEL EĞİTİM OKULU	
Bulunduğu yer	: Norton, Sheffield, UK
Kaç katlı	: Tek
Bahçe	: Var
Tek blok	: Evet
Otopark	: Var
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Karışık engelli ve otistik

OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER
Grup eğitimi
Oyun odası
Bahçe

Bu okul çeşitli engelli grubundaki çocuklar ve otistik çocuklar içindir. Bu birim genelde fen öğretim tabanlıdır. Okulun, mevcut arazisi içerisinde, geniş göllet ve yeşil alanların yanında yer almıştır. Okul yalnızca otistikler için tasarlanmamış olmasına rağmen onları da barındırmaktadır (Şekil 4.20).

Bina, her biri ayrı fen temasına dayanan 3 küçük bölümden, basit fen sınıfından oluşmaktadır (Şekil 4.21).

Şekil 4. 132 Fen öğretim temeli

Şekil 4. 133 Fen sınıfı

Diğer esas alan ise top havuzudur, burası çocuklara her mevsim fiziksel hareketlilik imkânı sağlamaktadır (Şekil 4.22). Önceden belirtildiği gibi, Japonya’da öncülük eden günlük yaşam terapisi gün içindeki fiziksel hareketliliğin önemini vurgulamaktadır.

Şekil 4. 134 Egzersiz alanı

Şekil 4. 135 Ayrı tutulmuş çalışma alanları

Asıl mekânlar, koridor ile birbirinden ayrılmıştır. Bu, birimlerin banyoya kolay erişimini sağlamaktadır. Birim, New Struan ve Whitton okullarında olduğu gibi, birçok sınıftan oluşma temelindeki karmaşıklıkla uğraşmamalıdır. Bununla birlikte mekânsal yapı sade ve okunaklı olmalıdır.

Üç bağımsız bölüm, ana alana göre karakterde farklı ve tepeden aydınlatmalıdır (Şekil 4.23). Bunlar binanın kuzey duvarında yer almaktadır. Çocukların bireysel veya grup eğitimi almalarını sağlamaktadırlar, genelde bilimsel işlemlerin veya özelliklerin sunumları üzerine odaklanılmaktadır. Çocukların Sınıfın geri kalanından uzakta, daha sessiz bir ortamda çalışmalarını sağlamaktadır.

Tüm pencerelerde içerden güneşlik vardır. Bu güneşlikler sesli-görsel sunumlar için tamamıyla karanlık oda yaratabilecek şekildedir. Ayrıca 3 bağımsız bölüm aydınlatması, ana salona göre daha hafiftir. Bu çocukların daha karanlık bir mekâna çekilerek geçici bir süre içselliklerini yaşamalarına izin vermektedir.

Şekil 4. 136 Öğrenme malzemesi 'çevre'

Mimarlar, çocukların yaşayacakları çevreyi oluşturabilecekleri veya deneyimler kazanabilecekleri bir dünya yaratmayı denemişlerdir.

Mimarlara, bu çok çekici bir imkân olarak gelmiştir (Şekil 4.24). Binanın kendisi bir öğrenim aracı ve sergi görevi görmek yerine, çevreyle birleşmiş elementler vardır. Binada bu nedenle farklı materyaller kullanılmaktadır, çocukların yakın temasta öğrenmelerine fırsat vermektedir. Yansıtıcı ve sıcak-soğuk olan metal duvarların, dış tarafı zaman içinde evrimleşen ahşaptır. Polikarbon levha içerisi ve dışarısı arasındaki yarı saydamlığı sağlamaktadır. Kuzey tarafta binanın algısal bahçeye sırtını verdiği yerde 'yaşayan duvar' vardır. Binanın iç duvarları, taşıyıcı sistemi ve iskeleti kontrplak levhalarla kaplıdır. Çuha kaplı dolaplar ve saydam gideri olan sifon mekanizması vardır. Yeraltındaki yaşamı gözlemlenmelerine olanak sağlayan döşemeye konulmuş **cam** bulunmaktadır. Bu bölüm binanın çevresinde süren doğal yaşamın çocukların hafızalarına kaydedilmesini sağlar. Ancak bütün bunlara dayanarak bina çocuklar için bir öğrenme aracı olarak hizmet vermektedir.

Yapının mimarı Sarah Wigglesworth "Bu anlatılanlara bağlantılı olarak, otizmin tasarımıyla ilişkisi çocukların alışık oldukları ortamlarda güvende hissetmelerini sağlamak içindir. Limitin, insanlara güven ve rahatlatma sağlamak, buna karşın en kötü durumda da hapsedilmiş hissini de yansıtmaya gibi 2 yanı vardır. Biz, dışarıya yönlendirilmiş olabilen bir şeyle aradaki dengeyi sağlamak ve sınıfların ardından dünyaya bağlanmayı, aynı zamanda çocukların kendilerini güvende hissetmelerini olmasını istemekteyiz. İşin felsefi boyutu, mimarlık, bütün dünyayı kendi içersinde birleştirmektedir. Bu bina da bunu birçok yoldan yapmaktadır" demiştir.

Şekil 4. 137 Doğayla olan ilişki

Bina, doğal korunan bir alana doğal giriş yeri oluşturmaktadır (Şekil 4.25). Öğretim yerleri yeşil alana bakmaktadır, otistikler bitkilerin doğal ortamını ve yerdeki hayvanların yaşamlarını gözlemleyebilmektedirler. Bina, doğal hayatı gerçekten içinde yaşayabilecek şekilde cesaretlendiricidir. Binanın altında pencere vardır ve 1 porsuğun orda yaşaması ümit edilmektedir. Kuzeydeki kafes duvar, sayısız bitki ve yabani hayata ev sahipliği yapmaktadır. Öğretim yerleri, meranın görüntüsüne, gölete yönelmiş balkona ve çevreyi gözlemleyebilecek büyük boyutlu pencereye sahiptirler. Pencere duvarın üst kısmı kuzeyden farklı ışıkların girmesine ve gökyüzü manzarasına fırsat vermektedir. Ek olarak plazma ekranlar, objelerin geliştirilmiş görüntülerini göstermektedir. Kameralar, binanın üzerine, çevresine ve gölete monte edilmiştir. Böylelikle dış dünyayı sınıfa getirmiştir.

Çocukların yakın zamanda birçok şeyi deneyimlemesi için binada farklı malzemeler kullanılmıştır.

Üç bölüm farklı özellikleri yansıtmak için farklı renklerde boyanmıştır. Bu yolla çocuklar, duygu durumlarına göre farklı mekânlara yönelebmişlerdir. Malzeme çeşitliliği yukarı bölümlerde anlatılmıştır. Bina malzemelerin doğal özelliklerinin öncelik almasına fırsat vererek basit bir şekilde detaylandırılmıştır. Gölete ve yeşillığe doğru olan duvarlar beyaz, yer kaplaması açık gri vinildir.

Bina tasarımı zaman içinde öğretmenler ve çocuklar ile yapılan diyalog ve görüşmelerle gelişmiştir. İlgili üniversite öğrencileri ile yönetimin görevlendirdiği 2 kişinin ortaklaşa çalışmaları tasarımın gelişmesine ve ileriye dönük tasarım teklifini oluşturmuştur.

Mimarlar, çocukların ve görevlilerin öğretim alanların teknolojiyi dâhil edebilmeleri için sanatçı ile işbirliği yapmışlardır. Bu geleceğin sınıfları projesinin, üretici anahtarından biridir. Bu uygulamayı yürüten sanatçı elektronik medya ile onun mimari alan ve kendilerini çevreleyen çevre ile olan ilişkilerini keşfetmeye çalışmıştır.

Video kameraları, koruma alanlarına yerleştirilmiştir. Vahşi hayatın hareketlerini kaydetmekte ve sınıftaki plazma ekranalara aktarılmaktadır. Gölette, altına su altı kamerası yerleştirilmiş bir bot vardır, böylelikle sınıftan çocuklar istekleri yönde kontrol edebilmekte, göl içi hayatı gözlemleyebilmekte ve hafızalarına kaydedebilmektedirler. Sınıfın arkasındaki manzarayı da kaydetmektedirler.

Bina, dijital resim gösterimi alanı olarak da kullanılmaktadır.

Bitişler ve mobilyalar yoğun kullanıma uygun malzemelerdendir. Yer kaplaması yoğun kullanışlı vinil kaplamadır. Yerdeki kaldırılabilir panel, çocuklara bina sistemini daha iyi anlamalarına fırsat vermektedir. Tasarımcı sıkıca ekolojik yapı sistemini takip etmekte ve bunu su bazlı boya ve binanın toksin üretmesini azaltıcı dolgu malzemesi kullanarak yansıtmıştır [56].

4.5 Sunfield Okulu [57, 58]

Çizelge 4. 25 Sunfield Okulu bilgisi

SUNFIELD OKULU	
Bulunduğu yer	: Stourbridge West Nidlands, UK
Kaç katlı	: Tek
Bahçe	: Var
Tek blok	: Evet
Otopark	: Var
Bitişik nizam	:
Eğitilen bireyler	: Otistik

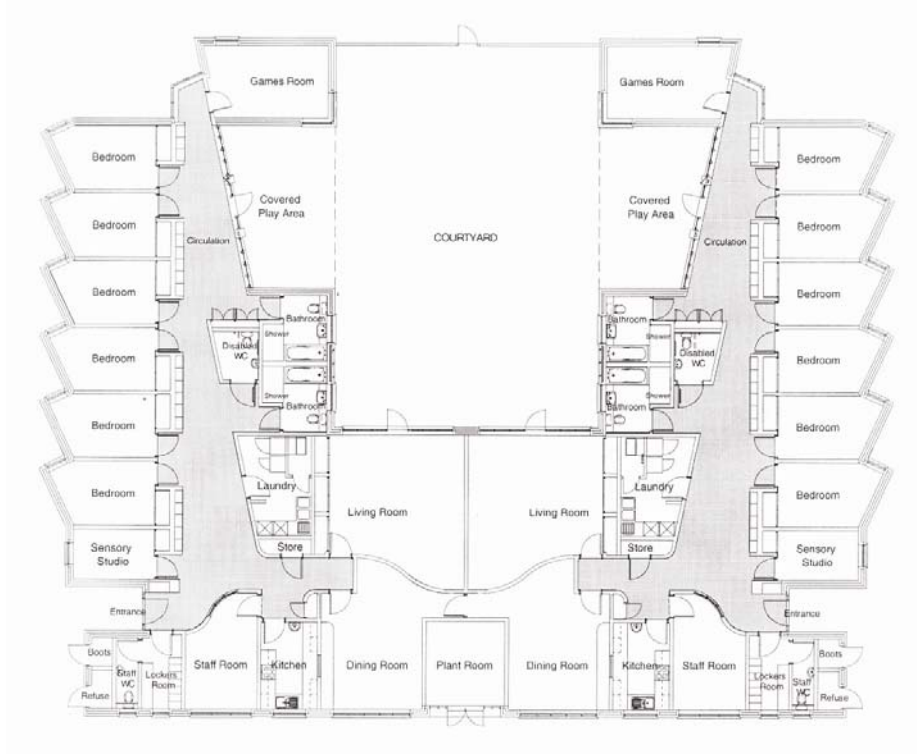
OKULDAKİ VAR OLAN BÖLÜMLER
Yemekhane
Mutfak
Öğretmen odası
Oyun odası
Yatakhane
Bahçe

Şekil 4. 138 Cephe

Pratiğe dayalı deneyim, tasarıma dayalı bilgiye önderlik etmelidir. Bunun üzerine Sunfield, otistik spektrum bozukluğu olan çocuklar için onların yaşam ortamını inşa etme konusunda öncü olmuştur.

Otistik çocuklarla yıllardır çalışmanın getirdiği deneyimle mimarlar, binanın belirli özelliklerini belirlemişlerdir.

Şekil 4. 139 Kat planı

Konaklama yapısı paylaşılan bir avlu merkezli iki eş ve komşu evlerden oluşmaktadır.

Nisan 2004'te yeni binaya taşınmalarının ardından, Sunfield Araştırma Enstitüsü çocuklar ve görevliler üzerinde tasarımın etkisini değerlendirmek için komisyon oluşturmuştur.

- Takım liderleri ile görüşme
- Bir dizi bakım personelini içeren odak grup
- Çocukların fotoğraflar üzerinden görüşleri

Yukarıdaki Verilerin nirengisinden bilgi kullanmak, her özelliğin tasarımda dahil edildiğini düşünmek ve bunun yararlarını ve yaşayanlar üzerindeki etkisini keşfetmek mümkündür.

Eğrisel tasarım:

Binaya girdiğiniz anda, eğrisel duvarlar rahat hareket etmenizi kolaylaştırdığı dikkatinizi çekmektedir. Görme ve algı sorunu olan çocuklarda bu kullanışlı olmaktadır. Otistik spektrum bozukluğu olan çocuklar bir dizi proprioseptif (Vücudun içinden gelen uyarıları duyan) sorunu yaşamaktadır. Kendilerini buldukları bu durumla bağlantılı

olarak kendi vücutlarının farkında olma konusunda zorluk yaşamaktadırlar. Çalışanlar, çocukların genelde ellerini duvara koyduklarını ve bu konturları koridor çevresinde izlediklerini fark etmişlerdir [57].

Renk:

Renk düzeni Sunfield'daki Dr. Di Pauli tarafından yürütülmüş araştırmaya dayandırılmıştır. Dr Pauli'nin araştırmasında bazı renkler çocukları rahatsız edebilmekte, bazıları duygu durumlarının değiştirmesine sebep olabilmekte ve bazıları da sakinleştirebilmekte etkisi olduğunu bulmuştur. Pembenin tonları ve mor en pozitif renk olarak bulunmuştur ve bu yüzden genelde duvarlarda kullanılmıştır. Gri rengin de geniş kullanım alanı vardır. Nötr ve yansıtmayan bir renk olduğu için negatif veya pozitif hiçbir tepkimeye sebep olmamaktadır. Bu sebeple, pencereler, kapılar, söveler ve süpürgelikler gri renkte olmalıdır. Daha çevreci ve dostça görünen boyalar, binaya girişte fark edilebilecek sakinliğe katkıda bulunmaktadırlar [57].

Gürültü kontrolü:

Yansıyan sesi önlemek için arkasında ses emici bulunan arkalıklı tavanlar kullanılmalıdır. Tavanlar 10mm aralıklarla döşenmiş lata kerestelerdir. Ses bu aralıklardan girer ve arkadaki ses emici örtü tarafından emilir. Koridor yani dolaşım alanlarında 'düzgün yüzlü tuğla işçiliği' uygulanmalıdır. Bu tip yapılar genellikle taraklanmış derzlerle olan tuğla işçiliğidir kullanılır. Bu ses dalgalarının kırılmasına sebep olur. Duvara dalga vurur ama geri yansımaz. Oysa sıvalı veya parlak bitişli yüzeylerde tam tersidir. Böylece, çalışanlar ve çocuklar daha sakin olmaktadır.

Çalışanların izlemine göre 1 öğrenci vurarak ses çıkarıyormuş, bu ses yalıtımından sonra vursa da artık eskisi kadar rahatsız etmiyormuş. Başka bir çocuk gürültü kontrolü olmayan yemekhanede daha çok gürültü yapıyormuş çünkü burası daha akustikmiş [57].

Floresan olmayan aydınlatma

Yumuşak titretilen olmayan ışıklar yaşama mekânlarının merkezi kısımlarında duvarlara yerleştirilmiştir. Yüksek pencerelerden geniş çapta doğal ışıkta alınabilmekte hem de havalandırma da sağlanabilmektedir. Otistik çocuklar genelde duyarlılık problemi

yaşamaktadırlar. Çok parlak floresan ışıklarından nefret ederler, görme duyusuna ait alanlarını etkilemektedir [59].

Rahatlama odası:

Birleşen iki binanın da sonunda birer tane bulunmaktadır. Ayrım çocukların isteklerine ve tercihlerine göre odanın dönüştürülme esnekliğinde yatmaktadır. Oda da beyaz renk hâkimdir. Oda duruma bağlı olarak duyu aletlerle uyarıcı veya sakinleştirici bir çevreye dönüştürülebilir. Buna ek olarak, çocuğun seviyesine göre, oda büyükler veya çocuklar tarafından idare edilebilir. Görevliler çocukların bu kolaylığa daha rahat girebildiklerini gözlemlemişler ve çocuklar burayı kullanmak istiyorsa kapısına bir objesini koyarak bunu belli ediyorlarmış [57].

Avlu

Birleşen evler avlu etrafında inşa edilmiştir. Ortak kullanımda olan bir avlu vardır. Bu çocuklara güvenli dış mekan çevresi sağlamıştır ve merkezi olarak konumlanmıştır. Böylece çocuklar görevliler tarafından rahatça gözlenerek bağımsızca oynayabilmektedirler. Avlu kenarında Gölgelemlerle kaplı alanlar çatının devamını sağlamaktadır. Bu özellik oyuncak malzemelerinin depolanması için veya olumsuz hava koşullarında dış mekân oyun alanı için kuru açık alan sağlamaktadır [57].

Şekil 4. 140 Avlu ve gözlem

Çalışanlar, dıştaki bu boşluk hakkında sayısız yararlı bahsetmektedirler.

Avluyu çevreleyen pencereler mükemmel görüş imkânı sağlamaktadır, böylece arada mesafede olsa da görevliler çocukları gözlemleyebilmektedirler. Çocuklar bir aktivite yaparken, çalışanların yanlarında olmasından rahatsız oluyorlarmış. Şimdi büyük

pencerelerden çalışanlar gözlemleyebildikleri için daha rahat hissederek aktivite yapmaktadırlar.

Güvenli dış mekân oyun ulaşımı çocuklarda özerklik seviyelerini arttırırken, asabiyet duygularını azaltmaktadır.

Özel yer kaplamaları:

Kolay silinebilen vinil tipi yüzeyler otistik çocukları yaşadığı konutlarda çok tercih edilen bir yer kaplaması malzemesidir. Bununla beraber, fonksiyonel değeri olmasına rağmen, sıcak, evsel çevre yaratımının değerini düşürmektedir. Otistik çocuklar için ev görünümünü sağlamak için özel yeni bir yer kaplaması (Flotex) önerilmektedir. Bu malzeme en zor durumlara bile dayanabilmektedir. Bu ürün yeni binada kullanılmıştır. Ses emilimine farklı bir boyut getirmektedir; sıcak ve rahat bir ortam sağlamaktadır [57].

Yatak odası tasarımı:

Yatak odaları, çocukların güvenli hissedecekleri, kişisel alanlarına saygı gösterilecek ve korunmayı sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Yatak odaları çocukların kendi alanlarını yaratabilecekleri mekânlar olmalıdır. Odanın rengini, çocuklar ve aileleri seçmelidir. Odalar anne rahmi gibi tasarlanmalıdır, çok büyük mekânlarda zorluklar çekebilmektedirler. Netice olarak, odalar küçük taban alanına sahiptir fakat yüksek tavanla birleştirilmiştir. Buna ek olarak doğal ışık ve havalandırma için yüksek seviyede pencereler vardır. Alçak seviyedeki pencerelerde görevliler tarafından daha fazla güvenlik sağlayabilmeleri için pencere kolları çıkarılabilir olmalıdır. Yüksek seviyedeki pencereler çocukların kilitlenebilir dolaplarından kontrol edilmektedir. Her oda planı zig zag çizer gibi yerleştirilmiştir. Bu tasarım herkesin manzarayı odadan rahat görebilmesini sağlamak için yapılmıştır. Her oda da TV, DVD, video ve müzik sistemi vardır.

Çocuklar arkadaşlarını televizyon izlemeye davet etmeye bayılmaktadırlar. Yeni evlerinde sevdikleri şeylerin fotoğraflarını çekerek duvara asmaktadırlar.

Şekil 4. 141 Oda

Dolaşım alanı

Şekil 4. 142 Koridor

Tasarımdaki en önemli özellik dolaşım alanının binaya dâhil edilmesidir. Dolaşım alanının binaya katılması kurumlaşmış hissini ortadan kaldırmayı gerçekleştirir. Bu alandan uzakta biz duysal odaya, banyoya, yatak odasına, avluya çıkış aksına ve aktivite odasına ulaşmaktayız. Bu mekânda depolama alanını arttıran alçak oturma grupları ve görevliler için yüksek depolama alanları vardır. Yüksek seviyedeki

pencereler doğal ışık ve havalandırma sağlamaktadır. Alçak seviyedeki pencereler verimli, bol ışık sağlamakta, aynı zamanda da dış mekândaki oyunu gözetleme imkânı vermektedir. Çocuklar bu mekânı sosyal aktiviteleri için istirahat odasına göre tercih etmektedirler. Mesela Görevlilerin söylediklerine göre burada çocukların yatmadan önce hikâye dinlemek en hoşlarına giden aktiviteymiş [57].

Yerden ısıtma

Yerden ısıtma radyatörlere gerek kalmadan sıcak bir ortam yaratmaktadır. Göze hoş görünmeyen ve oda içinde kullanışlı alanı azaltan radyatörler aynı zamanda otistik çocuklar için zorlayıcıdır; obje atmalarına, üstüne tırmanmalarına veya duvardan çekmelerine olanak sağlamaktadır. Buna ek olarak yerden ısıtma ısı kontrolü için imkân vermektedir. Bu özellik bağımsız olarak her oda için ayrı ısı kontrolü sağlamaktadır. Çocukların ısı duyarlılıklarına göre bu özellik önemlidir. Kimi az isterken kimi çok sıcak isteyebilmektedir [57].

Etkinlik odası:

Aktivite odası, dolaşım alanının sonunda yer almaktadır. Avlu manzarası vardır. Çocukların isteklerine göre oyun aktivitelerine göre oda düzenlenebilir. Bilgisayar veya kitap okumak için sessiz bir alan veya oyun, resim, yaratıcılık için dağınık bir mekân veya top koşturmak veya ahşap oyuncakları oynamak için seçebileceği bir oda olabilir

Şekil 4. 143 Etkinlik odası

İletişim:

Yeni binada yaşayan çocuklar farklı düzeyde iletişim kurma seviyesine sahiptir. Bazı çocuklar sembolle, bazıları fotoğrafla ve bazıları da tercih edilen obje ile iletişim

kurmaktadır. Bu tarz iletişim düzeylerindeki genç insanlara daha yatkın olan TEACCH yöntemi ile ulaşılmaktadır. Bu çocuklara Sunfield'taki yaşam deneyimleriyle tutarlılık sağlamaktadır.

Bu iletişim yaklaşımlarının binaya dâhil edilmesi, halının bir kısmının yatak odasının dışında olması ve üzerinde çocuğun adı veya resmi bulunarak sağlanabilmektedir. Benzer olarak, yemek saatinde çocukların seçimlerini kolaylaştırmak için yemekhanede, sembol tahtası ve çekmecede bir öbek sembol bulunmaktadır [57].

Şekil 4. 144 Yemekhane

Görevli odası:

Görevli odasına görevlilerin, çocuklarla ilgili çalışmalarını yürütebilmek için ihtiyaçları vardır. Görevliler için tasarlanmış ofis, mahremiyet alanı sağlarken, yüksek seviyedeki pencereler çocukların gözlenmesine fırsat vermektedir.

Görevliler aynı zamanda çocuklara güvenli bir ortamda yemek ve içecek hazırlamak için mutfakı kullanmaktadırlar [57].

Şekil 4. 145 Görevli odası ve mutfak

BÖLÜM 5

TASARIM KRİTERLERİ

Ülkemizde çoğu merkez mevcut bir yapının işlevini değiştirmesi sonucu açılmıştır. Bu noktada; dönüşüm yapılırken veya yeni bir bina yaparken dikkat edilmesi gereken yönergeler harici kriterler bulunmamaktadır. Otistik bireylerin bulunduğu çevreyi amacına uygun olarak kullanması, özellikle çalışılacak ortamların yapılandırılmasına bağlıdır.

Otistik çocuklar normal gelişim gösteren akranları gibi buldukları çevredeki bölümleri ve ortamları kolaylıkla fark edemeyebilirler.

Otistik bireyler için bina yapacağımız zaman, otistik bireylerin çevreyi, bina içindeki obje ve insanları nasıl deneyimlediklerini, nasıl tepkiler verdiklerini bilmek ve anlamak çok önemlidir. Buna ek olarak çocukların etkileme seviyeleri ve gösterdikleri tepkiler aynı olmadığını bilmemiz gerekir.

Bu bölümde; tasarım kriterleri olarak, bir merkezde bulunması gereken birimler ve bu birimler arası ilişkiler, renk, güvenlik, planlama, aydınlatma, havalandırma, ısıtma, ses yalıtımı, yer kaplamaları, donatılar, uygulama ve bakım ele alınacaktır.

5.1 Genel Planlama İlkeleri

•**Binada sadelik ve düzen:** Karışık düzenli yapılar gerginliğe sebep olabilmektedir. Otistik kişilerin farklı sesleri, şekilleri ve mekânları kolaylıkla ayırt edemezler, böyle ortamlar onların rahatsız olmalarına sebebiyet vermektedir. Sakinlik hissine sahip olan çevre ve rahat kullanılan düzenli ortam gerginliğin azalmasına sebep olmaktadır [60].

•**Detayın azlığı:** Binalarda detaylar bazen karmaşık olabilmektedirler. Otistik kişiler bazen algılayabilir ve bazen de küçük birleşmelere takılarak rahatsız olabilmekte. Eğer binanın tasarımındaki karmaşıklığı ve görüntü için gereken detayı azaltırsak onlar için daha rahat ettirici bir ortam yaratmış oluruz. Çok farklı malzeme kullanılmamış detay ve çözümler otistik kişilerde dürtünün ve saplantılı davranışların azalmasını sağlamaktadır [60, 61].

•**İyi orantı:** Oran sistemini ekstra masraf olmadan binalarımızda kullanabiliriz. Otistik bireyler bu oranın verdiği rahatlıktan yararlanır ve bunu davranışlarında açıkça gösterirler [60].

•**Sınırlama:** Ara sıra otistik kişilere kendi ortamlarında tehlikesiz ve güvende olduklarını hissettirmek gerekir. Bu, güvenlik sınırları ile olmaktadır. Bu sınırların nasıl çizildiği önemlidir. Eğer bu sınırlar hemen göze çarpmayan şekilde doğal fakat güvenli ise, bu otistik insanlara rahatça dolaşma olanağı sağlamaktadır ve aynı zamanda öğretmenlerin ve belletmenlerin daha rahat olmalarına fırsat vermektedir. Buda otistik bireylere çok fazla hareket özgürlüğü sağlamış olur [60, 62].

•**Planlama ve yerleşim:** Binalar kullanım amacına göre değiştirilmelidir. Basitçe örneklersek, 3.5m. tavan yüksekliğine sahip 3x5m. bir mekân çok geniş bir mekân hissi uyandırmaktadır (2.5m. tavan yüksekliğindeki 3x5m. bir mekâna göre). Kavisli duvar, eğimli tavanlar geniş bir alan hissi yaratmanın yanında, içinde gezilme hissi uyandıran ilginç bir mekân oluşturmaktadır. Alanlar geniş olmalıdır ki çocuklar sığmak için sıkışmak zorunda kalmamalıdır [63, 64, 65, 66, 67].

•**Dış mekân:** Bireysel çevre farkındalığı için gerekli bir birimdir. Gözetmenlerin rahat görebileceği güvenli oyun alanı çok kıymetli ve çocuklara özgürlük hissi sağlamaktadır. Böylece çocuklar gözlemlendiklerini hissetmeden özgürce hareket edebilirler.

Gölgeliklerle kaplı alanlar, açık alan kenarında çatının devamını sağlamaktadır. Bu mekân oyuncak malzemelerinin depolanması için veya yağmurlu, fırtınalı havalarda dış mekân oyun alanı için kuru açık alan sağlamaktadır.

Binada bahçeyi çevreleyen yüzeyindeki pencereler mükemmel görüş imkânı sağlamalıdır. Böylece arada mesafe olsa da görevliler çocukları gözlemleyebilirler. Güvenli dış mekân oyun ulaşımı çocuklarda özerklik seviyelerini arttırırken, asabiyet duygularını azaltmaktadır [63].

•**Proksemik-Aradaki mesafe:** İletişim halindeyken başkaları ile aramızdaki mesafe kullanımını inceleyen bilim dalıdır. Yakınlık, yakın olma veya yanında olma durumudur.

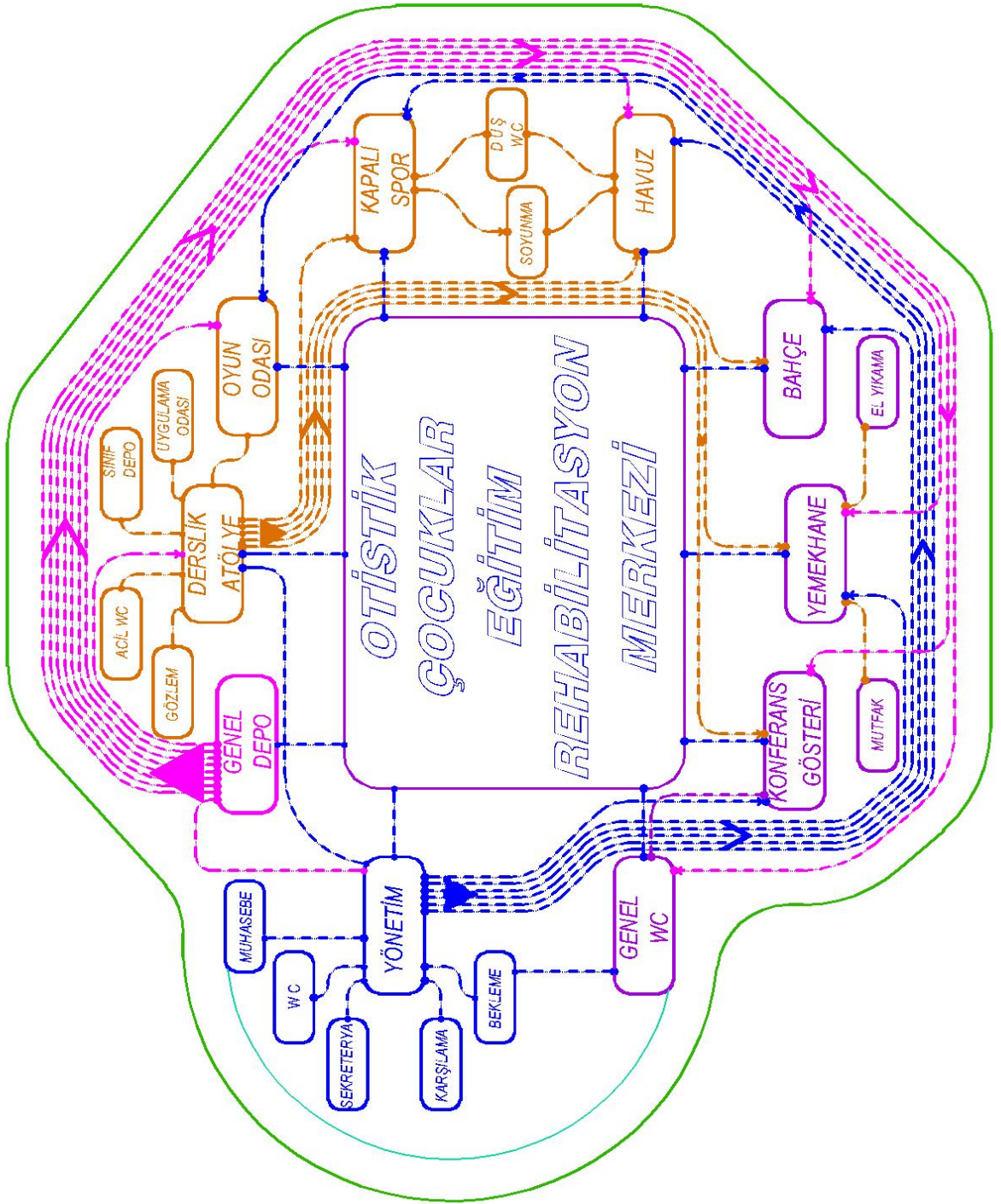
Proksemik, insan vücudu çevresindeki kişisel alandır. Otistik bir birey, bu alan için çok fazla korumacı olur ve bu alan içinde herhangi bir aykırı hareketi potansiyel tehdit olarak görebilmektedir. Otistik bireyler geniş alan istemektedirler. Bina çevresindeki alan onların rahat hareket edebilmeleri için olabildiğince geniş olmalıdır. Bu sayede otistik bireyler de rahatsızlık yaratan aykırı hareketleri tehdit olarak algılama hisleri azalmış olur [60].

•**İyi gözlem:** Otistik bireyleri gözlem altındaymış hissi uyandırmadan tüm hareketlerini izlemek faydalı olmaktadır. Bundan dolayı tasarımda da gözlem apaçık olmadan yapabilecek şekilde inşa edilmelidir. İyi bir gözlem hastayı gözleyene de rahatlık vermelidir, buda otistik bireylerin daha sakin olmalarını sağlamaktadır [57, 60].

5.2 Mekânlar ve mekanlar arası ilişkiler

Otistik bireylerin özelliklerinden, eğitim ilkelerinden ve yaklaşımlardan bahsettikten sonra; eğitimciler, idareciler, uzmanlar ile yapılan görüşmeler sonucunda otistik çocuk eğitim merkezlerinde olması gereken mekânları eğitim alanları, yönetim alanları, spor alanları, ortak alanlar ve servis alanları olarak beş ana başlık altında toplayabiliriz.

Şekil 5.1’de bu mekanlar ve aralarındaki ilişkiler, bağlantılar çizgisel gösterilmiştir.

Şekil 5. 146 Mekânlar arası ilişkiler şeması

➤ Eğitim alanları

•Derslikler

- Bireysel çalışma odaları:** Çocuk ile öğretmenin baş başa olduğu alanlardır.
- Grup çalışma odaları:** Birkaç çocuğun ortaklaşa eğitim aldığı, sosyal paylaşımda buldukları alanlardır. Bu sınıf içinde çözümlenmiş mola veya bireysel eğitim köşeleri bulunabilir.

•Atölyeler

- Atölye birimleri:** Resim ve el işi atölyeleridir.
- Hazırlık ve depolama:** Yapılmış eserlerin ve atölye malzemelerinin depolandığı yerdir.

•**Uygulama odası:** Günlük sıralı ev işlerini deneyerek öğrenecekleri, içinde oturma odası, banyo, mutfak ve yatak odasını barındıran bölümdür

•**Rahatlama odası:** Gerginlik ya da kaygı veren durumlarda çocuğun rahatlama için kullanılacak sessiz alandır. Yer halı kaplı, duvarlar minderli, ışık kuvveti kontrol edilebilecek şekilde, sakinleştirici müziğin çalınabildiği, gerekirse oyun oynayabileceği veya dokunabileceği nesnelere olduğu bir yerdir. Oda tamamen beyaz ve duruma bağlı olarak duyu aletleri kullanılarak uyarıcı veya sakinleştirici bir çevreye dönüştürülebilir [57, 64].

•**Müzik odası:** Rehabilitasyon çalışmasının bir boyutu olan müzikle tedavi için kullanım amaçlı bir mekândır.

•**Yatak odası:** Yatak odaları çocukların güvenli hissettiği, kişisel alanlarına saygı gösterildiği ve korunduğu hissini sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Yatak odaları çocukların kendi alanlarını yaratabilecekleri mekânlar olmalıdır. Odanın rengini çocuklar ve aileleri seçmelidir. Çok büyük mekânlarda zorluk çekebilmektedirler [57].

➤ Yönetim Alanları

•**Müdür:** Tüm okullarda bu bölüm vardır

- Sekreterlik:** Öğrenci kaydı yapan, ilk olarak veli karşılayan bölümdür
- Öğretmenler odası:** Yoğun psikolojik rehabilitasyonla uğraşan öğretmenlerin kendilerini dinleyebilecekleri, negatif yüklemeleri giderebileceği, serbest olabileceği mekândır [57].
- Arşiv:** Öğrencilere veya idareye ait evrakların geleceğe ulaşabilmesi için evrakların saklanma yeridir.
- Sosyal hizmetli:** Otistik bireylerin kurumsal ilişkilerde ara görevini üstlenen bireydir.
- Revir:** Yeterli eğitimi almış sürekli eğitilmiş birinin bulunduğu mekândır
- Toplantı salonu:** Görüşmelerin yapıldığı idareye ait bölümdür
- Kurucu odası:** Özel kurumlarda olan bölümdür.

➤ Spor odası

- Jimnastik salonu:** Kültürfizikle ilgi donanımların bulunması gerekmektedir.
- Salon:** Koşabildikleri, enerjilerini kullanabildikleri alandır.
- Soyunma odası:** Dolaplar ve dinlenmek için oturabilecekleri donanımlar vardır
- Duşlar:** Uygun boyut, konum ve şekillerde tutunma barlarının bulunmalıdır
- Malzeme deposu:** Yeterli büyüklükte olmalıdır
- Havuz**
- Havuz:** Bireysel özgüvenlerinin artmasını sağlayan rahatlamalarına da imkan veren su ögesidir.(Isıtma, denge tankı, dozaj pompalı klorlama üniteleri vb. dahil)
- Soyunma odası:** Dolaplar ve dinlenmek için oturabilecekleri donanımlar vardır
- Duşlar:** Uygun boyut, konum ve şekillerde tutunma barlarının bulunmalıdır

➤ Ortak alanlar

- Kütüphane:** Araştırma yapmak isteyenlere yöneliktir

•**Sınıf giriş mekânları:** Bu mekân çocuklara bir anda ruhsal ve çevresel değişikliğe fırsat vermeden eğlence anından sınıftaki ciddi ders ortamına basamak basamak geçişi sağlamaktadır

•**Yemekhane + Mutfak:** Yemek pişirildiği veya çocukların getirdikleri yemeklerin ısıtıldığı yerdir. Deposunu kendi içinde bulundurmalıdır. Yemek kokusunun mekânlara dağılmamasına dikkat edilmeli, uygun havalandırma düzeneği (doğal+yapay) bulunmalıdır. Doğal ve yapay aydınlatma bir arada çocukları rahatsız etmeyecek seviyede kullanılmalıdır. Çocuklar masada oturarak yemek yemektirler, tavana kadar yemek saçabildikleri için malzemelerin doğru seçilmesi gerekmektedir.

•**Bilgisayar odası:** Çocukların yazı yazabileceği, elektronik oyunlar oynayabileceği, sanal ortamda araştırma yapabileceği yeterli donanımlara sahip bir mekândır.

•**Konferans salonu:** Ailelere eğitim verilmesi, çocuklarla kaynaşma amaçlı aktivite günleri düzenleme imkânı sağlayan mekânlardır

•**Oyun alanları:** Çocukların isteklerine, oyun aktivitelerine göre oda düzenlenebilmelidir. Bilgisayar veya kitap okumak için sessiz bir alan veya oyun, resim, yaratıcılık için dağınık bir mekân veya top koşturmaca veya ahşap oyuncakları kullanmak için seçebileceği oda olabilir [57].

•**WC (genel ve sınıf):** Sınıf WC her iki sınıf düzeni içinde geçerlidir. Kapısı sınıfa açılan bir tuvalet anlık durumlarda çocuğu sınıf dışına çıkarmayı engellemektedir.

Duvardan çekilebilecek açıkta bırakılmış borular olmamalıdır ve umumi tuvaletlerde bitişler yere veya duvara çok güvenli bir şekilde sabitlenmiş olmalıdır. Armatür veya boruların duvardan çekilebilmesi sonucunda çok kolaylıkla su baskını olabilir. Duşlar en az akışa sahip olmalıdır ve sallanan bir tarzda olmamalıdır.

Okullarda, sınıfın boyutlarına göre, duş ve tuvalet ulaşımının sayısız yerleşim düşüncesi oluşabilir. Bu, çocukların güvenli olduğu yerdeki önemli boyuta göre değişebilir. Altına yapmış bir çocuğu koridordan gene biraz mesafe uzakta olan

en yakın duş veya tuvalete yönlendirmeye çalışmaktan daha kötü bir şey yoktur. İdeal olan 2 sınıfın ortak duş veya WC kullanması, böylece 2 taraftan rahatça erişilebilen bir yerde bulunmuş olmasıdır. Böylece yıkanması ve üstünü değişmesi gereken bir çocuğun sorunu zorlanmadan ve kimseye gözükmekten halledilmiş olmaktadır. Yer süzgeçleri yapılmalıdır [64, 68].

- Bekleme:** Yer yer velilerin, yer yer çocukların bekleme yapabilecekleri bir mekândır. (hem yönetim hem de idare için)
- Gözlem odası:** 2 sınıf ortasında duran bir tarafı aynalı cam olan bölümdür. Burada veliler çocuklarının nasıl eğitim aldıklarını çocuklarına görünmeden gözleme fırsatını yakalarlar.
- Bahçe:** Tüm donanımlar sağlığa uygun malzeme, yaralanmalara neden olmayacak formda olmalıdır. Hem yeşillik, hem oyun parkı, hem birkaç çeşit hayvan olabilmelidir [64].
- Koridorlar=dolaşım alanları:** En zor mekân koridorlar -dolaşım alanları-dır. Buraları sadece kutu gibi olmamalı ilginç mekânlar olmalıdır. Genelde bu mekânlar oyun alanına çevrilebilmelidir. Burası aynı zamanda bağlı oyuncaklar veya depolama kutuları içerebilir. Bu kutular aynı zamanda oturma alanlarının sayısını da arttırmış olmaktadır. Çocuklar bu mekânı kullanma şeklini kendileri seçerler. Burası oyun alanına dönüşebilir veya yatmaya gitmeden önce hikâye okuma alanı olarak da kullanılabilir. Koridor bu sayede sosyal alana ve aktivite alanına dönüşmüş olmaktadır. Bu mekân böylece çocuklara özgürlüğü sunmuş olmaktadır [57].

➤**Servis alanları**

- Depo (genel ve sınıf):** Sınıf deposu, sınıfların yaklaşımlara göre anlık düzenlenmeye imkân vermek içindir. Depo genel de ise fazla malzemelerin bulunduğu alandır
- Isıtma:** Çocukların kullanımına yönelik her alanlarda yerden ısıtma olması aranan bir özelliktir. (yerden ısıtmaya uygun zemin kaplaması ile birlikte kullanılmalıdır)

- Otopark:** Çocuklarını almaya gelen veliler, eğitmenler ve özellikle servis araçları için gereklidir.

5.3 Yapı fiziği:

•**Aydınlatma:** İyi günışığı seviyesi rehabilite eder. Az günışığı seviyesi ise depresyona sokabilmekte ve sıkıntı yaratabilmektedir. Yüksek seviyede doğal ışık doğadaki gibi mekânın görsel olarak algılanmasını destekler. Bu kolaylık otistik kişilerde asabiyet ve sinirlerin azalmasını sağlar.

Dikkat edilmesi ve sakınılması gereken en önemli nokta titreşim ve parlak ışıklı **floresan** aydınlatmadır. Bu tarz aydınlatma otistik bireyleri huzursuz etmektedir. Otistik çocuklar genelde duyarlılık problemi yaşarlar. Çok parlak floresan ışıklarından nefret ederler, görme duyusuna ait alanları etkilenmektedir.

Otistik bireylerde ve çocuklarda ışıkla uyumak çok genel bir alışkanlıktır. Fakat burada önemli olan ışığın seviyesidir. Işık seviyesinin azaltılabilmesi esneklik açısından önemli bir noktadır. Bunu başarabilme olasılıklarından biri ışık azaltıcı cihaz (dimmer) olabilir fakat bunlar kırılma mekanizmalarıdır ve çabuk bozulabilirler.

Ortak mekânlar için aydınlatma tasarım esnekliği de diğer önemli noktadır. Belletmenlerin deneyimlerine dayanarak belirttiklerine göre yatma zamanına yakın bir zamanda ışıkların azaltılması bireylerde hafifçe yatmaya hazırlanışı hissettirmektedir. Gün içinde güçlü ışıkla haşır neşir olan birey, biranda sert bir şekilde yatma zamanına geçiş olursa, bu grupça protestoya sebep olabilmektedir. İsteyerek yatma için '**durum ışıklandırma**' ile gerçekleştirilebilir.

Aydınlatma donatıları yerleri tabii ki erişimden uzak olacaktır fakat yine de fırlatılan şeylerden zedelenebilmektedirler. Görünmez veya çıkıntısız yuvalar tercih edilebilir böylece az görülür ve otistik bireylerin dikkatini çekmezler [57, 60, 63, 64].

•**Havalandırma:** Doğal havalandırma daha sağlıklı ve bundan dolayı daha dengeli sağlıklı çevre sağlamaktadır.

Açık pencereler kaçmayı düşünen insanlar için bir davetiyedir. Görevliler tarafından açılıp kapanabilen yüksekte yer alan pencereler kullanılabilir. Otistik bireyler

ulaşamazlar ve böylece havalandırma yapılabilme olanağı sağlanmış olur. Temiz havalı ortamda yaşamak çok iyi olmaktadır.

Diğer önemli konu da banyolardaki mekanik havalandırmalardır. Mesela altı veya daha fazla bireyin yarım saate yakın bir zamanda bir mekânda duş alması sonrasında, duvarlarda yoğunlaşma görülür ve damlayan bir banyodan çıkmış olurlar [63, 64].

•**Isıtma:** Geleneksel radyatörlerin arkasında boşluklar oluşur ve bu bölgeler birçok objenin mesela kıyafet, oyuncak, diş fırçası vb malzemelerin buraya atılabilmesine meydan vermektedir. Bu tip radyatörler çirkin görünümlü ve hacimlidirler. Göze hoş görünmeyen ve oda içinde kullanışlı alanı azaltan radyatörler aynı zamanda otistik çocuklar için zorlayıcıdır; obje atmalarına, üstüne tırmanmalarına veya duvardan çekmelerine sebep olmaktadır.

Yerden ısıtma şüphesiz tercih edilen seçenektir. Görünmeyen ısıtma sistemidir, yer kaplamaz, keskin köşeleri yoktur ve iyi yalıtım yapılmış binada ek ısınmaya gerek kalmadan konforu sağlamaktadır. Yerden ısıtma radyatörlere gerek kalmadan sıcak bir ortam yaratmaktadır. Tek dikkat edilmesi gereken nokta, döşemeyi deldiğimizde bunu borulara denk getirilmemesidir. Buna ek olarak yerden ısıtma ısı kontrolü için imkân vermektedir. Bu özellik farklı mekânlarda bağımsız ısı kontrolü imkânı sağlamaktadır. Çocukların ısı duyarlılıklarına göre bu özellik önemlidir. Kimi az isterken kimi çok sıcak isteyebilir [57, 63, 64].

•**Akustik – ses yalıtımı:** Otistik bireyler seslerde çok hassas olurlar ve ara sıra sesleri ayırt etmekte zorlanırlar. İyi akustik ortamı sağlayan malzemelerle detaylandırmak mümkündür.

Akustik, tasarımda doğru yapılması gereken en önemli durumdur. Malzeme seçimine ve o mekânın sıcak hissedilmesine kadar etkilemektedir. Gürültülü mekânlardan kaçınılmalıdır. Sakinlik kesinlikle iyi ve iyi olma hissini o yapıda kalanları ve çalışanları cesaretlendirir. Yerdeki halılar ayak trafiği etkisini azaltır ve dekoratif özelliği sağlarken sesi de emmektedir. Taşlı duvar bitişleri mesela düzgün yüzlü tuğla işi tırmıklı birleşimli yansımış ses dalgalarını kırmada çok başarılı olmaktadır ve böylece ses düzeyini azaltmaktadır.

Yansıyan sesi önlemek için ses emici arkalıklı tavanlar kullanılmalıdır. Tavanlar 10mm aralıklarla döşenmiş lata kerestelerdir. Ses bu aralıklardan girer ve arkadaki ses emici katman tarafından emilir. Koridor yani dolaşım alanlarında 'düzgün yüzlü tuğla işçiliği' dâhil edilmelidir. Bu tip yapı özellikleri taraklanmış derzlerle olan tuğla işidir. Bu ses dalgalarının kırılmasına sebep olur. Duvara ses dalgası vurur ama geri yansımaz. Oysa sıvalı veya parlak bitişli yüzeylerde tam tersidir. Böylece çalışanların gözlemine göre çocuklar daha sakin olmaktadır [57, 60, 63, 64].

•**Renk:** Renkler binanın hissi konusunda önemli rol oynar. Etkisiz, sakinleştirici, rahatsız edici veya tahrik edici renkler mevcuttur. Önemli olan, özel ve kamusal mekânlardaki renklerin doğru, dengeli seçimidir. Yatılı kalan çocukların oda renklerini kendileri seçmeleri iyi bir düşünce olabilmektedir.

Bazı renkler çocukları rahatsız edebilmekte veya modlarını değiştirmesine sebep olmakta ve bazıları da sakinleştirmektedir. Pembenin tonları ve mor en pozitif renk olarak bulunmuştur ve bu yüzden genelde duvarlarda kullanılmaktadır. Gri renkte çok kullanılmaktadır. Doğal ve yansıtmayan bir renk olduğu için negatif veya pozitif hiçbir harekete sebep olmamaktadır. Bu sebeple, pencereler, kapılar, söveler ve süpürgelikler gri renkte olmalıdır [57, 63, 64].

•**Su tesisatı:** Lavabo ve banyoda akış kontrollü bataryalar örneğin fotosel kontrollü kullanılabilir. Tesisat boruları dönüş çapları yaklaşık 30cm iç çaplı olabilmelidir. Rezervuar kapakları kilitli olmalıdır. Aşırı sıcak veya aşırı soğuk su akışını önleyecek, aşırı suyun geri gideceği bir sistem olmalıdır. PVC kullanımında uzak durulmalıdır. Sıhhi tesisata ulaşmayı kolay kılan paneller olmalıdır. Mutfak ve çamaşırhanelerde bulaşık ve çamaşır makineleri için özel bölümler yapılmalıdır. Mutfaklarda ayrı el yıkama lavabosu konmalıdır. Yağ ve çöpleri bulaşık suyundan ayırmaya yarayan bir alet mutfak atık drenajına konmalıdır. Bol miktarda sıcak su bulunabilecek bir yer olmalı ve ayarlanabilen sıcak-soğuk su birleştirilebilmelidir [68, 69, 70].

•**Elektrik tesisatı:** Lavabo ve banyo kenarındaki prizler korumalı olmalıdır. Devre kesiciler yerleştirilmelidir. Anotlanmış piriç anahtarlar ve elektrik gücü için prizlerde kullanılmalıdır, PVC kullanılmamalıdır. Her yatak odasında en az iki elektrik prizi olmalıdır. Sigorta kutuları her yatak odasında anahtarlı, yalıtımlı olmalıdır. Koridorlarda,

makineleri için priz olmalıdır, böylece uzun kablolardan kaçınılarak, bu kabloların yangın kaçışlarının önünü kesmesi engellenmiş olur. Banyo ve WC'lerde kapıların dışında aydınlatma düğmesi konulmalı ve çek-yak anahtar olmamalıdır. Her yatak odasında ve istirahat odasında TV anten giriş prizi yapılmalıdır. Banyo, WC, Ana kumanda panosu üzerinde ve yangın ekipmanı bulunan yerlerde acil durumlar için pilot aydınlatmalar olmalıdır. Binanın dış köşelerinde de acil aydınlatma lambaları konmalıdır. Ana girişlere harekete duyarlı aydınlatma yerleştirilmelidir. Ana sigorta panosu kilitli bir dolap içinde olmalıdır. Mutfakta bolca priz olmalıdır ki uzayan kablolar kullanılsın. Ayrıca buzdolabı, dondurucu, bulaşık makinesi, çamaşır makinesi ve herhangi elektrikli ev aletleri için ayrı ayrı sigortalı prizler yapılmalıdır. Yangın paneli ile ilintili kapı kilitleri, yangın paneline bağlı yangın kaçış kapı kilitleri olmalı. Görevlileri uyarıcı sesli bir çağrı sistemi bulunmalıdır [69].

5.4 Fiziksel – Donatısal Elemanları:

•**Kapı ve Pencereleer:** Kapı ve pencerenin az açıldığında bireylerin sıkışmalarını veya kaçmalarını engelleyecek şekilde dizayn edilmelidir. Genelde tercih edilen içerden kilitlenebilmeleridir. Pencereleer çift camlı olup, her iki camda sertleştirilmiş veya lamine edilmiş olmalıdır. Bu özellik 2 cam arasına gölgelik konmasını sağlamaktadır. Uzaktan kontrolle; gölgelikler istenildiği zaman kaldırılıp indirilebilir. Eğilebilir yatay gölgelikler %100 karanlık sağlamamaktadır fakat odayı karartmakta ve parlamayı azaltmaktadır. Bu ucuz bir çözüm değildir fakat bayağı oldukça etkili ve cırt cırt ile sabitleştirilmiş durmadan yere düşen perde veya gölgelikten daha iyidir.

Tüm kapı ve pencereleer lamine ve emniyetli camlardan üretilmelidir. Bölünmemiş büyük boyutlu camlar olmamalıdır. Bölüntülü olması cam bölmelerde görünürlüğü kaybettirmeyecek ama aynı zamanda maliyeti düşürecektir. Birde darbelere karşı da önlem alınmış olunacaktır. Zemin kat üstündeki tüm pencereleerinin açılma limitlerine sınır getirilmelidir. Zemin kattaki pencereleere de kilit takılmalıdır.

Mutfak kapılarına ve küçük dolap kapılarına akordeon kapı yapılmalıdır. Kapılarda en az 3 menteşe olmalıdır. Tüm kapılarda en az yarım saat yangın dayanımı olmalıdır. Kapı kasalarında alışılmışın dışında güçlendirilmiş yüksek standart olmalıdır. Duvar yanındaki kapıların arkasına durdurucu konulmalıdır [64, 69].

•**Özellikli yer kaplamaları:** Kolay silinebilen vinil tipi yüzeyler otistik çocuk merkezlerinde çok tercih edilen bir yer kaplaması malzemesidir. Bununla beraber, fonksiyonel değeri olmasına rağmen, sıcak, evsel çevre yaratımının değerini düşürmektedir [57, 69].

Ses geçişini engelleyici uygun malzeme seçilmelidir. Kaslarına hâkim olamayan bazı otistik bireyler vardır, bu nedenle mutfak ve ıslak hacimlerde sıkıştırılmış yonga levha kullanılmamalıdır. Yatak odaları ve rekreasyon alanları ahşap döşeme üzeri Flotex³ halı kaplama veya halı altı sıkıştırılmış yonga levha döşeme olmalıdır. Mutfak ve banyolar kaymaz, yüksek yoğunluklu trafiğe dayanıklı vinil ile kaplanmalıdır. Vinil Duvara süpürgelik olacak şekilde dönmüş olmalı ve köşe birleşimleri idrar ve suyun içeri girmesini önleyecek şekilde aynı türde malzeme ile kaynaklanmalıdır. Banyodaki döşeme eğimi suyu kapıdan uzaklaştıracak şekilde yer süzgecine doğru olmalıdır. Mümkünse yer kaplaması olarak halı çocuklar birleşme yerlerinden kaldırabilme ihtimallerini yok etmek için tek parça olmalıdır. Koridordaki halı birleşimleri giriş kapılarının oraya denk gelmelidir. Eğer birleşimi engelleyemiyorsak, kapı yolundan uzakta odanın bir kenarına denk getirilmelidir. Kapı eşiklerindeki kaplama birleşimleri koruyucu bantlarla güzelce sabitlenmelidir. Döşeme kaplama malzemesi seçiminde ve yerleşiminde ya rastgele bir yol ya da akışına bir yerleşim seçilmelidir ki mobilya ve kullanıcı hareketine uygunluk sağlasın. Özellikle bahçe kapısı girişi olmak üzere tüm dış kapı girişlerinde ayakkabıların temizlenebilmesi için uygun paspas olmalıdır. Yemek odalarındaki döşeme kaplamaları aralıksız levhalar olmalıdır. Flotex halı ya da vinil kaplamalar temizlik açısından ve sandalye ayakları açısından tercih edilmemelidir.

³ Flotex halı: 6.6 Dupont polyamid ipliklerin, erimiş haldeki PVC üzerine artı ve eksi kutupların birbirini çekmesi metodu ile çakılarak üretilmektedir.

•**Eğrisel tasarım:** Kavisli duvarlar çocukların bunları takip etmesi ile rahatça bina içinde dolaşmalarını sağlar ve keskin köşelerden kaçınılmış olunur.

Kavisli duvarlar rahat hareket edilmesini sağlar. Görme ve algı sorunu olan çocuklarda bu kullanışlı olmaktadır. Sunfield okulundaki eğitimcilerle göre çocuklar genelde ellerini duvarlara koyarlar ve bu konturları koridor çevresinde takip ederler [57].

5.5 Uygulama ve bakım prensipleri

•**Bakım işi:** Yok edilmez, kırılmaz kuvvetli, dayanıklı malzeme kullanılabilir. Bu da olumsuz bir görünüme sebep olabilmektedir ve eğer bozulursa tamiri çok pahalı olmaktadır. Veya dostça malzeme kullanılabilir, bunlar ne kadar sık olsa da tamiri kolay ve ucuza mâl olabilenlerdir [63].

•**Temizlik:** Yatağına yapanlar, dolaplara işeyenler ve nereye olursa kusanların olduğu bir mekânda en önemli nokta temizliktir. Endüstriyel kalitedeki çamaşırhane otistik bireylerin bulunduğu ortama gereklidir. Böylece bakıcılar ihtiyaçlara hemen cevap verebilmekte ve yıkanması ve ütülenmesi gereken birçok çamaşır ve kıyafet ile başa çıkmaktadır.

Halılar, duvar yüzeyleri ve tavanlar dayanıklı ve kolay temizlenebilir bir malzemeden olmalıdır. (Mesela yemek odasında tavana yemek fırlatanlar olabilir). Parlak vinil yer döşemelerinden kaçınılmalıdır. Banyoda kaymayan vinil yer kaplaması hariç eğer kullanılacaksa halı seçiminde çok dikkat edilmelidir [63].

5.6 Değerlendirme

Tüm bu bilgiler makalalar, literatür araştırması sonucunda oluşmuştur. Bu bilgilere İstanbul'da gidilen okul ziyaretleri, buralarda yapılan veli ve öğretmenlerle görüşmelerini de ekleyip özetlemek istersek Çizelge 5.1'deki tablo ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 5. 26 Mekânlar ve donatıları

ADI	KONUM	ZEMİN	DUVAR	TAVAN	KAPI
EĞİTİM ALANLARI					
DERSLİK ATÖLYE	Acil wc	Vinil	Seramik	Alüminyum asma tavan	Masif kompakt laminat
	Sınıf depo	Vinil	Pastel, toksik olmayan boya	Kireç	Masif kompakt laminat
	Gözlem odası	Flotex	Pastel, toksik olmayan boya	Açık renk, toksik olmayan boya	Masif kompakt laminat
	Bireysel eğitim	Flotex	Pastel, toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	Grup eğitim	Flotex	Pastel, toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	Müzik odası	Flotex	Pastel, toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	Rahatlama odası	Beyaz halı	Beyaz minder, tavana kadar beyaz toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	Uygulama odası	Flotex	Pastel, toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Masif kompakt laminat
	Atölye				

Çizelge 5. 1 Mekânlar ve donatıları (devam)

ADI	KONUM	ZEMİN	DUVAR	TAVAN	KAPI
SPOR ODASI					
KAPALI SPOR SALONU	Salon	Özel vinil	Pastel toksik olmayan boya	Boya	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	Soyunma	Vinil	Pastel toksik olmayan boya	Kireç	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	Duş	Vinil	Seramik	Kireç	Masif kompakt laminat
HAVUZ	Havuz	Kaymaz seramik	Kaymaz seramik		
	Soyunma				
	Duş	Vinil			

ORTAK ALANLAR					
YEMEKHANE	Mutfak	Vinil	Pastel, toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Masif kompakt laminat
	Yemekhane	Ahşap levha yongası	Pastel, toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	El yıkama				
GENEL WC		Vinil	Toksik olmayan boya	Toksik olmayan boya	Masif kompakt laminat
OYUN ODASI		Flotex	Pastel, toksik olmayan boya	Ses yalıtımlı ahşap tavan kaplaması	Ses izolasyonlu dolgulu masif
KONFERANS SALONU		Vinil	Ses yalıtımlı kaplama	Akustiğe uygun	Ses izolasyonlu dolgulu masif
BAHÇE	Yumuşak doku	Bitkilerin olduğu bölge			
	Sert doku	Yürüme yolları zemindeki kaplamalar			
	Oyun	Yaranmalara sebebiyet vermeyen, sivri uçlu olmayan			
	Çevre çiti	PVC kaplı çit teli, önü yeşil bitki kaplı			
KÜTÜPHANE		Vinil	Toksik olmayan boya	Asma tavan	Ses izolasyonlu dolgulu masif
BİLGİSAYAR ODASI		Vinil	Toksik olmayan boya	Asma tavan	Ses izolasyonlu dolgulu masif
KORİDOR		Vinil	Toksik olmayan boya	Kireç	

Çizelge 5. 1 Mekânlar ve donatıları (devam)

ADI	KONUM	ZEMİN	DUVAR	TAVAN	KAPI
YÖNETİM ALANLARI					
YÖNETİM	Muhasebe	Vinil	Boya	Kireç	Ses izolasyonlu dolgulu masif
	Sekreteryaya				
	Müdür				
	Arşiv				
	Öğretmenler odası				
	Karşılama-kabul				
	Kurucu odası				
	Toplantı salonu				
	Bekleme				
	Birim WC	Seramik	Seramik	Kireç	Masif kompakt laminat
SERVİS ALANLARI					
GENEL DEPO		Seramik	Boya	Kireç	Dolgulu masif
KAZAN DAİRESİ		Seramik	Seramik	Kireç	Özel
OTOPARK		Doğal yeşile uygun			

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyanın en gelişmiş canlı varlığı olan insan, hayatı boyunca, bütün fiziksel ve ruhsal etkenler karşısında “ sakatlık olgusu” ile karşı karşıyadır. Böyle bir kişiyi de fiziksel eksikliği ya da zihinsel bozukluğu olan kimse şeklinde tanımlayabiliriz. Bunlar Zihinsel, fiziksel, görme engelli gibi çeşitlendirebiliriz. Otizm konusu da bunlardan biridir.

Otistik kişiler için özel eğitim ve rehabilitasyon binalarının yapılması zorunluluk haline gelmektedir. Bu yapılar herhangi bir otistiğin yaşamı boyunca karşılaşılabilecek sorunlara çözüm olabilecek ve onların bağımsız ve üretken kişiler olabilmesi için gereken eğitimlerin de yapılacağı yerlerdir.

Açılan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri otistik bireylerin güç ve yeteneklerini geliştirerek, çeşitli yönlerden en yüksek kapasiteye erdirmek ve otistik çocuğu bir uğraş sahibi yapabilmek ve başkalarına bağımlı olmadan yaşamasını sağlamak için gereklidir olmaktadır.

Çocukların soyutlanması, toplumun bu tür çocukların varlığından bile habersiz olması, önemli bir sorundur. Özel eğitim okulları, çocuğun toplumdan kopma süresini kısaltmaktadır. Sosyalleşme sırasındaki problemler, ulaşım zorlukları, hareket kısıtlamaları, dolaylı ve dolaysız olarak özel bir okulun planlanmasını gerektirmektedir.

Ülke şartları ve buna bağılı otistik birey sayısı, doğru planlanmış özel eğitim binalarına gereksinimin fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Bağımsız ve üretken olarak topluma

kazandırmakla yükümlü olduğumuz bu bireyler, ülke ekonomisine de katkıda bulunabilmelidirler.

Bilinen doğrulardan birisi de mutlu insanın iyi davranışlar gösterdiğidir. Bu nedenle otistik bireylerin yaşadığı bina sıcak ve dostça olmalıdır, özgürlüğü sağlayacak gerek ve yeterli alanı olan bir çevre sağlanmalıdır ki bu mekân yaşanası bir mutluluğu otistik bireylere sunsun.

Mimari bir tasarım yapılırken kullanıcı gereksinimleri önemli bir girdi oluşturmaktadır. Mekanlar kullanıcı gereksinmelerine, eylemlerine göre boyutlandırılmakta ve biçimlendirilmektedir. Otistik çocuklar da nüfus içinde artan oranları ile özel eğitim alanları gereksinimleri göz ardı edilmesi olanaksız bir hale gelmektedir.

Bu tez çalışmasında, genel nüfus içerisinde hızla artan bir kullanıcı grubu olan otistik çocuklar ve kullandıkları farklı mekânlar incelenmektedir. Bu incelemeler sonucunda, iletişim kurmak, eğitim almak, günlük gereksinimlerini giderebilmek için otistik çocukların gereksinim duydukları mekânlara olan ilgi giderek artmıştır. Özellikle ülkemizde otistik çocuklara yönelik birçok eğitim merkezi olmasına rağmen çoğunun teknik olarak yetersiz oldukları görülmüştür. Bu nedenle bu merkezlerden, hedeflenen kullanıcı kitlesi tam olarak yararlanamamakta, otistik çocuklar ve eğitim merkezleri konusunda daha çok araştırma ve bilinçlendirme çalışması yapma gereği duyulmaktadır.

Otistik çocukların (bireylerin) da diğer tüm insanlar gibi hiçbir ayırım ve dışlama olmadan, ötekileştirilmeden, yaşama hakları olduğuna inanılmalıdır. Mimarlarda bu düşünce ile onlara ait kurumlar da bu hakkın sağlanması sorumluluğu ve bilincinde olarak, otistiklere özgü tasarımlar yapmalıdır. Bunun için de kullanıcı grubunun çok iyi irdelenmesi, gereksinimlerinin de belirlenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de otistik çocuklar, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde veya otistik çocuk eğitim merkezlerinde (OÇEM’lerde) eğitim almaktadırlar. Gelişmiş ülkelerde çocuklar otistik olmayan çocuklarla veya farklı özürlü gruplarla bir arada eğitim çalışmaları ağırlık kazanmakta, ülkemizde ise eğitimciler yanında toplum da henüz bilinçlenmediği için bu tür eğitim programları başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Araç,

gereç ve mekân yetersizliği yanında yine yetersiz ve eğitimsiz personel en önemli olumsuz faktörlerden sayılmaktadır.

Yurtdışındaki okul planları incelendiğinde okulların yer seçimlerinden ve genel yerleşmeleri kadar birçok faktörün dikkate alınmış olduğu görülmektedir. Ülkemiz okullarında ise böyle bir durum söz konusu olamamaktadır. Çünkü amaca yönelik tasarlanmamış okullar bakanlıkça boş bulunan ve uygun görülen mekânlara gelişigüzel yerleştirilmiştir.

Türkiye’de üzerine yeni eğilinmeye başlayan otistik çocukların eğitimi konusundaki çalışmalar az sayıdadır. Bu konudaki araştırmalara yardımcı olabilmek amacıyla yapılan çalışmalar kısıtlı bir süre içinde ancak belirli bir aşamaya kadar gelebilmiştir. Çalışmanın ileri aşamasında, otistik çocuklar için özel eğitim okullarında genelde bulunduğu saptanan mekanların, niteliksel ve niceliksel yönden daha detaylı bir biçimde incelenmesi ve ülkemiz koşullarına en uygun model alternatiflerinin üretilmesi olabilir.

Mekanlarda dikkat edilmesi gereken noktalar:

- Otistik çocuklar kolaylıkla izleyebildikleri için kavisli duvar elemanları olmalı, boya rengi olarak genellikle yumuşaklaşmış pastel tonlar seçilmelidir.
- Pencereler çocukların ulaşamayacağı yerde olmalı ya da açılmama güvenlikleri alınmalıdır.
- Yere kadar olan camların önü güneş kırıcı ile kapanmalıdır, mutlaka camı bölen ayırıcılar olmalıdır.
- Ses ve görüntü bu çocukları rahatsız ettiği için sessiz havalandırma ve yerden ısıtma olmalıdır. Örneğin dönen pervane dikkatlerini dağıtmaktadır.
- Her türlü sivri köşeli çıkıntılı objeler yaralanmalarına neden olabilir bunlardan kaçınılmalıdır.
- Yapının tek katlı olması daha olumludur. Çocuklar dışarı ile hemen bağlantı içinde olurlar.
- Kendilerini güvenli hissetmeleri için gereken sınırlandırmaların belli ve katı bir şekilde olması çocukları rahatsız ettiği gözlemlendiğinden, bundan dolayı yeşil bariyerlerle

(ağaç bitki) önü kapatılarak bu sınırlandırmalar yumuşatılabilir. Bahçede, sınırlı güvenlik sağlanmış olmalıdır.

- Çocuklara sürekli gözleniyor hissi uyandırmamak önemlidir, bu tarz bir his onları huzursuz ve sinirli yapmaktadır.

- Uygulama odasının önemi çok büyüktür. Burada normal hayatta kimseye bağımlı olmadan günlük yaşam aktivitelerini yapabilmeyi öğretmen desteği ile öğrenmektedirler.

- İki sınıfın ortak kullanacağı WC ve gözlem odası olmalıdır, çocukları dışarı çıkarmadan hemen orada anında gereksinimlerinin halledilmesi, sınıf bütünlüğü ve çocuğun kaçması veya dikkatinin dağılmasını önler. Gözlem odasında veli çocuklarını aynalı camdan nasıl eğitim aldıklarını izlemektedir. Bu kamera sistemi ile de olabilir. Esas kamera sistemi çocukların kaçma potansiyelleri olduğu için onları her türlü takip edilebilmesi noktasında faydalı olmaktadır.

- Otistik bireyler çok stresli olurlar bu da davranışlarına yansır. Obsesif davranışlar, hiperaktivite veya birçok huysuzluk nöbeti gösterirler.

- %25 epilepsi nöbeti geçirebildiğinden WC'lerde, banyolarda ve duşlarda dışarıya açılan kapılar yapılmalıdır. Çalışma yerlerinde keskin köşelerden ve radyatörlerden kaçınılmalıdır. Yataklar, pencereden, radyatörden ve oda girişinden uzakta konumlandırılmalıdır. En az 1 tane acil ulaşım banyosu olmalıdır.

- Otistik bireylerin çoğu çevrelerindeki değişikliklere hemen adapte olmakta zorluk çekmektedirler.

- Birçok otistik birey diğer insanların kendilerinden ne beklediklerini anlamazlar. Genellikle cevapları uygunsuzdur ve ek olarak kafa karışıklığı, stres vardır. Kendilerine saygıları azdır. Bina tasarımı, belli bölgelerde kendilerinden ne beklendiğini ortaya koyan açık ipuçları ile desteklenebilir. Çok kullanımlı odalardan kaçınılmalıdır, teneffüs alanı ile aktivite alanının yeri açıkça belli olmalıdır, yemek kokularının diğer alanlara sinmesinden kaçınılmalıdır.

- Otistik bireyler sosyal açıdan izole haldedirler, kolay ilişki kuramazlar. Bina tasarımı gereksiz sosyal stresin uzaklaşmasını geniş koridorlar, yüksek tavanlı geniş ortak

alanlar, ortak alandan kaçış seçeneği, bu mekanda bir veya iki kişilik niş ve rekreasyon alanı seçimi ile destekleyebilir.

- Sınır çitleri en az 1.75mt yüksekliğinde olmalıdır, etkisi hızlı büyüyen çalı ve ağaçlar ile yumuşatılmalıdır.

- Birçok engeli bir arada barındırabilen bireyler olduğunu düşünürsek tekerlekli sandalye geçişine uygun mekân boşlukları tasarlamalıyız.

- Mümkün olan yer zemininde, rekreasyon için; güzel ve ıslak hava durumuna göre alan sağlamalıdır. Kenarları açık üstü örtülü alan çok fazla avantaj sağlamaktadır. Bu alanlar hava durumu ne olursa olsun çocukların dışarıda zaman geçirmesine fırsat vermektedir. Yağmurdan koruduğu gibi bu üst örtü güneş ışığına hassasiyeti olan otistik bireylere gölge sağlamış olmaktadır.

- Özel bahçe alanı gelişmesine fırsat verilmelidir. Bu alanlar bireylerin gözleniyormuş hissinden uzaklaşmalarına fırsat vererek, onların güven içinde olmalarını sağlamaktadır.

- Bahçe hem rekreasyon hem de hobiler için imkan sağlamalıdır.

- Basamak yerine uygun eğimli rampalar olmalıdır ki engellilerin tekerlekli araçları görevlilerce kolay sürülebilsin (özellikle epileptik bir durum söz konusu olduğunda).

- Genellikle yüksek trafiği olan banyo, mutfak, personel odası ve yönetimi içeren hizmetler odası ayrı bir yerde olmalıdır. Sadece öğrenci geçişleri bu çok uyarınlı hizmetlerin yakınında yer almalıdır.

- Otistik bireyin duygu durumları uyarınca sınıf içerisinde içsel kaçış alanlarının kullanımı bireyi rahat ettirici ve erişimi kolay olmalıdır. Mobilyalarında bu düzene uygun, düzenlenmesi kolaylık sağlamalıdır.

Bu çalışmamızda, otistik çocuklar için eğitim ortamlarının tasarımı ile ilgili bazı bilgilere eleştiri sağlamak ve bir dizi anahtar tasarım kriterleri oluşturmak üzere yoğunlaşmıştır. Sonra bu kriterlerin uygulama pratiğinin belirlenmesi için gereken tasarıma ve yenilikçi yaklaşımlara nerede başvurulacağına veya nerede ise uzak olunacağını keşfetmeye odaklanılmıştır

Ana bilgi eleştirisi içinde bulunan konulardan tasarımcının haberdar olması gereklidir.

Bu konuların ele alınmadığı tasarımlarda, çocuğun öğrenme ve kendi ortamında etkili

çalışabilme becerisi üzerinde zararlı etkisi olabilir. Bu birkaç basit kuralın ötesinde, tasarımcı sürekli yenilikçi olma çabası içinde olmalıdır. Donanımsız bir eğitim birimi yerine yenilikçi tasarım yaratma fırsatı 'öğrenmek için ortamlar' sağlanmalıdır, Mossbrook eğitim merkezi bir örnek oluşturur. Açıkçası, yenilikçi tasarımı olan bu alanlar öğretmen ve diğer profesyonellerin 'görsel öğrenme'nin yollarını yoğun kullanmalarını sağlar. Bu yaklaşım sayesinde 'mekânları öğrenme' terimi bireysel kullanım deneyimi olmaya başlamıştır.

Son olarak, bugüne kadarki otizme dönük bilgiler tasarımcılar için kullanılabilir şekilde henüz hazır halde değildir. Eğer tasarım kılavuzu özlü ve ulaşılabilir formda elde olsaydı, eğitim uzmanları ve mimarların her ikisi de bundan yararlanabilirdi. Ayrıca, tasarım programlarının 'sınıfı öğrenme aracı olarak yaratılmasının' araştırılması, öğretmenler ve öğrenciler için güzel fırsatlar yaratacaktır.

Bu çalışma, hem önerilen tasarım yolları hem de daha ileri tasarımları düzenlemek için kılavuz bir araç olmayı hedeflemektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Türkiye’de otizm, www.beretcelik.com/index.php/otizm/291-otizmturkey, 04 Şubat 2010
- [2] Kayaoğlu H. ve Görür Ö., (2008). “Otistik Çocuklar Nasıl Öğrenir?”, Epos Yayınları, 21-100, Ankara
- [3] DSM IV, (1995). “mental bozuklukların tanısai ve sayımsal el kitabı” Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington, (Çev): Köroğlu, E. Hekimler Yayın Birliği, Ankara
- [4] Statics by country for autism, www.wrongdiagnosis.com/a/autism/stats-country.htm, 10 Ağustos2010
- [5] MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, www.orgm.meb.gov.tr/, 05 Ocak 2010
- [6] Alberta Learning, (2003). “Teaching students with autism spectrum disorders” Alberta Learning Publication, Canada
- [7] Darıca N., Abidoğlu Ü. ve Gümüşçü Ş., (2002). “Otizm ve otistik çocuklar”, Özgür Yayınları (3. baskı), İstanbul
- [8] Eser T.T., (2007). “Otistik Çocuğa Sahip Bir Annenin Çocuğunun Sözcük Dağarcığını Geliştirmek için Kullandığı Stratejilerin Betimlemesi-Tek katımlı vak’a çalışması”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- [9] Ökcün M.Ç., (2008). “Otistik Bir Çocuğun Annesinin Kaynaştırılmış Oyun Grupları Modeline Göre Kurallı Oyunlara Yönelik Rehberliğinin Betimlenmesi-Tek katmanlı vak’a çalışması”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- [10] Zwaingbaum L., (2001). “Autistic spectrum disorder in preschool children”,

- Family Physician Canadian, (Le Medecin De Familie Canadien), 47, 2037-2042.
- [11] Scheuerman B. ve Webber J. (2002). "Autism: Teaching does make a difference", Wordshop Group, Canada
- [12] Kırcaali-İftar G., (2005). "Otistik Özellik Gösteren Çocuklara İletişim Becerilerinin Kazandırılması", YA-PA Yayın Pazarlama Sanayi ve Tic. A.Ş., 7-42, İstanbul
- [13] Wetherby M. A. ve Prizants M. B., (1995). "Preschool issues in autism", Plenum Press, New York
- [14] Korkmaz B., (2000). "Yağmur çocuklar", Doğan Kitapçılık(2.baskı), İstanbul
- [15] Wing L., (1996). "Otizm El Rehberi", Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul
- [16] Turan A., (2000), "Sevgi Dili Konuşan Çocuklar", Sistem Yayıncılık, İstanbul
- [17] Wing L., (1998). "The Austistic Spectrum", Constable, London
- [18] Resimlerle otizmin tipik belirtileri, www.kadinlarkulubu.com/pediyatri-cocuk-hastaliklari/129462-resimlerle-otizm-tipik-belirtileri.html, 03 Nisan 2010
- [19] Otistik çocuklar eğitim projesi, <http://ozelegitimciler.com/ozelegitimci/?q=content/otistik-cocuklar-egitim-projesi>, 06 Ocak 2010
- [20] TOHUM, www.tohumotizm.org.tr, 04 Ocak 2010
- [21] Institute Knosp-ABA, www.autismusaba.de/abastrategies.html, 15 Ekim 2009
- [22] TEACCH Autism Program, www.teacch.com, 25 Mart 2010
- [23] Research autism, www.researchautism.net, 25 Mart 2010
- [24] Cohen M.J. ve Sloan D.L., (2007). "Visual supports for people with autism", Woodbine House, Bethesda
- [25] Quill K.; Gurry S. ve Larkin A, (1989). "Daily life therapy: A Japanese model for educating children with autism", Journal of Autism and Developmental Disorders, 625-635
- [26] Gilmore T.M., Madauli P. ve Thompson B., (1988). "About the tomatis method", The Listening Centre, Canada
- [27] Boydak A., (2001). "Öğrenme stilleri", Beyaz yayınları, İstanbul
- [28] Wehmeyer M. ve Agran M., (1999). "Teaching problem solving to students with mental retardation", American Association on Mental Retardation,

Washington D.C

- [29] Fredericson N. ve Cline T., (2005) "Special educational needs, inclusion and diversity: a textbook", Open University Press (3 th edition), New York
- [30] Snell M. E. ve Janney R., (2000). "Teachers' guides to inclusive practices: Social relationships and peer support", Paul H. Brookes, Baltimore
- [31] Tüfekçioğlu Ü., (2003). "İşitme, Konuşma ve Görme Sorunları Olan Çocukların Eğitimi", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- [32] Kaiser P. A., (2000). "Teaching Functional Communication Skills", Instruction of Students With Severe Disabilities, 453-471.
- [33] Miranda P. ve Santogrossi J., (1995). "Apoint-free Stragety to Teach Pictorial Communication System Use", University of Nebraska-Lincoln.
- [34] Erbaş D., (2003). "İşitme, Konuşma ve Görme Sorunu Olan Çocukların Eğitimi", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- [35] Topbaş S., (2000). "Gecikmiş Konuşma Sorunlu Bir Çocuğun Dil Gelişimi Sürecinde İletişim Amaçlarını Kullanımının İşlevsel – İletişimsel Yaklaşım ile değerlendirilmesi: Bir vak'a sunumu", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- [36] Dönmez B. N. ve Arı M., (1987). "12-30 Aylık Çocuklarda Dilin Kazanılması", Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 36-58
- [37] Topbaş S., (2005). "Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi", Ankara
- [38] Bondy A.S. ve Sulzer-Azaroff B., (2002). "The Pyramid Approach to Education in Autizm", Pyramid Eduational Products, Newark, Delaware
- [39] Güven N. ve Bal S., (2000). "Dil Gelişimi ve Eğitimi", Epsilon, İstanbul
- [40] Girgin Ü., (2003). "Konuşma ve Yazma Eğitimi", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- [41] Delparado D.J., (2001). "Comparisons of Discrete Trial and Normalized behavioral Language Intervential for Young Children with autism", Journal of Autism and Developmantal Disorders, 315-325.
- [42] Cole K.N. ve Dale P.S., (1996). "Direct Instruction and Interactive Language Instruction with Language Delayed Preschool Children: Acomparison Study", Journal of Speech and Hearing, 206-217.
- [43] Kaiser P. A., Yoder P. ve Keetz A., (1992). "Evalvating Milieu Teaching", Brookes, Baltimore
- [44] Lowental B., (1995). "Naturalistic Language intervention In Environments",

Intervention in School Clinic, 114-119.

- [45] Özel eğitim nedir?, www.ozelegitimci.blogcu.com/ozel-egitim-nedir/307361, 20 Mayıs 2010
- [46] Özel eğitim nedir?, www.yalinrehabilitasyon.com/faydali-bilgiler/ozel-egitim.html, 25 Mayıs 2010
- [47] Milli eğitim bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, www.okulrehberlik.com/ozelegitim.htm, 18 Mart 2010
- [48] Özel eğitim amaç ve ilkeleri, www.okulrehberlik.com/ozeg.htm, 16 Ağustos 2010
- [49] Özel eğitim nedir?, [http://okulweb.meb.gov.tr/11/01/130586/ozel-egitim/Ozel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Ortamları.doc](http://okulweb.meb.gov.tr/11/01/130586/ozel-egitim/Ozel%20Gereksinimli%20Ogrencilerin%20Egitim%20Ortamlari.doc), 16 Ağustos 2010
- [50] Sürmen Ş., (1991). "Hastaneler, Rehabilitasyon Merkezleri, Sağlık İstasyonları", 124-136, İstanbul
- [51] Mutlu A., (1973). "Hastaneler ve Sağlık binaları", Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, 212-216, İstanbul
- [52] (1975). "Etüd ve Proje - Modern Sağlık Yapıları 1", Yaprak Kitapevi, 42-131, Ankara
- [53] Milli eğitim bakanlığına bağlı özel öğretim kurumları yönetmeliği, www.mevzuat.meb.gov.tr/html/18790_0.html, 05 Mart 2010
- [54] MEB özel öğretim kurumlarına ait standartlar yönergesi, www.mevzuat.meb.gov.tr/html/960_0.html, 05 Mart 2010
- [55] MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, www.orgm.meb.gov.tr/, 05 Mart 2010
- [56] Scott E., (2009). "Designing Learning Spaces for Children on the Autism Spectrum", Edinburgh
- [57] Whitehurst T., (2007). "Evaluation of Features Specific to an ASD Designed Living Accommodation", Research and Development Officer Sunfield Research Institute
- [58] ga architects, www.ga-architects.com, 03 Ocak 2011
- [59] Irlen H., (1991). "Reading by the colours: Overcoming dyslexia and other reading disabilities through the Irlen method", New York: Avery
- [60] Humphreys S., (2005). "Autism and Architecture"
- [61] Beaver C., "Breaking The Mould"

- [62] (2009). "NAS architects briefing notes: ground and fencing"
- [63] Beaver C., (2006). "Designing Environments for Children and Adults with ASD", 2nd World Autism Congress and Exhibition
- [64] Beaver C., "Autism Friendly Environments"
- [65] (2009). "NAS architects briefing notes: autism and building design"
- [66] Beaver R., (2005). "Children's Hospitals", The Images Publishing Group, Australia
- [67] Mostafa M., "An Architecture for Autism : Concepts of Design Intervention for The Autistic User"
- [68] (2009). "NAS architects briefing notes: general design factors"
- [69] (2009). "NAS architects briefing notes: building design factors"
- [70] American Standard Plumbing Fixtures For Hospital Planning
- [71] Aşkun A., Uyumsuz çocuklar ve yatılı tedavi okulları
- [72] Babaoğlu N.S., (2003). "Teknolojik Gelişimin Özürlüler Yönünden Mimariye Etkileri", YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- [73] Belir Ö., (1990). "Özürlüler için Yapılan Eğitim Binalarında İşlevsel Özellikler ve Plan Analizleri", YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- [74] Boydak A., (2001). "Öğrenme stilleri", Beyaz yayınları, İstanbul
- [75] Dönmez B. N. ve Arı M., (1987). "12-30 Aylık Çocuklarda Dilin Kazanılması", Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 36-58
- [76] Kızıltan A., (1951). "Çocuk Hastaneleri", İTÜ Mimarlık Fakültesi 2.Bina Bilgisi Kürsüsü, İstanbul Matbaacılık, 5-17, İstanbul
- [77] Özdemir H., (1976). "Hastane Binaları Plan Analizi Metodu ve Araştırma Parametreleri", Türkiye Bilim ve Teknik Araştırma Kurumu Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara
- [78] Özdemir H., (1974). "Yataklı Tedavi Kurumları Master Planı 1972-1982", Türkiye Bilim ve Teknik Araştırma Kurumu Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara
- [79] Public Health Service, (1953). "Design and Construction of General Hospitals", New York
- [80] Rosenfield I., (1947). "Hospitals Integrated Design", Reinhold Publishing Corporation, 45-48, New York
- [81] Rosenfield I., (1971). "Hospital Architecture Integrated Components", Van

Nostrand Reinhold Company, 45-48, 77-85, 206248

- [82] Rosenfiels I., (1969). "Hospital Architecture and Beyond", Van Nostrand Reinhold Company
- [83] Topbaş S., (2005). "Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi", Ankara
- [84] Tos S., (1994). "Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuklar için Özel Eğitim Okulları", YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- [85] Yılmaz G., (1994). "Okul Öncesi Eğitim Yapıları Çocuğun Fizyolojik ve Psikolojik Özelliklerin Tasarıma Etkisi", YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- [86] (1962). "Hospital Equipment Planning Guide, Public Health Service, Washington
- [87] Otistik çocuklar öğretmen bekliyor,
www.farklihayat.com/showthread.php?83-Otistik-ocuklar-retmen-Bekliyor,
12.07.2010
- [88] Dünya otizm farkındalık ayı, www.beyazokul.com/dunya-otizm-farkindalik-ayi.htm, 12.07.2010
- [89] Otizm nedir?, www.otizmnedir.com/kat-51-ozel-Egitim-Nedir?.html,
05.06.2009
- [90] Otizm platformu, www.otizmplatformu.org/, 05.06.2009
- [91] Özürlüler idaresinde TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) araştırması,
www.ozida.gov.tr/arastirma/tr_ozurluler_arastirmasi/blm3.pdf, 15.03.2010

LEJAND

	Koridor
	Eğitim odası
	Wc
	Öğretmen-idare-görevli odası
	Yatak odası
	Avlu
	Revir
	Spor
	Depo

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tuğçe İRTENK
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.05.1983 – İstanbul
Yabancı Dili : İngilizce – Portekizce
E-posta : tugceirtenk@yahoo.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Mimari Tasarım	YTÜ	2011
Lisans	Mimarlık	YTÜ	2007
Lise	Özel Darüşşafaka Lisesi		2001

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2011	Palazzo Donizetti	Otel Mimarı
2011-2006	Yorum Yapı	Mimar